теле 9
прогр

ШУХĂШЛАМАСĂРАХ КИЛЁШНЁ

10-мĕш стр.

www.tavan-en.ru

Шупашкар

Таван Ен

Хакё ирĕклё

№ 1 (1-2) 10113-10114 ЯНВАРЬ, 11-17 2013 ЭРНЕ КУНСЕРЕН ТУХАТЬ

Хаçат 1932-мĕш çулхи июлĕн 27-мĕшĕнче тухма пуçланă

Артист та, режиссер та Илем тĕнчи

3-мĕш стр.

РЕСПУБЛИКĂРА

2013 çулăн 1-мĕш кунĕнче Чăваш Енре 10 ача çуралнă: 6 арçын ача тата 4 хĕрача. Пĕтĕмĕшле январĕн 1-8-мĕшĕсенче республикăра 334 ача çут тĕнчене килнĕ. Кăçал амăшĕн капиталĕ 408 пин те 960 тенкĕ пулĕ.

Пĕлтĕр республикăра 17521 пепке çуралнă, 2011 çулхинчен 1356 ача нумайрах.

Январĕн 7-мĕшĕнче Шупашкар хулинчи Татьяна Соборĕнче Раштав уявне халалласа кĕлĕ тунă. Ăна Чăваш тата Шупашкар митрополичĕ Варнава ирттернĕ.

Литургире Чăваш Республикин культура, национальноç тата архив ĕçĕсен министрĕ Вадим Ефимов пулнă. Кĕлĕ хыçăн министр тата митрополит тĕн темипе тата çынсен кăмăл-сипет пуянлăхне ӳстерес тĕллевпе йĕркелекен мероприятисене ирттерессипе çыхăннă ыйтусем хускатнă.

Шупашкарти экономикăпа технологи колледжĕнче пĕлӳ пухакан Ирина Кутузова Чăваш Ене çĕнтерӳпе тавраннă. Хĕр Мускаври «Содружество» спорт Керменĕнче армспорт енĕпе Раççей шайĕнчи турнирта (55 килограмлă виçе категорийĕнче) ылтăн медале тивĕçнĕ, спорт мастерĕн нормативне пурнăçланă. Турнира çĕршыври 22 регионтан 99 спортсмен хутшăннă. Чăваш Ен команди пĕтĕмĕшле 69 очко пухса 2-мĕш вырăна тивĕçнĕ.

ЦИФРАСЕН ЧĔЛХИПЕ

Республикăра январĕн 1-8-мĕшĕсенче пурĕ

4,5 пин

спорт сооруженийĕ ĕçленĕ.

ÇИТЕС НОМЕРСЕНЧЕ ВУЛĂР Таван Ен

«Афганистан – манăçми суран»

Пурнăç çине урăхларах пăхаççĕ

«Ачаш папоротник»

Вăрмана аса илтерет

УЯВ

Гусарпа чăваш пики – Кремльти елкăра

Кӳкеçри «Колосок» ача садне çӳрекен пиллĕкри Арсений Удаловпа Александра Егоровăшăн кăçалхи Çĕнĕ Çул ĕмĕрех асра юлĕ. Декабрĕн 31-мĕшĕнче вĕсем Мускаври Кремль Керменĕнче иртнĕ уява хутшăнма пултарчĕç.

Юмахри пек асамлă, тĕлĕнсе каймалла капăр уяв ытамĕнче пулни нихăçан манăçмĕ...

Пиллĕкри Арсений миçемĕш кун ĕнтĕ аслашшĕпе асламăшне тата садикри тусĕсене хăй Кремльти елкăра мĕн курни çинчен каласа парать, çаплах каласа пĕтереймест. «Хĕл Мучи кучченеç пачĕ-и?» – тесе ыйтсан вăл шухăшласа тăчĕ те çапла хуравларĕ: «Ачасем Мускава нумаййăн пухăннă елкăна, пĕтĕм çĕршывран. Хĕл Мучи пурин валли те парне пуçтарса килеймен. Вăл пире билетсем пачĕ, эпир унпа парнесем кайса илтĕмĕр. Мускавра чăнчăн Хĕл Мучи пурăнать иккен, урине те вăл пас тытнă çăм атă тăхăннă. Анне, пирĕн садике вара Хĕл Мучи пушмак тăхăнса килнĕччĕ... Вăл чăн-чăнни пулмарĕ пуль? – тĕлĕнсе каласать пĕчĕк Арсений. – Мускаври чăрăш мĕн пысăкăш! Ун пек çуллине тата хитрине халиччен курман. Икĕ клоун пирĕнпе вылярĕç. Ха-ха!.. Ĕнесене Мускавра канфет çитереççĕ иккен... Ĕни вара çиесшĕн мар, мĕкĕрет, çилленет. Клоун манран ĕне мĕн çиме юратать тесе ыйтрĕ те: «Пирĕн патăрта курăк, утă çитереççĕ», – терĕм».

Эпир Александра Егоровăпа тĕл пултăмăр. Хĕрача уяв пирки хавхаланупа каласа парать. «Мускаври елкăра юмах нумай. «Морозко» та куртăмăр, Шывпатши те, Винни Пух та пур унта, Иван Царевичпа кашкăр та çапăçрĕç, автанпа ăтăр...» – пӳрне хуçлатсах шутлать Саша.

Шĕнерпуç ачисене Кремльти уява ятарлă йыхрав хучĕпе чĕнсе янă. Вĕсем иккĕшĕ те Кӳкеçри «Колосок» садикри ача-пăча фольклор ансамбльне çӳреççĕ, час-часах «Бичурин тата паянхи самана» музейри мероприятисене концерт номерĕсемпе хутшăнаççĕ. Вĕсен ертӳçи – Марина Яковлева преподаватель. Вăл пире Мускаври елкăна кайма тивĕç пулнă ачасен пултарулăхĕ çинчен каласа пачĕ: «Шăнкăрав» фольклор ансамбльне тĕрлĕ ӳсĕмри ача çӳрет, эпĕ вĕсене чăваш культурипе, халăх сăмахлăхĕпе паллаштаратăп: чăвашла юрлама, ташлама, сăвă калама вĕрентетĕп. Пĕр хутчен эпир Чăваш телевиденийĕ ирттерекен «Мехел» конкурса та хутшăнтăмăр. Сашăпа Арсений – питĕ пултаруллă ачасем, нумай пĕлес, вĕренес туртăм пысăк вĕсен. Юрра-ташша хăвăрт хăнăхаççĕ», – терĕ вăл.

Кремльти елкăна Сашăна ашшĕпе амăшĕ чăваш тумĕ тăхăнтартса илсе кайнă, Удалов Арсение вара – гусар тумĕпе. Эпир вĕсен ашшĕ-амăшĕпе те тĕл пулса калаçрăмăр. Арсений амăшĕ, Ирина Удалова – Кӳкеçри «Бичурин тата паянхи самана» музей директорĕ, Кремльти елкăра ачасем епле савăнни çинчен каласа пачĕ: «Ачасен тавра курăмне ӳстерме яланах тăрăшатпăр. Хальхинче кĕçĕн ывăла Мускаври елкăна илсе кайма йыхрав хучĕ килчĕ те икĕ çемье хаваспах инçе çула тухса кайрăмăр. Ачасем çак уявра чăнчăн Çĕнĕ çул юмахĕ пуррине курса ĕненчĕç. Çакă – вĕсен чунне çунатлантаракан туйăм, пурнăç илемлĕхне, çут тĕнче асамлăхне парнелет. Хам та кун пек елкăра пулса курманчĕ-ха. Маншăн та тĕлĕнмелли нумай пулчĕ. Уявра режиссерсем питĕ вăйлă хатĕрленĕ вара. Кремль Керменĕн Герб залĕнче тем пысăкăш капăр чăрăш кĕтсе илчĕ. Паркет залĕнче пурте хаваслă вăйăсен ытамне лекрĕмĕр. 100 яхăн юмах сăнарĕ пире çавăрса илчĕ, сцена çинче тепĕр 150 сăнар тĕрлĕ юмах лартрĕ. Паха кĕвĕ-юрă композицийĕ, çутă вылявĕ, пуян декораци юмах тĕнчин асамлăхне палăртрĕ. Хĕл Мучин тумĕ çеç мар, сасси те темле асамлăн янăраса илтĕнет...»

ЛЮДМИЛА САЧКОВА

САМАХ МАЙ

Январĕн 5-мĕшĕ валли Кремль елкине кайма тата билетсем пулнă. Шĕнерпуçĕнчи тепĕр икĕ ачана янă.

Эрне мĕнпе асра юлчĕ?

Елена ЗАХАРОВА,
Çĕньял:

– Ку эрне Çĕнĕ çула кĕтсе илнипе асра юлчĕ, паллах, Раштав уявне те палăртрăмăр. Пурте çемйипех килте пуçтарăнтăмăр, хуларан мăнуксем килсе çитрĕç. Уяв сĕтелĕ пуян пулчĕ, çур çĕр çитсен урама тухса ялти тĕп чăрăш патне кайрăмăр, ял çыннисемпе пĕрле савăнтăмăр.

Аякра вырнаçнă ялсенче те пирĕн хаçата çырăнса илме пулать

2013 çулхи I çур çулти çырăнтару хакĕсем.

	Тенкĕпе.
Почта уйрăмĕсенче Шупашкар, Çĕнĕ Шупашкар хулисенче, Шупашкар районĕнче çырăнтараççĕ	213[12]
«Чăвашпичет» киоскĕсенче Республикăн «Чăвашпичет» киоскĕсем вырнаçнă райцентрĕсемпе ялсенче, саласенче çырăнтараççĕ	180[00]
Редакцин альтернатива çырăнтарăвĕ	180[00]

Таван Ен

«Таван Ен» хаçата пĕтĕм республикипех «Чăваш пичечĕ» киосксенче туянма пулать.

КАШНИ ÇЫННĂНАХ ТĂВАН ЕНĔ ПУР.

Шупашкарьенсен тата кашнийĕнех «Таван Ен» пур.

ÇАНТАЛĂК

Çынваййи тата уяв-ушкăн сайтĕнчи пĕлтерӳ тĕрĕк

эрне кун Янв. 11 -18° каç -24° Улшăнса тăракан пĕлĕтлĕ çанталăк.

шăмат кун Янв. 12 -16° каç -24° Пĕлĕтлĕ çанталăк.

вырсарни кун Янв. 13 -14° каç -16° Улшăнса тăракан пĕлĕтлĕ çанталăк.

Январь, 14	Тунти кун	-12°
Январь, 15	Ытлари кун	-11°
Январь, 16	Юн кун	-15°
Январь, 17	Кĕçнерни кун	-17°

валюта курсĕ Январь, 11-мĕшĕ

$ 30,37

€ 39,64

Кун йĕркинче

ШУПАШКАР РАЙОНĔНЧЕ

Тӳлевсĕр çĕрпе тивĕçтернĕ

Районта пурĕ нумай ачаллă 339 çемьене çĕр участокĕ илме учета тăратнă, çав шутран 115 çемьене – уйрăм çурт-йĕр тума; 222 çемьене – хушма хуçалăх йĕркелеме; 2 çемьене – дача тума. 2012 çул вĕçленнĕ тĕле нумай ачаллă 124 çемье тӳлевсĕр çĕр участокĕсем илнĕ, çав шутран 44 çемье – уйрăм çурт-йĕр тума; 80 çемье – хушма хуçалăх йĕркелеме.

Нумай ачаллă çемьесене районта пурĕ 14 пине яхăн гектар тӳлевсĕр çĕр панă.

Шупашкарта – уявра

Районти пултарулла та чи хастар 70 шкул ачине республикăри Çĕнĕ Çул уявне йыхравланă. Чăваш патшалăх операпа балет театрĕнче иртнĕ уяв каçне ачасен общество пĕрлешĕвĕсен, çарпа патриот клубĕсен активисчĕсем, вĕренӳ отличникĕсем пухăннă. Республика Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев вĕсене Çĕнĕ Çул ячĕпе саламланă, пурне те парнесем панă.

Пулăшу параççĕ

Районти халăха ĕçпе тивĕçтерекен центр ĕçсĕр çынсене ушкăнпа е уйрăммăн консультацисемпе тренингсем урлă психологи пулăшăвĕ парать. Çакă ĕçе вырнаçма чăрмантаракан тĕрлĕ ыйтăва татса пама, кăмăл-туйăма çĕклеме май парать. Çавăн пекех тренингсем мĕнле профессире вăй хумаллине палăртма, çын туртăмĕсемпе пултараслăхне ĕç рынокĕ ыйтнипе шайлаштарма пулăшаççĕ. Халăха ĕçпе тивĕçтерекен центрта учетра тăракан ĕçсĕр çынсем «Достижение цели», «Поверь в себя», «Сотвори себя сам», «Технология успеха», «Управляй своей жизнью» и «Управление стрессами» тренингсене çӳреççĕ. Занятисене «Аспект» УМЦра психологсем ирттереççĕ.

Çĕнĕ кайăк йышланнă

Шупашкар район администрацийĕн ЗАГС пайĕнчен пĕлтернĕ тăрăх, 2012 çулта районта 753 ача çуралнă (2011 çулта – 702): 370 арçын ача, 383 хĕрача. 12 пепкене çул çитмен хĕрсем çуратнă (2011 çулта – 5). Тулли мар çемьесенче 174 ача (2011 çулта – 166) çут тĕнчене килнĕ. Ачасем ытларах октябрь (75), май тата июль уйăхĕсенче (73-шер) çуралнă, апрель уйăхĕнче вара чи пĕчĕк кăтарту – 49. 2012 çулта районта 6 йĕкĕреш кун çути курнă.

Ветеран çĕнтерĕвĕ

Январĕн 6-мĕшĕнче Челябинск хулинче хăвăрт утас енĕпе Пĕтĕм Раççейри йăлана кĕнĕ XIV ăмăрту иртнĕ. Унта пирĕн ентеш Петр Федоров та (Кӳкеç) хутшăннă, спортсмен-ветеран-сен хушшинче II-мĕш вырăн çĕнсе илнĕ. Çав ятпа ăна Дипломпа тата кĕмĕл медальпе наградăланă. ■

ÇУЛСЕМ ТАТА ÇЫНСЕМ

Шыв тумламĕ нухрат ыйтать

Редакци сăн ӳкерчĕкĕ

Алькеш ялĕнчи Цветочнăй урамри 12-мĕш çуртри Михайловсен килĕнче шыв колонки кĕртнĕ, счетчик та лартнă. Çывăх кунсенчех шыв памалла.

Тавра çул-и, тӳрĕ çул-и – этем ĕмĕр тăршшĕпех утать. Калăн, тем шырать вăл. Этемлĕх аталанса кайнăранпах апат, шыв, ĕç, хăйне юлташ шырать. Çын яланах юхан шыв çумне вырнаçса ял пуçланă, хула çĕкленĕ...

Çĕньял ял тăрăхĕнчи Алькеш ялĕнче 2010 çулхи шăрăх вăхăтра килти çăлсенчен шыв тарнă хыççăн ял çыннисем питĕ хыпăнса ӳкни пирки эпир ун чухне çырса кăтартнăччĕ, алькешсен пĕртен-пĕр шанчăкĕ чикансем пурăнакан поселок патĕнчи шурлăхран (унта чикансем хăйсен пĕтĕм çӳп-çапне бульдозерпах тĕксе антарса тăни çинчен те çырса кăтартнăччĕ) юхса анакан çăл шывĕччĕ. Мĕнле ĕçмелле çав шыва? Ял çыннисем республикăри «Таса шыв» программăна кĕресшĕн вырăнти тата çӳлти влаççем патне çырусем çырчĕç...

Лару-тăру улшăнса пырать-и-ха?

«Çынсем çул, шыв ыйтаççĕ, – терĕ Çĕньял ял тăрăх пуçлăхĕ Евгений Зубков, эпир ун патне çак ыйтупа каласа кĕрсен. – Чăнах та, Алькешре пурăнакансен шыв ыйтăвĕ питĕ çивĕч тăчĕ, кунта çакна палăртас пулать: ял старости Светлана Васильевăпа вырăнти депутат Аркадий Павлов çине тăнипе вĕсем республика программине кĕме пултарчĕç, проект хатĕрлесе пачĕç. Паянхи кун тĕлне ялти кашни килех шыв пăрăхĕсем кĕртсе пĕтернĕ ĕнтĕ – 4,5 км хывнă, абонент кĕнекисем хатĕрлеççĕ. Çак кунсенче шыв яраççĕ».

«Çуллахи çав шăрăх тапхăрта район администрацийĕн капиталлă строительство тата пурăнмалли çурт-йĕрпе коммуналлă хуçалăх пайĕн пуçлăхĕ Вячеслав Сидоров ятарлă машинăпа алькешсем патне ĕçмелли таса шыв турттарассине йĕркелерĕ», – аса илет Евгений Аркадьевич.

ШУТА ИЛМЕ

Шыв тумламĕ кун пек чухне нухрат ыйтать. Мĕн хака ларать-ха алькешсен таса шывĕ? Республикăн «Таса шыв» программине кĕнĕ май бюджетран вĕсене 2 миллион тенкĕ уйăрса панă, Çĕньял ял тăрăх администрацийĕ – 400 пин тенкĕ, Алькеш ял çыннисем вара килсерен пуçтарса 3 миллион та 800 пин тенкĕ хывнă.

Шыв тата çул ыйтăвĕсем ытти ялсенче еплерех-ши? Пĕчĕк Аначкасси тата Чумкасси ялĕсенче шыв хальлĕхе кĕртмен-ха. Эпир пĕр хутчен çеç мар çырса кăларнă Арккассинчи кĕпере юсама çывăх вăхăтра черет çитет тесе шантарчĕ Евгений Аркадьевич.

«Ĕçĕ нумай, пурне те харăс епле туса пĕтерĕн? Умра тăракан çивĕч ыйтусене черетпе татса пыратпăр. Акă çулсем пирки калас пулсан Çĕньялта икĕ урама кирпĕч ванчăкĕсемпе сарса хытарнă-ха, Çĕнĕ урамра тата Вишневăй урамсен пĕр пайне çеç сарнă хальлĕхе. Пирĕн ял тăрăхĕнче пĕтĕмпе 40 км çул, çав шутра Мошкасси ялĕнче 1800 м сарнă. Якутар, Арккасси, Шăмăшри ялсенче сарман-ха. Ку ĕçсем – умра. Илпешре пĕве тума пуçларăмăр. Пĕр урамран тепĕр урама каçма дамба туса пĕтеретпĕр. Тепĕр çул валли вара Кăкшăм шывĕ урлă кĕпер тума палăртатпăр», – тесе Евгений Аркадьевич пире ял тăрăх картти çинче палăртнă планпа паллаштарчĕ.

ЛЮДМИЛА САЧКОВА

ЫРĂ ТĔСЛĔХ

Кунашир утравĕ çинче...

2012 çулхи декабрĕн 31-мĕшĕнче кĕркуннехи призыв вĕçленчĕ. Ытти çĕрти пекех Шупашкар районĕнчен те вун-вун каччă салтак атти тăхăнчĕ. Çавăн пекех çамрăксем хĕсметрен таврăнчĕç. Шупашкар районĕнчен кайнă 59 çамрăк кĕркунне килĕсене таврăннă, икĕ районпа (Сĕнтĕрвăрри тата Шупашкар районĕсемпе) пурĕ 96-ăн килнĕ. Вĕсенчен пĕри Мăн Маркара пурăнакан Владимир Яковлев. Шăпах ун çинчен паян сăмахăм.

Тивĕçе пурнăçламаллах

Çакна тĕпе хурса салтака кайма шут тытнă та ĕнтĕ Мускав автомобильпе çул-йĕр университечĕн дипломне алла илнĕ качча. Малтанах комисси çывăхра кăна служба ирттерме палăртнă пулин те шăпа ăна инçете – Курильти Кунашир утравне – илсе кайнă.

– Вырăна çитиччен сакăр кун поездпа, 2 кун çурă караппа кайрăмăр, – хĕсмете кайнине аса илет халь Владимир. Каччă салтакран декабрь вĕçĕнче таврăннă. Пысăк хăпартланупа каласа парать вăл унти пурнăç çинчен. Ăна тип çĕр çинчи çара йышăннă. Çар машини шанса панă. «Аслă пĕлӳ илни питĕ кирлĕ пулчĕ мана унта. Сăмахран, машина çĕмĕрĕлсен ăна хамах юсаттăмччĕ», – каласа кăтартать тин çеç салтак атти хывнăскер.

Çулталăк сисĕнмесĕрех иртсе кайнă. «Малтан çеç вăхăт вăрах шутăнан туйăнать. Чи йывăрри – пирвайхи уйăхсем», – тет Владимир. Тăванĕсенчен аякра пулни кăна унăн кăмăлне кăшт салхулатнă. Анчах тепĕр енчен сăвăнăç та пулнă. Инçетри киленчен çыру илни. Кĕсье телефонĕпе каласа ирĕк панă пулин те качча амăшĕ патне çырусем янă. Кашни эрнере тенĕ пекех вара килĕнчен çыру килессе чăтăмсăрран кĕтнĕ. «Тăван тăрăхран конвертра хыпар илесси мĕн тери савăнăç!» – хавхаланса каласать ĕнерхи салтак. Паянхи пурнăçра информаци тытăмĕ лайăх аталаннă вăхăтра ĕлĕкхи ырă йăлана пăрахăçа кăларманни тем пекех паха.

Хĕсмете Владимир пурнăç шкулĕпе танлаштарать. «Унта пурнăç тутине пĕлетĕн», – тет. Çавăнпах ĕнтĕ кашни яша вăл салтак пăтти çисе курма сĕнет. Мĕншĕн тесен унта çеç атте-аннерен инçетре, хăвăн çине çеç шанса пурăнма хăнăхатăн. Кайран вара чылай çăмăлрах пулать. «Салтака кайса килнисене «Маттур», салтак атти тăхăнма юрăхлисене вара кашнине «Каймалла» теес килет», – хăйĕн шухăшне палăртрĕ яш. Çак сăмахсемпе, ахăртнех, нумайăшĕ килĕшет. Сывлăхлă каччăн çĕршыва хӳтĕлемеллех. Кунсăр пуçне тата çĕршывăн тĕрлĕ кĕтесĕнчен килнĕ çынсемпе паллашатăн. Акă Владимир унта Тутарстан, Çĕпĕр, Дагестан каччисемпе туслашнă.

Тилĕсем чупса çӳренĕ...

Кунашир утравĕ питĕ хитре вырăнта вырнаçнă иккен. Çакна Владимир чылай тĕслĕхпе çирĕплетрĕ: сăртлă-туллă вырăнсем, тинĕс... «Виçĕ вулкан куртăм», – унти илеме сăмахпа каласа пама тăрăшать вăл. Çут çанталăк условийĕсем çирĕпрех пулин те вăл хăйĕн илемĕпе кайча тытăкăна илни палăрчĕ. Çакăнтах пĕр кăсăклă саманта аса илчĕ. Пĕрремехинче салтаксене 5 кунлăха вĕрентĕве илсе кайнă. Çук. Пĕр-пĕр учреждение мар, хире. Палатăсем лартса кун кунланă вĕсем. «Тĕрлĕ хăнăхтарусем турăмăр, пеме вĕрентĕмĕр, – каласу çăмхине сӳтет яш. – Маншăн чи кăсăкли çавăнтах тилĕсем чупса çӳрени пулчĕ. Шел, упасене курма тӳр килмерĕ çав, юлташăмсем вĕсене те курнă».

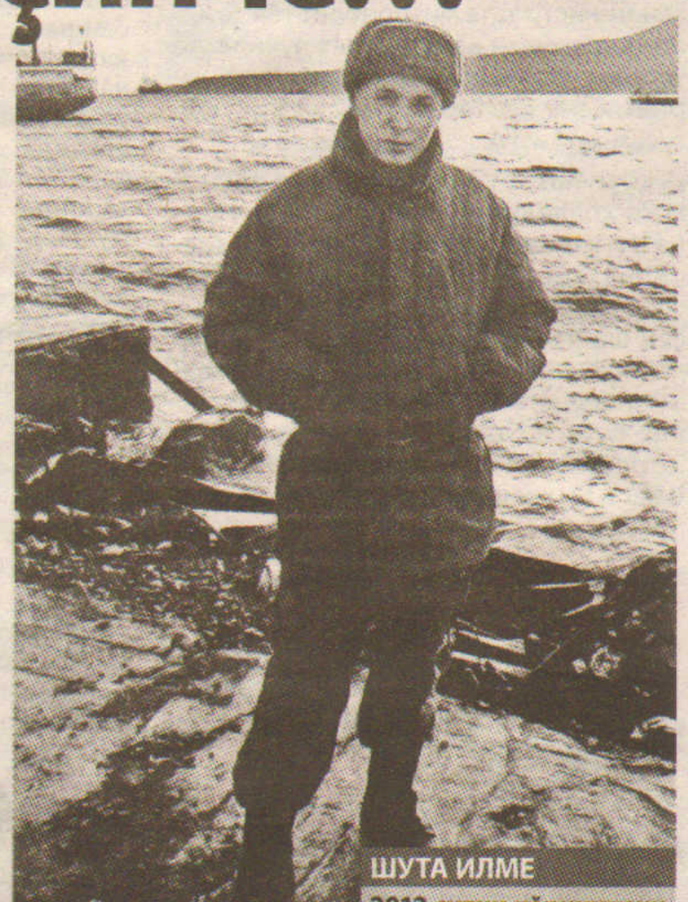

ШУТА ИЛМЕ

2012 çулхи кĕркуннехи призывра республикăран 1265 çын хĕсмете кайнă.

Хĕсметри пурнăç тата чылай самантпа асра юлнă: хăйне евĕрлĕ режимпа, тинĕс леш енчи Япони çĕршывне курнипе, тăраниччен хĕрлĕ пулă çинипе... Хĕсметри «дедовщина» пирки нумай илтнĕ, ун пирки тĕрлĕ сас-хура çӳрет. Çавăнпа та салтак атти тин çеç хывнăскертен ун пирки ыйтмасăр пултараймарăм. «Дедовщина» пур тесе каламастăп. Хĕсмет хĕсметех, унта çирĕп йĕрке», – шухăшне палăртрĕ вăл. Владимир каланă тăрăх, казармăсенче видеокамерăсем лартма палăртнă пулнă.

Юлашкинчен Владимиртан малашнехи ĕмĕтсем çинчен те ыйтрăм. «Ĕçлемелле», – йăл кулса хуравларĕ вăл.

ЛЮБОВЬ СЕМЕНОВА

Вектор

ЯЛ ТĂРĂХĔСЕНЧЕ

Ят тухнисем

Çĕньял-Покровски ял тăрăхĕнче иртнĕ çулхи кĕркри призывра салтака юрăхлă 7 çамрăк пулнă. Çав вăхăтрах тăван çĕршыв умĕнче хăйĕн тивĕçне пурнăçланă салтаксем те килĕсене таврăнаççĕ. Çак кунсенче **Мăн Кивпулăха** Александр Петров (1993 çулхи) таврăннă. Ял-йыш, тăванĕсемпе кӳршисем ăна курма пухăнă, саламланă.

«Раштав çăлтăрĕ тӳпере йăлтăртатĕ»

www.gov.cap.ru

Сурхури умĕн **Янăшри** культура çуртĕнче «Раштав çăлтăрĕ тӳпере йăлтăртатĕ» театрализациленĕ представлени иртнĕ. Унта хутшăннисем сурхури юррисене юрланă, çакăншăн çынсем вĕсене пылак çимĕçсемпе, икерчĕсемпе сăйланă. Кунпа пĕрлех тупмалли юмахсен тупсăмне пĕлнĕ, вăйăсем вылянă, Турă пӳрнине тупмашкăн юмăç пăхнă.

Пĕрле юрланă

Нумаях пулмасть **Кăшавăшри** культура çуртĕнче чăваш эстрада çăлтăрĕсем хутшăннипе уяв концерчĕ иртнĕ. В. Христофоров, В. Адюков, М. Федоров, О. Кондратьева, И.Зайцева куракансене хăйсен илемлĕ сассисемпе савăнтарнă. Зал вĕсене ăшшăн кĕтсе илнĕ, тăвăллăн алă çупнă, вĕсемпе пĕрле юрланă. ■

ИЛЕМ ТĔНЧИ

Кунта яланах чун туртать

Редакци сăнӳкерчĕкĕсем

Çĕньялти халăх театрĕ драма кружокĕ пулса 1930 çулсенчех йĕркеленнĕ. Паянхи кун та ял театрĕ халăх чунне илĕртме пăрахман.

Пушкăртстанри Чăваш культурин обществи чĕннипе иртнĕ çулхи ноябрĕн 15-23-мĕшĕсенче Çĕньял халăх театрĕ аякри тăванăмăрсем патĕнче гастрольте пулнă, чăваш ялĕсенче «Вăрмана юлнă çамрăклăх» спектакль кăтартнă. ЧР культурăн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ Зинаида Петрова 37 çул кунти халăх театрĕнче ĕçлет, вĕсенчен чылайăшне – режиссер тата ертӳçĕ пулса. Ĕçченлĕхĕ те, пултарулăхĕ те, пуян тавра курăмĕ те пур унра. Театрăн илемлĕх ертӳçинче ЧР культурăн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ Валентин Захаров вăй хурать. Халăх театрĕн ятне вĕсем кашни 2-3 çулта пĕрре хӳтĕлесе пыраççĕ: 1977 çулта – Александр Ларченковăн «Пĕр хурăн çеç пĕлет» пьеси тăрăх лартнă спектакльпе, ун хыççăн — Борис Васильевăн «Шурăмпуçĕ лăпкăччĕ» спектаклĕпе, нумаях пулмасть вара – Александр Пăрттан «Вăрмана юлнă çамрăклăх» спектаклĕпе.

– Пушкăртра эпир сӳренĕ ялсенче 20 çул пĕр пултарулăх коллективĕ те пулман иккен, çавăнпа та пире хапăл туса кĕтсе илчĕ унти халăх, – хавхаланса каласа парать Зинаида Николаевна. – Хамăрăн пĕрремĕш спектакле эпир Чекмакуш районĕнчи Юмаш ялĕнче лартрăмăр. Куракансем лăпкăн, ăшшăн йышăнчĕç. Чи аякри яла, Кожай-Семеновкăна, çитсе куртăмăр. Ку ялта ӳссе çитĕннĕ пултарулла çынсем – Озеровсем, Яковлевсем, Павловсем, Андреевсем, Васильевсем, чылайăшĕ кайран Шупашкара куçса кайни çинчен каласа пачĕç пире вĕсен ентешĕсем».

Пăслăк – Пушкăртри чи пысăк чăваш ялĕсенчен пĕри. Çĕньялти информацине культура центрĕн директорĕ Андрей Патри кунта «Виçĕ ту çăлтăрĕсем» ансамбль участникĕсем валли мастер-класс иртернĕ.

Тĕне кĕнĕ чăвашсем 300 çул каялла йĕркеленĕ Пелепей хулине çитиччен Çĕньял халăх театрĕ чăвашсен паллă поэчĕсем Константин Ивановпа Ухсай Яккăвĕ çуралнă Слакпуç ялне кĕрсе тухнă, вĕсен вил тăприйĕ çинче пулнă, палăкĕсем умĕнче пуç тайнă. Çĕньялсем Аваркас районĕнчи авалхи чăваш тĕнĕпе пурăнакансем патне те, Треппĕл ялне, çитсе курнă.

– Иртнĕ çулхи ноябрĕн 16-мĕшĕнче эпир Туймаса хулинче спектакль лартрăмăр, – малалла каласа парать Зинаида Петрова. – Пирĕн артистсем куракансен чĕрисенче çутă туйăм хăварчĕç. Малалла эпир Миякински районĕнчи Кожай-Семеновка ялĕнче, Ермеккей районĕнчи Вăтам Кармалта, Кармăскал районĕнчи Чишма ялĕсене çитсе спектакль кăтартрăмăр. Юлашкинчен чăвашсем пурăнакан Стерлитамак хулинче гастроле вĕçлерĕмĕр, – тулли кăмăлпа каласа пачĕ Çĕньял халăх театрĕн ертӳçи Зинаида Петрова.

Çĕньял халăх театрĕ кашнинчех республикăри халăх театрĕсен «Ахрăм» фестивальне хутшăнать. ИКЦри халăх фольклор ансамблĕпе пĕрле халăх театрĕ Николай Семенован «Çичĕ кашăк, çичĕ чашăк» пьесипе спектакль лартнă. Ăна фольклора тĕпе хурса йĕркеленĕ. Çак спектакльте выляннă рольшĕн Надежда Таерова «Чи лайăх хĕрарăм ролĕ» номинаци çĕнтерӳçи ятне илме тивĕç пулнă. Ку конкурсра Андрей Патри те «Чи лайăх эпизодлă роль» номинаци дипломанчĕ ята илнĕ.

Юлашки çулсенче вĕсем икĕ хутчен Турцире гастрольте пулнă, ытти театр пултарулăхĕпе паллашса килнĕ, хăйсен ăсталăхне кăтартнă.

Çĕньялти информацине культура центрĕнчен хĕлле те, çулла та халăх татăлма пĕлмест. «Çур сехетрен гастроле тухса каймалла тесен пурте палăртнă вăхăта хатĕрленсе çитсе тăраççĕ. Çапла ĕçлесе çынсене те савăнтаратпăр, хамăр та савăнатпăр», – тет Зинаида Николаевна.

Концертсемпе спектакльсемсĕр пуçне Çĕньялти клубра (теес килет ĕлĕкхиллех) час-часах тĕрлĕ конкурс-вăйă иртет, кружоксем ĕçлеççĕ. Кунта яланах чун туртать, кунта яланах ăшă.

■ ЛЮДМИЛА САЧКОВА

САМАХ МАЙ

Çĕньялти ИКЦра халăх театрĕ, халăх фольклор ансамблĕ, ачасен театрĕ, халăх ташă ансамблĕ, ачасен виçĕ ташă ушкăнĕ (5 çултан пуçласа 8 çул таранччен) пур.

ĔÇЛĔ ÇУЛ ÇӲРЕВ

Чăх-чĕп фабрикин çитĕнĕвĕсем

www.cap.ru

Январĕн 10-мĕшĕнче «Чувашский бройлер» ОАО ĕçĕ-хĕлĕпе, унăн çитĕнĕвĕсемпе паллашма ЧР Пуçлăхĕ Михаил Игнатьев, ЧР Патшалăх Канашĕн Председателĕ Юрий Попов, ЧР ял хуçалăх министрĕ Сергей Павлов, Шупашкар район администраци пуçлăхĕ Георгий Егоров асăннă предприятире пулчĕç. Цехсене, чăх-чĕп усракан çĕнĕ витесене кĕрсе курчĕç, унта вăй хуракансен ĕç условийĕсемпе паллашрĕç, ветеринари лабораторийĕ мĕнле ĕçленине тĕрĕслерĕç.

Предприяти районта çеç мар, республикăра та чи вăйлă аталанса пыракан предприятисенчен пĕри шутланать. Кунта пурĕ 30 яхăн цех, унта 600 ытла çын ĕçлет. Кашни кун 20-25 пин пуç чăх пусаççĕ, 25 пин çăмарта туса илеççĕ. Вăтам ĕç укçи – 15-17 пин тенкĕ. Кунта туса илекен продукцие хамăрăн республикăрах сутса пĕтереççĕ, тепĕр чухне Чулхула облаçне е Хусана ăсатни пулкалать. «Чувашский бройлер» ОАОра ăратлă çамрăк чĕпсем çитĕнтерекен, çăмарта тăвакан чăхсене усракан, чăх-чĕп пусакан цехсем, зоотехника тата ветеринари лабораторийĕсем ĕçлеççĕ. Кăтартусем лайăхлансах пыраççĕ. Хальлĕхе чăх-чĕп усракан икĕ тĕрлĕ клетка пур – ПКМ (кивви) тата КП-25. Киввисене çĕннисемпе улăштарсах пыраççĕ, модернизацилеççĕ.

Юлашкинчен асăннă фабрикăн акт залĕнче республикăн влаç органĕсенче ĕçлекенсем журналистсемпе пресс-конференци ирттерчĕç, фабрикăра ĕçлекен халăх умĕнче ĕçре малта пыракансене патшалăх наградисемпе чысларĕç. ■

ЫЙТУ-ХУРАВ

Мăшăрланма ыйтнисем кăна мар

? Мăшăрлантарма ыйтса çырнă заявление ЗАГС пайне каймасăр Интернет урлă электрон мелĕпе ярса пама май пур-и?

Евгения ПЕТРОВА, Тутаркасси ял тăрăхĕ

Светлана НИКОЛАЕВА, Шупашкар район администрацийĕн ЗАГС пайĕн тĕп эксперт-специалисчĕ:

– Законпа килĕшӳллĕн çырăниччен пĕр уйăх малтан пулас мăшăрсен ЗАГС пайне кайса заявлени памалла. Чылайăшĕн çакăн чухне ĕçрен отгул, тепĕр хулана е район центрĕсене тухса çӳреме тивет. Ку, паллах, чылай чăрмав кӳрет. Çемье çавăрма тĕв тунă каччăпа хĕр мăшăрлантарма ыйтса çырнă заявление пĕр уйăх маларах та пама пултараççĕ. Çак ĕçе Интернет урлă тума май пур. Сирĕн муниципалитет тата патшалăх пулăшăвĕ паракан пĕрлĕхлĕ Портала – **www.gosuslugi.ru** – кĕмелле те мăшăрланнине регистрациленĕ кунтан, 2,5 уйăхран маларах мар тата 5,5 уйăхран каярах мар, заявление электрон мелĕпе ярса памалла. Ăна Чăваш Республика территорийĕнчи кирек хăш ЗАГС пайĕ те йышăнать. Чи малтан сирĕн Порталта вырнаçнă «Регистрация» пая кĕрсе хăвăрăн «Личный кабинет» йĕркелемелле. Компьютер сĕннĕ икĕ вариантран пĕрне, «Стандартная» учет хутне суйламалла, унтан хăвăр ăçта пурăннине кăтартмалла. «Электронные услуги» пайра ЧР Юстици Министерстви патне кĕрсе «Государственная регистрация заключения брака» варианта суйламалла. «Получить услугу» пайра хăвăр кăтартусене çырмалла, ЗАГС пайне, вăл сĕннĕ çыранмалли кун тата вăхăт суйламалла. ЗАГС пайĕ заявление пăхса тухса хурав ярĕ. Унпа килĕшӳллĕн пулас арăмĕпе упăщкин палăртнă кун ЗАГС пайне кайса çырăну кунне тата вăхăтне алă пусса çирĕплетмелле, çакăн хыççăн вĕсенчен заявление йышăнаççĕ. Çавăн пекех муниципалитет тата патшалăх пулăшăвĕ паракан пĕрлĕхлĕ Портал урлă ача çуралнине, хут уйăрттанине, çын вилнине регистрацилеме тата çурални çинчен калакан свидетельствăна тепĕр хут илме май пур.

Сăмах май, пĕлтĕрхи 11 уйăхра Чăваш Республикин ЗАГС пайĕсене 410 электрон заявлени килнĕ. Вĕсенчен 138-шĕ мăшăрланнине регистрацилеме ыйтнисем. ■

Пурнăç тапти

ИРТНĔ ВĂХĂТ

Кӳкеçри вăтам шкул

Çак сăн ӳкерчĕке 1939 çулта 9-мĕш класа ăнăçлă пĕтернĕ ятпа пичетленĕ.

Кунти шкул хăй алăкĕсене 1886 çул пуçламăшĕнче уçнă.

Парта хушшине пурĕ 28 ача ларнă. Уроксен ытларах пайне Апашри чиркӳ çыннисем ертсе пынă. 1915 çулта Александр Капитонов ертсе пынипе ятарласа çĕнĕ шкул çуртне хăпартнă. 1932 çултан вăл вăтам шкул ята тивĕçнĕ. Тепĕр пилĕк çултан малтанхи кăларăм пулнă. Çакăнта пĕлӳ илме 20 ытла çамрăк çӳренĕ.

■ ЛЕОНИД ПАВЛОВ, ЧĂРĂШКАССИ

КАШНИН ХĂЙĔН ПУРНĂÇĔ

Çĕнĕ çула киле кайни

Кӳ ĕç чылай çул каялла пулса иртнĕччĕ. Эпĕ, университетра вĕренекенскер, Çĕнĕ Çула киле кайма пуçтарăнтăм. Общежитире радио çуккипе çанталăк çинчен пĕлтернĕ хыпара илтмесĕрех юлнă. Юлашки зачета парса пĕтертĕм те вокзала вĕçтертĕм, хăвăртрах билет илтĕм те автобуса кĕрсе лартăм.

Çĕнĕ Çул умĕн яланах çын нумай пулаканччĕ. «Мĕншĕн-ха хальхинче вокзалта халăх сахал, автобус çинче те çичĕ-сакăр çын çеç?» – шухăшласа пыратăп. Çул çинче те машина нумай мар. Çанталăк питех сивĕ мар – 12-15 градус çеç. Эпĕ кĕске куртка тăхăннă, урара – хĕллехи çăмăл та çӳхе атă. Пĕремĕш тĕлĕнтермĕш япала – ман умра ларса пыракан çирĕп те нăкă хĕрарăм тăчĕ те пысăк сумкинчен çăм утиял туртса кăларчĕ, пĕркенсе ячĕ. Уринче хăйĕн – мăн çăм атă-ха тата. «Ку хĕрарăм мĕншĕн çапла хăтланать-ши?»– текен шухăш пуçра çиçсе илчĕ çеç, урасем шăнма пуçланине туйрăм. Кайсан-кайсан хайхи чăтма çук сивĕ пулса кайрĕ, ним тума аптăранипе урасене турккӑсем пек хуçлатса хам ая хурса лартăм. Тин эпĕ хĕрарăм мĕншĕн утиял пĕркеннине ăнлана пуçларăм. Эх, çул çине вĕçкĕнленсе тухмалла марччĕ иккен...

Анчах кая юлтăм ӳкĕнме. Сивĕтнĕçемĕн сивĕтсе пычĕ. Мĕн тумалла? Ура çине сиксе тăрса салонра каллĕ-маллĕ утма пуçларăм. Çапла тăрмашкаланса çитмелли çĕре çитрĕмĕрех. Яла кĕмелли çул юппинче анса юлтăм. Манăн тата икĕ çухрăм утмалла-ха...

Автобусран урана кăларса юр çине пуссанах çăмăл атă тимĕр пек шанк хытрĕ те урана çирĕппĕн ярса илчĕ. Эпĕ чупма хăтланса пăхрăм, хушăран сике-сике ташласа та илтĕм – урана вара хаяр сивĕ тимĕр хĕскĕч пек хĕстерсе тытрĕ. Мĕн тумалла? Каç та пулать. Çĕнĕ Çул умĕнхи хĕллехи каç сивĕ уйра шăнса вилес хăрушлăх куç умне тухса тăчĕ. Мĕн тумалла?! Çак ыйту пуçа питĕ хăвăрт «ĕçлеттерме» пуçларĕ пулмалла. Эпĕ алăри яка дипломат-сумкăна пăрлă çул çине пăрахрăм та тапса пыма пуçларăм. Вăт! Идея!.. Диплома тапмассерен урана вĕри юн анма пуçларĕ. Капла алăсем те шăнмаççĕ – кĕсьере. Пĕтĕм вăйпа тапатăп та диплома та, вăл шуса каять, хам ун хыççăн чупатăп, хăваласа çитетĕп те тепре ик уран сиксе тапатăп – дипломат таçта çитиех вăркăнать. Унта вара манăн – зачетка та, кĕнекесем те, аттеанне валли илнĕ хула кучченеçĕ те. Дипломат çăмăл пулнă пулсан ăна тапнин усси сахалччĕ. Дипломат самаях йывăр. Вăйпа тапатăп та ура тӳрех вĕриленсе каять.

Çапла аппаланса çитрĕм-çитрĕмех тăван яла. Кунта шăнса вилместĕп-ха ĕнтĕ тесе дипломата алла илтĕм çеç, ура шанк хытса ларчĕ. Татах дипломата çул çине пăрахрăм, татах тапма пуçларăм. Хапха алăкне ярса илсен çеç дипломата алла илсе çил пек пӳрте вĕçтерсе кĕтĕм.

– Ах! – терĕç те аттепе анне, шуйханса ӳкрĕç. – Мĕнле çитсе ӳкрĕн? Мĕнле шăнса вилмерĕн? Паян 50 градуса та çитет вĕт сивĕ!

Манăн питĕ йĕрес килет, анчах кăмака çумне тĕршĕнтĕм те ним калама пĕлместĕп. Манăн тутасем те хытса кайнă иккен... Дипломат ăшĕ те татăк-кĕсĕк пулса тăчĕ. Сĕтел хушшине вĕри яшка çитерме лартсан çеç эпĕ йĕре-йĕре хам вилĕмрен епле хăтăлни çинчен каласа патăм.

■ ЛЮДМИЛА САЧКОВА

АСЛĂ ĂРУ

Пуян кăмăллă фельдшер

Эпĕ вулакансене пирĕн ялти фельдшерпа – пурте хисеплекен тата юратакан Георгий Павловпа – паллаштарасшăн.

Вăл Улатăркассинче çуралнă, Шуртанри тулли мар вăтам шкул пĕтернĕ хыççăн Канашри фельдшерсен шкулĕнчен вĕренсе тухнă. 1943 çулхи декабрь уйăхĕнче ăна Хĕрлĕ Çара илнĕ, Мускав çар округĕнчи 3-мĕш санинструкторсен курсĕнче вĕреннĕ. 1944 çулта Георгий Павлович – медицина службин кĕçĕн лейтенанчĕ, 1944 çулхи июнь уйăхĕнчен пуçласа 57-мĕш армин 3-мĕш Украина фрончĕн 93-мĕш стрелковăй дивизин 129-мĕш стрелковăй полкĕнче санитари взвочĕн командирĕ пулса тăшмана хирĕç çапăçнă. Пирĕн енташ Молдави çĕрĕ çинче Суворово пунктне, Белград, Будапешт хулисене ирĕке кăларнă çĕре хутшăннă, Венгрири Раба юхан шывĕ урлă нимĕçсене хăвалана, Австрири Альп тăвĕсен хушшинчи Балатон кӳлли патĕнчи çапăçусене, Румыние, Болгарие, Югославие, Венгрие, Австрие ирĕке кăларнă çĕре хутшăннă. 1946 çулхи июньтен пуçласа 1947 çулхи мартчен вăл минометчиксен полкĕнче службăра пулнă. Вăрçăран вăл «Будапешта илнĕшĕн» медальпе, Хĕрлĕ Çăлтăр орденĕпе тавраннать.

Акă Георгий Павлов çартан демобилизацине тăван ялне тавраннать, ăна тӳрех Панникассинчи фельдшерпа акушер пунктне ĕçлеме йышăнаççĕ. 1950 çулта вара Макаçри фельдшерпа акушер пункчĕн заведующине лартаççĕ. 1972 çултанпа вăл Шупашкарти васкавлăй пулăшу машини çинче ĕçлет. Ăна пĕр хутчен çеç мар Макаç ял Совечĕн депутатне, Шупашкар районĕн депутачĕсен Пухăвĕн депутатне суйлаççĕ, ĕçре тӳрĕ кăмăлпа ĕçленĕшĕн Тав хучĕсемпе Хисеп грамотисем илме тивĕç пулать.

Георгий Павлович питĕ тĕлĕнмелле çынччĕ, вăл хăйĕн ĕçне тĕплĕ пĕлетчĕ, час-часах пирĕн пата шкула ачасен сывлăхне тĕрĕслеме пыратчĕ. Ăна ял çыннисем «тухтăр» тесе чĕннĕ, чунран хисепленĕ. Вăлах ял çыннисемшĕн гинеколог та пулнă. Чирлĕ çынсем больницăна пырсан час-часах апат та çитерсе яратчĕ. Эмел усса пытăр тенĕ ĕнтĕ. Пĕрремĕш хинче, ас тăватăп, эпĕ пĕчĕккĕ чухне выçă пулнипе кĕтӳ кĕтсе çӳреме килĕшрĕм. Черетпе вĕсем патне апат çиме кĕрсен Павловсем мана сĕт яшки çитерчĕç. Çав тери тутлăччĕ, паянхи кун та асрах. Ун чухне эпир чухăн, анчах кăмăлпа пуян пулнă.

Георгий Павлович çемьелĕччĕ, арăмĕ учительница пулнă. Икĕ хĕр çуратса çитĕнтерчĕç вĕсем – пĕри, Эвелина, ашшĕ пекех медсестрана вĕренсе тухрĕ те хăйпе пĕрле ĕçлерĕ. Тамара бухгалтер профессине килĕштерчĕ.

■ ХРИСТОФОР МАКАРОВ, УРАЙ МАКАÇ

САМАХ МАЙ

Кăнтăрла-и, каç-и е çĕр варри-и – Георгий Павлович ниме пăхмасăр чирлисем патне пулăшма тухса каятчĕ. Каялла вара ăна лаша кӳлсе урапа çине лартса ăсатса янине куркалаттăмăр. Ку ĕнтĕ ял çыннисем хисепленине кăтартатчĕ. Халăх ăна питĕ юрататчĕ.

САВĂ СĔВЕМĔ

Шăнса кӳтнĕ...

Çывăх мар пирĕн ялăн вăрманĕ:
Аякра. Кӳршĕ ял леш енче...
Ах! Çаврăнса тухсан-и çил-тăманĕ
Чĕр-нуша – вутă лавĕ çинче.
Лашисем ун чухне пит хавшакчĕ
Ир те каç пăтратни çитермен.
Çунасем сулнăка яраватчĕç,
Вуттуна майласам çĕнĕрен.
Пуртăпа та татсах шаршанланă
Кӳрсе килнĕ шĕшке чĕрĕллех.
Сарайне те унпах-çке тултарнă:
Выльăхсемшĕн кăшт хӳтĕ кирлех.
Çунаймасăр самай тарăхтарнă
Чĕрĕлмесĕр вут хутнă чухне.
Çавăнпа та ăна шаршанланă
Типĕтме кăмака çывăхнех.
Асăмрах-ха паян: Сĕнерш! тенĕ
Çап турттарнă умри сулнăксем.
Ав, курсассăн каллех чĕлпĕрленнĕ:
Ӳсĕмри, эх, юлташ-лавçăсем!..
«Вал хапхи» иртсенех ывăнмастчĕç:
Киле май, январ-тусăмсем!
Ун патне çеç çитсен савăнатчĕç:
Шăнса кӳтнĕ çумри ямшăксем!..

■ АНАТОЛИЙ МАКСИМОВ, СĔНТĔРВĂРРИ РАЙОНĔ, УСЛĂ ПУКАШ

ТВ Эрне

ТЕЛЕСЕРИАЛ
ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ФИЛЬМ
ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ФИЛЬМ
Мультфильм

ЯНВ 14 понедельник
тунти кун

Понедельник, 14 января

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30, 3.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15 Контрольная закупка
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Хочу знать
15.50 Дешево и сердито
16.35 Ты не один **16+**
17.05 НЕРАВНЫЙ БРАК 16+
18.50 Давай поженимся! **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.30 МЕТОД ФРЕЙДА 16+
23.50 **ВСЕ ПУТЕМ 16+**
1.45, 3.05 **И У ХОЛМОВ ЕСТЬ ГЛАЗА 18+**

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
9.00 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ **12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
12.50 Дело Х. Следствие продолжается **12+**
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ
15.45 ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ
17.50 ВКУС ГРАНАТА 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 Прямой эфир **12+**
21.30 МАРЬИНА РОЩА 12+
1.00 Девчата **16+**
1.40 **1.40** Вести +
2.05 **ДОМ ЧЕРНЫХ ТЕНЕЙ 16+**

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
8.07, 8.35 Утро Чувашии
11.30 Вести-Чăваш ен
14.30 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия
На канале Россия 2
12.00-12.30 Вести-Спорт-Чувашия

РОССИЯ К
7.00 Евроньюс
10.00 Наблюдатель
11.15, 1.40 ПЕРРИ МЭЙСОН
12.10 Секретные проекты. Мобильный для Лубянки
12.40 Сергей Бонди. Огонь в очаге
13.20 Химба снимают!
14.15 Линия жизни
15.10 Пешком... Москва женская
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Ф.М. Достоевский. Фильм-спектакль СЕЛО СТЕПАНЧИКОВО И ЕГО ОБИТАТЕЛИ
17.20, 1.25 Мировые сокровища культуры
17.35 Звезды мирового фортепианного искусства
18.35 Искусство Германии
19.45 Главная роль
20.05 Сати. Нескучная классика...
20.45 Полиглот
21.30 Ночные летописи Геннадия Доброва
22.15 Тем временем
23.00 После Моей жизни в искусстве
23.55 Профессия кинокритик, или Необходимость современности
0.35 Владимир Набоков. Русские корни
2.35 И. Штраус. Не только вальсы

НТВ
6.00 НТВ утром
8.05 ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 Живут же люди! **0+**
10.55 До суда **16+**
12.00 Суд присяжных **16+**
13.25 Суд присяжных. Окончательный вердикт **16+**
14.35 СУПРУГИ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 ПАУТИНА 16+
21.25 ЗАЩИТА КРАСИНА 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 РУССКИЙ ДУБЛЬ 16+
1.35 Дикий мир **0+**

ТНТ
7.00, 7.35 Покемоны: Победители Лиги Синно **12+**
7.55 Эй, Арнольд! Ложная тревога. Мировой рекорд **12+**
8.25 ОХОТНИКИ ЗА МОНСТРАМИ 12+
9.00 Про декор **12+**
9.30 Жизнь и приключения робота-подростка **12+**
10.25 Губка Боб Квадратные штаны **12+**
11.20 **ОБЛАСТИ ТЬМЫ 16+**
13.30, 19.30 УНИВЕР 16+
14.00 СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ ДАВАЙТЕ СДАЧИ, НЕ ОТХОДЯ ОТ КАССЫ. ЧАСТЬ 1 16+
14.30 Дом-**2.** Lite **16+**
16.25, 17.00 ИНТЕРНЫ 16+
17.30 РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ 16+
18.00 РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ ДРАКА В КАФЕ 16+
18.30 СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ ЗАКОН И БЕСПОРЯДОК 16+
19.00 ДЕФФЧОНКИ МЕСТЬ ИЛИ... 16+
20.00 СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ БЕЗБРАЧНЫЕ УЗЫ 16+
20.30 ДЕФФЧОНКИ БАРБИ 16+
21.00 **ЭЙС ВЕНТУРА: РОЗЫСК ДОМАШНИХ ЖИВОТНЫХ 12+**
22.35 Комеди Клаб **16+**
23.00 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 **ПРИВЕТ, ДЖУЛИ! 16+**
2.15 ХОР 12+

ТВЦ
6.00 Настроение
8.30 **КИТАЙСКИЙ СЕРВИЗ 6+**
10.20 Анна Самохина. Одиночество королевы 12+
11.10, 15.10 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 19.50 События
11.50 **БАШМАЧНИК 12+**
13.55 Тайны нашего кино. Служебный роман **12+**
14.50 Город новостей
15.30 Воспитание детенышей. Лоси 6+
16.35 Врачи **12+**
17.50 ДНИ АНГЕЛА 12+
18.45 Право голоса **16+**
20.15 Внезапное наследство 12+
21.05 **ЕКАТЕРИНА ФУРЦЕВА. ЖЕНЩИНА В МУЖСКОЙ ИГРЕ 12+**
22.00 ФУРЦЕВА 16+
0.10 События. **25**-й час
0.45 Капабланка. Шахматный король и его королева 12+
1.35 **ПУАРО АГАТЫ КРИСТИ 12+**

СТС
6.00 Гуфи и его команда **6+**
7.00 Великий Человек-паук **12+**
7.30 Чародейки **12+**
8.00 ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
8.30 СВЕТОФОР 16+
9.00, 9.30, 13.30, 19.00, 23.45, 0.00 6 КАДРОВ 16+
10.30, 17.30, 18.30 ВОРОНИНЫ 16+
12.30 ДАЕШЬ МОЛОДЕЖЬ! 16+
14.00 **ЗНАКОМЬТЕСЬ, ДЖО БЛЭК 16+**
19.20 **Шрэк 12+**
21.00 **ДНЕВНИК ДОКТОРА ЗАЙЦЕВОЙ 16+**
22.00 **БРИЛЛИАНТОВЫЙ ПОЛИЦЕЙСКИЙ 16+**
0.30 Кино в деталях **16+**
1.30 **ВЛЕЧЕНИЕ 18+**

ЯНВ 15 вторник
ытлари кун

3.25 **БОЛЬШЕ, ЧЕМ ИГРА 12+**

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30, 3.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15, 4.20 Контрольная закупка
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Хочу знать
15.50 Дешево и сердито
16.35 Ты не один **16+**
17.05 НЕРАВНЫЙ БРАК 16+
18.50 Давай поженимся! **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.30 МЕТОД ФРЕЙДА 16+
23.50 Городские пижоны. Задиры **16+**
1.00 **МОРСКОЙ ПЕХОТИНЕЦ 16+**
2.40, 3.05 **ДЖЕССИ СТОУН: РЕЗКОЕ ИЗМЕНЕНИЕ 16+**

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
9.00 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ **12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
12.50 Дело Х. Следствие продолжается **12+**
13.50, 16.45, 4.45 Вести. Дежурная часть
14.50 ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ
15.45 ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ
17.50 ВКУС ГРАНАТА 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 Прямой эфир **12+**
21.30 МАРЬИНА РОЩА 12+
0.15 Дежурный по стране Михаил Жванецкий
1.15 Вести +
1.40 **ИДИ ДОМОЙ 16+**
3.40 **ЧАК-4 16+**

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
8.07, 8.35 Утро Чувашии
9.00-9.45 Рождественская елка
11.30 Вести-Чăваш ен
14.30 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00 Наблюдатель
11.15 ПЕРРИ МЭЙСОН
12.10 Секретные проекты Космические страсти по Алмазу
12.40 Владимир Набоков. Русские корни
13.30 Малый ледниковый период
14.25, 20.45 Полиглот
15.10 Пятое измерение.
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Ф.М. Достоевский. Фильм-спектакль СЕЛО СТЕПАНЧИКОВО И ЕГО ОБИТАТЕЛИ
17.20 Мировые сокровища культуры
17.35 Звезды мирового фортепианного искусства
18.35 Искусство Германии
19.45 Главная роль
20.05 Власть факта. Всемирная история чая
21.30 Больше, чем любовь
22.15 Игра в бисер
23.00 После Моей жизни в искусстве
23.50 **ХАННЕРЛЬ, СЕСТРА МОЦАРТА**
1.50 А. Рубинштейн. Вальс-каприс

НТВ
6.00 НТВ утром
8.05 ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 Евгений Весник. Все не как у людей 12+
11.10, 15.10 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 19.50 События
11.50 **ДЕСЯТЬ НЕГРИТЯТ 12+**
14.50 Город новостей
15.30 Воспитание детенышей. Медвежата 6+
16.35 Врачи **12+**
17.50 ДНИ АНГЕЛА 12+
18.45 Право голоса **16+**
20.15 Кровавый спорт 16+
22.00 ФУРЦЕВА 16+
0.05 События. **25**-й час
0.40 Линия защиты **16+**
1.15 Знахарь XXI века 12+

СТС
6.00 Гуфи и его команда **6+**
7.00 Великий Человек-паук **12+**
7.30 Чародейки **12+**
8.00 ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
8.30 СВЕТОФОР 16+
9.00, 13.10, 13.30, 16.45, 19.00, 0.00, 0.30 6 КАДРОВ 16+
9.30, 21.00 **ДНЕВНИК ДОКТОРА ЗАЙЦЕВОЙ 16+**
10.30, 17.00, 18.30 ВОРОНИНЫ 16+
11.30 **Шрэк 12+**
14.00 Галилео **0+**
15.00 **БРИЛЛИАНТОВЫЙ ПОЛИЦЕЙСКИЙ 16+**
19.20 **Кунг-фу Панда 6+**
22.00 **ДЕВУШКА МОИХ КОШМАРОВ 16+**

ТВЦ
6.00 Настроение
8.30 **ТРЕМБИТА**
10.20 Евгений Весник. Все не как у людей 12+
11.10, 15.10 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 19.50 События
11.50 **ДЕСЯТЬ НЕГРИТЯТ 12+**
14.50 Город новостей
15.30 Воспитание детенышей. Медвежата 6+
16.35 Врачи **12+**
17.50 ДНИ АНГЕЛА 12+
18.45 Право голоса **16+**
20.15 Кровавый спорт 16+
22.00 ФУРЦЕВА 16+
0.05 События. **25**-й час
0.40 Линия защиты **16+**
1.15 Знахарь XXI века 12+

ЯНВ 16 среда
юн кун

0.55 СООБЩЕСТВО 16+
1.45 Музыка на СТС **16+**

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30, 3.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15, 4.05 Контрольная закупка
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Хочу знать
15.50 Дешево и сердито
16.35 Ты не один **16+**
17.05 НЕРАВНЫЙ БРАК 16+
18.50 Давай поженимся! **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.30 **АНГЕЛ В СЕРДЦЕ 12+**
23.50 Городские пижоны Гримм **16+**
0.40, 3.05 **ПОДАЛЬШЕ ОТ ТЕБЯ 16+**
3.15 24 ЧАСА 16+

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
9.00 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ **12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
12.50 Дело Х. Следствие продолжается **12+**
13.50, 16.45 Вести. Дежурная часть
14.50 ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ
15.45 ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ
17.50 ВКУС ГРАНАТА 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 Прямой эфир **12+**
21.30 МАРЬИНА РОЩА 12+
0.15 Исторические хроники. **1988.** Александр Яковлев
1.15 Вести +
1.40 Честный детектив **16+**
2.15 **КОШМАРНЫЙ МЕДОВЫЙ МЕСЯЦ 16+**
4.00 **ЧАК-4 16+**

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
8.07, 8.35 Утро Чувашии
11.30 Вести-Чăваш ен
14.30 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

НТВ
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 Чудо техники **12+**
10.55 До суда **16+**
12.00 Суд присяжных **16+**
13.25 Суд присяжных. Окончательный вердикт **16+**
14.35 СУПРУГИ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 ПАУТИНА 16+
21.25 ЗАЩИТА КРАСИНА 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 РУССКИЙ ДУБЛЬ 16+
1.35 Квартирный вопрос **0+**
2.40 Дикий мир **0+**
3.05 ТЕРМИНАЛ 16+
5.10 ХРАНИТЕЛЬ 16+

ТНТ
Профилактика
14.30 Дом-**2.** Lite **16+**
16.25, 17.00 ИНТЕРНЫ 16+
17.30 РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ ДЕТЕКТИВ 16+
18.00 РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ НАУМОВ КОВЧЕГ 16+
18.30 СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ УКУСИ МЕНЯ НЕЖНО 16+
19.00 ДЕФФЧОНКИ ИРОНИЯ СУДЬБЫ 16+
19.30 УНИВЕР 16+
20.00 СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ БУКИН ПРОТИВ БУКИНА 16+
20.30 ДЕФФЧОНКИ ЗВЕЗДА НЕ ЗВОНИТ 16+
21.00 **ТУПОЙ И ЕЩЕ ТУПЕЕ ТУПОГО 16+**
22.40 Комеди Клаб **16+**
23.00 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 **ПОСЛЕДНЯЯ МИМЗИ ВСЕЛЕННОЙ 12+**
2.25 ХОР 12+
3.20 СУМЕРЕЧНАЯ ЗОНА ЧИСТИЛЬЩИК БАССЕЙНОВ. МОЙ ДРУГ ЭЗОТМСТИТЕЛЬ 16+
4.10 СуперИнтуиция **16+**
5.10 Необъяснимо, но факт Призраки замков **16+**
6.10 САША + МАША 16+

РОССИЯ К
Канал начинает вещание с **10.0**
10.00 Наблюдатель
11.15, 1.55 ПЕРРИ МЭЙСОН
12.10 Секретные проекты Ракетный миф
12.40 Профессия кинокритик, или Необходимость современности
13.20 Балахонский манер
13.30 Малый ледниковый период
14.05, 1.40 Мировые сокровища культуры
14.25, 20.45 Полиглот
15.10 Красуйся, град Петров!
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 Телеспектакль ОБЫКНОВЕННАЯ ЖИЗНЬ
16.50 Волею судьбы. Евгений Чазов
17.35 Звёзды мирового фортепианного искусства
18.35 Искусство Германии
19.45 Главная роль
20.05 Абсолютный слух
21.30 Хамдамов на видео
22.15 Магия кино
23.00 После Моей жизни в искусстве
23.50 **МОЙ ДОМ ПОЛОН ЗЕРКАЛ**
2.45 Ф. Шопен. Баллада №**1.** Исполняет Ф. Кемпф

НТВ
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 Чудо техники **12+**
10.55 До суда **16+**
12.00 Суд присяжных **16+**
13.25 Суд присяжных. Окончательный вердикт **16+**
14.35 СУПРУГИ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 ПАУТИНА 16+
21.25 ЗАЩИТА КРАСИНА 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 РУССКИЙ ДУБЛЬ 16+
1.35 Квартирный вопрос **0+**
2.40 Дикий мир **0+**
3.05 ТЕРМИНАЛ 16+
5.10 ХРАНИТЕЛЬ 16+

ТНТ
Профилактика
14.30 Дом-**2.** Lite **16+**
16.25, 17.00 ИНТЕРНЫ 16+
17.30 РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ ДЕТЕКТИВ 16+
18.00 РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ НАУМОВ КОВЧЕГ 16+
18.30 СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ УКУСИ МЕНЯ НЕЖНО 16+
19.00 ДЕФФЧОНКИ ИРОНИЯ СУДЬБЫ 16+
19.30 УНИВЕР 16+
20.00 СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ БУКИН ПРОТИВ БУКИНА 16+
20.30 ДЕФФЧОНКИ ЗВЕЗДА НЕ ЗВОНИТ 16+
21.00 **ТУПОЙ И ЕЩЕ ТУПЕЕ ТУПОГО 16+**
22.40 Комеди Клаб **16+**
23.00 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 **ПОСЛЕДНЯЯ МИМЗИ ВСЕЛЕННОЙ 12+**
2.25 ХОР 12+
3.20 СУМЕРЕЧНАЯ ЗОНА ЧИСТИЛЬЩИК БАССЕЙНОВ. МОЙ ДРУГ ЭЗОТМСТИТЕЛЬ 16+
4.10 СуперИнтуиция **16+**
5.10 Необъяснимо, но факт Призраки замков **16+**
6.10 САША + МАША 16+

ТВЦ
Профилактика
12.00 **ЗАДАЧА С ТРЕМЯ НЕИЗВЕСТНЫМИ 6+**
14.30, 17.30, 19.50 События
14.50 Город новостей
15.10 Петровка, **38 16+**
15.30 Воспитание детенышей. Гиены 6+
16.35 Врачи **12+**
17.50 ДНИ АНГЕЛА 12+
18.45 Право голоса **16+**
20.15 Доказательства вины. Один в поле воин **16+**
21.05 Без обмана. Птичьи права **16+**
22.00 ФУРЦЕВА 16+
0.05 События. **25**-й час
0.40 **ВОЙНА ФОЙЛА 16+**
2.45 **КИТАЙСКИЙ СЕРВИЗ 6+**

СТС
6.00 Гуфи и его команда **6+**
7.00 Великий Человек-паук **12+**
7.30 Чародейки **12+**
8.00 ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
8.30 СВЕТОФОР 16+
9.00, 13.10, 13.30, 19.00, 23.40, 0.00 6 КАДРОВ 16+
9.30, 21.00 **ДНЕВНИК ДОКТОРА ЗАЙЦЕВОЙ 16+**
10.30, 17.00, 18.30 ВОРОНИНЫ 16+
11.30 **Кунг-фу Панда 6+**
14.00 Галилео **0+**
15.00 **ДЕВУШКА МОИХ КОШМАРОВ 16+**
19.25 **Мадагаскар 6+**
22.00 **МЕДАЛЬОН 16+**
0.30 **ЖИЗНЬ ПО ДЖЕЙН ОСТИН 16+**
2.30 **ПРЕСТУПНИК 16+**
4.25 СООБЩЕСТВО 16+

ЯНВ 17 четверг
кĕçнерни кун

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30, 3.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15 Контрольная закупка
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Хочу знать
15.50 Дешево и сердито
16.35 Ты не один **16+**
17.05 НЕРАВНЫЙ БРАК 16+
18.50 Давай поженимся! **16+**
19.50 Пусть говорят **16+**
21.00 Время
21.30 **АНГЕЛ В СЕРДЦЕ 12+**
23.50 На ночь глядя **12+**
0.50 **СУПЕРПЕРЦЫ 16+**

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
9.00 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ **12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
8.07, 8.35 Утро Чувашии
9.00 Рождество в Аликовском районе
9.15-9.45 Секреты здоровья и красоты
11.30 Вести-Чăваш ен
14.30 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00 Наблюдатель
11.15, 1.55 ПЕРРИ МЭЙСОН
12.10 Секретные проекты Подземный крейсер
12.40 Хамдамов на видео
13.15, 17.20, 22.00, 1.40 Мировые сокровища культуры
13.30 Атлантида была здесь
14.25, 20.45 Полиглот
15.10 Письма из провинции
15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
15.50 О. Уайльд. Телеспектакль КАК ВАЖНО БЫТЬ СЕРЬЕЗНЫМ
17.35 Звезды мирового фортепианного искусства
18.25 Жюль Верн
18.35 Золотая спираль
19.45 Главная роль
20.05 Черные дыры. Белые пятна
21.30 Гении и злодеи. Отто Ган
22.15 Культурная революция
23.00 После Моей жизни в искусстве
23.50 **МОЙ ДОМ ПОЛОН ЗЕРКАЛ**
2.45 Ян Сибелиус. Оркестровые пьесы

НТВ
6.00 НТВ утром
8.05 ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня

ТВ Эрне

Т ТЕЛЕСЕРИАЛ
Х ХУДОЖЕСТВЕННЫЙ ФИЛЬМ
Д ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ФИЛЬМ
М Мультфильм

пятница ЯНВ 18
эрне кун

10.20 Медицинские тайны **16+**
10.55 До суда **16+**
12.00 Суд присяжных **16+**
13.25 Суд присяжных. Окончательный вердикт **16+**
14.35 Т СУПРУГИ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 Т ПАУТИНА 16+
21.25 Т ЗАЩИТА КРАСИНА 16+
23.15 Сегодня. Итоги
23.35 Т РУССКИЙ ДУБЛЬ 16+
1.35 Дачный ответ **0+**

ТНТ
7.00, 7.35 М Покемоны: Победители Лиги Синно **12+**
7.55 М Эй, Арнольд! **12+**
8.25 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ ДАВАЙТЕ СДАЧИ, НЕ ОТХОДЯ ОТ КАССЫ. ЧАСТЬ 2 16+
9.00 М **Веселые мелодии 12+**
9.25 М Кунг-фу Панда: Удивительные легенды Липкое дело **12+**
9.55 М Кунг-фу Панда: Удивительные легенды Принцесса и По **12+**
10.20 М Губка Боб Квадратные штаны **12+**
11.15 Т ЖЕНСКАЯ ЛИГА: ПАРНИ, ДЕНЬГИ И ЛЮБОВЬ 16+
11.40 Т ТУПОЙ И ЕЩЕ ТУПЕЕ ТУПОГО 16+
13.30, 19.30 Т УНИВЕР 16+
14.00 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ МОЯ УЖАСНАЯ НЯНЯ 16+
14.30 Дом-**2.** Lite **16+**
16.25, 17.00 Т ИНТЕРНЫ 16+
17.30 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ НАУМОВ КОВЧЕГ 16+
18.00 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ ДМБ 11 16+
18.30 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ БУКИН ПРОТИВ БУКИНА 16+
19.00 Т ДЕФФЧОНКИ ЗВЕЗДА НЕ ЗВОНИТ 16+
20.00 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ ГЕНОСЕКСУАЛИСТ 16+
20.30 Т ДЕФФЧОНКИ ЧЕЛЮСТИ 16+
21.00 Х **ОСТИН ПАУЭРС: ГОЛДМЕМБЕР 16+**
23.00 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 Т МГНОВЕНИЯ НЬЮ-ЙОРКА 12+
2.15 Т ХОР 12+
3.10 Т СУМЕРЕЧНАЯ ЗОНА МОНТЕР 16+

ТВЦ
6.00 Настроение
8.30 Х **НЕПРИДУМАННАЯ ИСТОРИЯ 12+**
10.15, 15.10 Петровка, **38 16+**
10.30, 11.50 Х **САМАЯ КРАСИВАЯ 12+**
11.30, 14.30, 17.30, 19.50 События
14.50 Город новостей
15.30 Т Воспитание детенышей. Гориллы 6+
16.35 Врачи **12+**
17.50 Т ДНИ АНГЕЛА 12+
18.45 Право голоса **16+**
20.15 Д Тайны двойников 12+
22.00 Т ФУРЦЕВА 16+
0.00 События. **25**-й час
0.35 Х **ТУРНИР НА ВЫЖИВАНИЕ 16+**
2.25 Х **ТРОИХ НАДО УБРАТЬ 16+**

СТС
6.00 М Гуфи и его команда **6+**
7.00 М Скуби Ду. Корпорация Тайна **6+**
7.30 М Чародейки **12+**
8.00 Т ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
8.30 Т СВЕТОФОР 16+
9.00, 13.05, 13.30, 16.40, 19.00, 23.50, 0.00 Т 6 КАДРОВ 16+
9.30, 21.00 Х **ДНЕВНИК ДОКТОРА ЗАЙЦЕВОЙ 16+**
10.30, 17.00, 18.30 Т ВОРОНИНЫ 16+
11.30 М **Мадагаскар 6+**
14.00 Галилео **0+**
14.20 Х **МЕДАЛЬОН 16+**
19.25 М **Мадагаскар-2. Побег из Африки 6+**
22.00 Х **СМОКИНГ 12+**
0.30 Х **ИЛЛЮЗИЯ ДОПРОСА 18+**
2.30 Х **ПРИЗРАКИ 16+**

ПЕРВЫЙ
5.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
5.05 Доброе утро
9.15 Контрольная закупка
9.45 Жить здорово! **12+**
10.55 Модный приговор
12.20 Время обедать!
13.00 Доброго здоровьица! **12+**
14.00 Другие новости
14.25 Понять. Простить **12+**
15.15 Хочу знать
15.50 Дешево и сердито
16.35 Ты не один **16+**
17.05 Жди меня
18.50 Давай поженимся! **16+**
19.50 Поле чудес
21.00 Время
21.30 Две звезды
23.30 Х **ПЛЯЖ 16+**
1.40 Х **ВЕРДИКТ 16+**
4.10 Х **ДЕНЬ СМЕХА 16+**

РОССИЯ 1
5.00 Утро России
8.55 Мусульмане
9.05 1000 мелочей
9.45 О самом главном
10.30 КУЛАГИН И ПАРТНЕРЫ **12+**
11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
11.50 Т ТАЙНЫ СЛЕДСТВИЯ 12+
12.50 Дело Х. Следствие продолжается **12+**
13.50, 16.45, 4.40 Вести. Дежурная часть
14.50 Т ЕФРОСИНЬЯ. ТАЕЖНАЯ ЛЮБОВЬ
15.45 Т ТАЙНЫ ИНСТИТУТА БЛАГОРОДНЫХ ДЕВИЦ
17.50 Т ВКУС ГРАНАТА 12+
20.30 Спокойной ночи, малыши!
20.40 Прямой эфир **12+**
21.30 Т МАРЬИНА РОЩА 12+
0.15 Исторические хроники. **1990.** Распад
1.15 Х **ЧЕЛОВЕК, КОТОРЫЙ ЗНАЛ ВСЕ 12+**
3.25 Х **ЧАК-4 16+**

ЧУВАШИЯ
6.07, 6.35 Вести-Чăваш ен
7.07, 7.35 Утро Чувашии
8.07, 8.35 Утро Чувашии
9.05-9.45 Телеюрă
11.30 Вести-ПФО
14.30 Вести-Чувашия
17.30-17.50 Вести-Чăваш ен
19.40-20.00 Вести-Чувашия

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00, 15.40, 19.30, 23.30 Новости культуры
10.20 Х **Я ЛЮБЛЮ**
11.50 Провинциальные музеи Русский Манчестер, или Город невест
12.20 Секретные проекты. Бомба-невидимка
12.45 Портрет в розовом платье
13.30 Д Золотая спираль
14.25 Полиглот
15.10 Личное время
15.50 Телеспектакль ЛИКА
17.20 Царская ложа. Мариинский театр
18.00 Игры классиков. Григорий Соколов
19.00 Д Блокада. Пятая попытка
19.45 Х **ЛЕНИНГРАДСКАЯ СИМФОНИЯ**
21.20, 1.55 Искатели. Затерянный город шелкового пути
22.05 Линия жизни
23.00 После Моей жизни в искусстве
23.50 Х **СТРАННАЯ ДРАМА**
1.40 М **История одного города**
2.40 Д Мировые сокровища культуры

НТВ
6.00 НТВ утром
8.05 Т ВОЗВРАЩЕНИЕ МУХТАРА 16+
10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
10.20 Спасатели **16+**
10.55 До суда **16+**
12.00 Суд присяжных **16+**
13.25 Суд присяжных. Окончательный вердикт **16+**
14.35 Т СУПРУГИ 16+
15.30, 18.30 Обзор. Чрезвычайное происшествие
16.25 Прокурорская проверка **16+**
17.40 Говорим и показываем **16+**
19.30 Т ПАУТИНА 16+
23.25 Т РУССКИЙ ДУБЛЬ 16+
1.25 Х **ЭКСПРЕСС 16+**
3.50 Т ТЕРМИНАЛ 16+

ТНТ
7.00, 7.35 М Покемоны: Победители Лиги Синно **12+**
7.55 М Эй, Арнольд! **12+**
8.25 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ МОЯ УЖАСНАЯ НЯНЯ 16+
9.00 М **Веселые мелодии 12+**
9.25 М Кунг-фу Панда: Удивительные легенды Цепная реакция **12+**
9.55 М Кунг-фу Панда: Удивительные легенды Мозгобой дрожащего пальца **12+**
10.20 М Губка Боб Квадратные штаны **12+**
11.30 Т ОСТИН ПАУЭРС: ГОЛДМЕМБЕР 16+
13.30, 19.30 Т УНИВЕР 16+
14.00 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ ЗОЛОТАЯ ЛИХОРАДКА. ЧАСТЬ 1 16+
14.30 Дом-**2.** Lite **16+**
16.25, 17.00 Т ИНТЕРНЫ 16+
17.30 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ ДМБ 11 16+
18.00 Т РЕАЛЬНЫЕ ПАЦАНЫ МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ 16+
18.30 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ ГЕНОСЕКСУАЛИСТ 16+
19.00 Т ДЕФФЧОНКИ ЧЕЛЮСТИ 16+
20.00 Битва экстрасенсов **16+**
21.00 Комеди Клаб **16+**
22.00, 22.30 Т НАША RUSSIA 16+
23.00 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 Х **ВЕЗУНЧИК 16+**
3.00 Т ХОР 12+
3.50 Т СУМЕРЕЧНАЯ ЗОНА ГИТАРА. МОДЕРНИЗАЦИЯ 16+
4.50 Д Необъяснимо, но факт. Смерть мага **16+**

ТВЦ
6.00 Настроение
8.25 Х **СВОЙ ПАРЕНЬ 12+**
9.40 Х **ДАЧНАЯ ПОЕЗДКА СЕРЖАНТА ЦЫБУЛИ 12+**
11.10, 15.10 Петровка, **38 16+**
11.30, 14.30, 17.30, 19.50, 0.15 События
11.50 Х **ОДИССЕЯ КАПИТАНА БЛАДА 12+**
14.50 Город новостей
15.30 Т Воспитание детенышей. Тюлени 6+
16.35 Врачи **12+**
17.50 Д За гранью тишины. Инфразвук-убийца 12+
18.45 Право голоса **16+**
20.15 Х **ЖЕНСКАЯ ЛОГИКА-2 12+**
22.20 Приют комедиантов **12+**
0.35 Х **ШИРОКО ШАГАЯ 12+**
2.00 Х **ИНСПЕКТОРАЗИНЯ 12+**
4.00 Д Внезапное наследство 12+
4.45 Тайны нашего кино. Служебный роман **12+**

СТС
6.00 М Гуфи и его команда **6+**
7.00 М Скуби Ду. Корпорация Тайна **6+**
7.30 М Чародейки **12+**
8.00 Т ПАПИНЫ ДОЧКИ 12+
8.30 Т СВЕТОФОР 16+
9.00, 13.05, 13.30, 16.50, 19.00 Т 6 КАДРОВ 16+
9.30 Х **ДНЕВНИК ДОКТОРА ЗАЙЦЕВОЙ 16+**
10.30, 17.00, 18.30 Т ВОРОНИНЫ 16+
11.30 М **Мадагаскар-2. Побег из Африки 6+**
14.00 Галилео **0+**
15.00 Х **СМОКИНГ 12+**
19.15 Шоу Уральских пельменей **16+**
19.45 Шоу Уральских пельменей **16+.** Как я провел это
21.00 Х **ПЛОХИЕ ПАРНИ 16+**
23.15 Х **ПЛОХИЕ ПАРНИ-2 16+**
2.00 Х **АМЕРИКАНСКАЯ ВЕЧЕРИНКА 16+**
3.50 Т СООБЩЕСТВО 16+

суббота ЯНВ 19
шăмат кун

ПЕРВЫЙ
6.00, 10.00, 12.00, 15.00, 18.00 Новости
6.10 Х **СТЕЖКИ-ДОРОЖКИ**
7.35 Играй, гармонь любимая!
8.20 М **Джейк и пираты Нетландии**
8.50 Смешарики. Новые приключения
9.00 Умницы и умники **12+**
9.45 Слово пастыря
10.15 Смак **12+**
10.55 Евгений Весник. Живите нараспашку!
12.15, 15.10 Абракадабра **16+**
16.10 Х **...В СТИЛЕ JAZZ 12+**
18.10 Человек и закон **16+**
19.15 Минута славы. Золотые страницы. Часть **2**-я **12+**
21.00 Время
21.20 Сегодня вечером **16+**
22.50 30 лет. Начало. Юбилейный концерт Димы Билана
0.30 Городские пижоны. Сверхновый Шерлок Холмс. Элементарно **16+**
1.25 Х **ПОСЛЕДНИЙ КОРОЛЬ ШОТЛАНДИИ 16+**

РОССИЯ 1
4.55 Х **РУССКОЕ ПОЛЕ**
6.35 Сельское утро
7.05 Диалоги о животных
8.00, 11.00, 14.00 Вести
8.20 Военная программа
8.50 Планета собак
9.25 Субботник
10.05 Целители. Расплата за невежество
11.20 Вести. Дежурная часть
11.55 Честный детектив **16+**
12.25 Х **ВСЕ НЕ СЛУЧАЙНО 12+**
14.30 Погоня
15.35 Субботний вечер
17.30 Шоу Десять миллионов
18.35, 20.45 Х **ПОЛЕТ БАБОЧКИ 12+**
20.00 Вести в субботу
23.10 Х **КАРУСЕЛЬ 12+**
1.10 Х **ДЕТЯМ ДО 16... 16+**

ЧУВАШИЯ
8.10 Вести-Чăваш ен
10.05 Для вас, любимые. Концерт по заявкам
10.50 Солнечный зайчик
14.20-14.30 Вести-Чувашия

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00 Библейский сюжет
10.35 Х **НА ПОДМОСТКАХ СЦЕНЫ**
12.00 Д Василий Васильевич Меркурьев
12.40 Пряничный домик. Резная икона
13.05 Большая семья. Михаил Багдасаров
14.00 Х **КОРОЛЕВСТВО КРИВЫХ ЗЕРКАЛ**
15.15 М **В стране невыученных уроков, Осьминожки**
15.45 Неизвестная Европа. Амьен и Генуя, или Мощи Иоанна Крестителя
16.10 Вспоминая великую певицу. Галина Вишневская и Мстислав Ростропович
17.10 Д Балапан - крылья Алтая
18.05 Послушайте! Вечер Евгения Стеблова в Московском международном Доме музыки
19.00 Больше, чем любовь
19.45 Романтика романса. Эдуарду Колмановскому посвящается
20.40 Д Великая тайна воды
22.10 Белая студия
22.50 Х **ПОСЛЕДНИЙ КИНОСЕАНС**
0.50 РОКовая ночь
1.55 Легенды мирового кино
2.25 Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым

НТВ
5.45 Х **АГЕНТ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ 16+**
7.25 Смотр **0+**
8.00, 10.00, 13.00, 16.00, 19.00 Сегодня
8.15 Золотой ключ **0+**
8.45 Государственная жилищная лотерея **0+**
9.25 Готовим с Алексеем Зиминым **0+**
10.20 Главная дорога **16+**
10.55 Кулинарный поединок с Оскаром Кучерой **0+**
12.00 Квартирный вопрос **0+**
13.20 Т ВЕРСИЯ 16+
15.10 Своя игра **0+**
16.20 Следствие вели... **16+**
17.20 Очная ставка **16+**
18.20 Чрезвычайное происшествие. Обзор за неделю
19.25 Т ОДИССЕЯ СЫЩИКА ГУРОВА 16+
23.15 Х **АНТИСНАЙПЕР 16+**
1.05 Х **АНТИСНАЙПЕР. ДВОЙНАЯ МОТИВАЦИЯ 16+**

ТНТ
7.00 М Эй, Арнольд! Керли выходит из себя. Кумир для малолеток **12+**
7.25 М Эй, Арнольд! **12+**
8.25 М Бен **10:** инопланетная сверхсила Борьба за экологию **12+**
8.50 Т ЖЕНСКАЯ ЛИГА 16+
9.35 М Бакуган: импульс Мектаниума Контроль над хаосом **12+**
10.00 Школа ремонта **12+**
11.00 Два с половиной повара **12+**
11.30 Дурнушек.net **16+**
12.30, 18.30 Comedy Woman **16+**
13.30, 19.30, 22.10 Комеди Клаб **16+**
14.30 Битва экстрасенсов **16+**
15.30 СуперИнтуиция. Любовь **16+**
16.30 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ БЕЗБРАЧНЫЕ УЗЫ 16+
17.00 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ УКУСИ МЕНЯ НЕЖНО 16+
17.30 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ БУКИН ПРОТИВ БУКИНА 16+
18.00 Т СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ ГЕНОСЕКСУАЛИСТ 16+
20.00 Х **ЗАПРЕЩЕННЫЙ ПРИЕМ 16+**
23.00, 2.25 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 Х **РОКОВОЕ ЧИСЛО 23 16+**

ТВЦ
5.20 Марш-бросок **12+**
5.55 М **Исполнение желаний, Грибок-теремок, Лиса и Волк**
6.55 АБВГДейка
7.20 Х **ОДИН ШАНС ИЗ ТЫСЯЧИ**
9.05 Православная энциклопедия
9.35 Наши любимые животные
10.05 Х **ГОРОД МАСТЕРОВ 6+**
11.30, 17.30, 0.05 События
11.45 Городское собрание **12+**
12.30 Х **СЕРДЦА ТРЕХ 12+**
14.45 Х **СЕРДЦА ТРЕХ-2 12+**
17.45 Х **КАЗАКИ-РАЗБОЙНИКИ 16+**
21.00 Постскриптум
22.00 Х **ВОЙНА ФОЙЛА 16+**
0.25 Х **АМЕРИКЭН БОЙ 16+**

СТС
6.00 М **Мойдодыр, Сказка о царе Салтане, Бременские музыканты 0+**
7.55 М Чаплин **6+**
8.15 М Смешарики **0+**
8.30 М Флиппер и Лопака **6+**
9.00 М Король Лев. Тимон и Пумба **6+**
10.00 М Том и Джерри. Комедийное шоу **6+**
10.25 М **Вэлиант 12+**
11.45 Х **ОДНАЖДЫ В СКАЗКЕ 12+**
13.45 Х **ПЛОХИЕ ПАРНИ 16+**
16.00 Т 6 КАДРОВ 16+
16.30 Х **ПЛОХИЕ ПАРНИ-2 16+**
19.15 М **Планета сокровищ 0+**
21.00 Х **ТЕРМИНАТОР-3. ВОССТАНИЕ МАШИН 16+**
23.00 Х **ХАННА 16+**
1.00 Х **20 МИЛЛИОНОВ МИЛЬ ОТ ЗЕМЛИ 0+**

ПЕРВЫЙ
6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 Х **ДВОЙНОЙ ОБГОН 12+**
7.45 Служу Отчизне!
8.15 М **Аладдин**
8.45 Смешарики. ПИН-код
8.55 Здоровье **16+**
10.15 Непутевые заметки **12+**
10.35 Пока все дома
11.25 Фазенда
12.15 Среда обитания. Кот в мешке **12+**
13.10 Волшебный мир Дисней. Тачки 2
15.05 Х **НЕВЕРОЯТНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ИТАЛЬЯНЦЕВ В РОССИИ**
17.00 Звездные мамаши
18.05 Кто хочет стать миллионером?
19.10 Х **ОТДАМ КОТЯТ В ХОРОШИЕ РУКИ 12+**
21.00 Воскресное Время
22.00 Х **КОМАНДА-А 16+**
0.30 Х **ТЕЛЕФОННАЯ БУДКА 16+**
2.00 Х **ПЕГГИ СЬЮ ВЫШЛА ЗАМУЖ 16+**

РОССИЯ 1
5.20 Х **ОХОТА НА ЛИС**
7.20 Вся Россия
7.30 Сам себе режиссер
8.20 Смехопанорама
8.50 Утренняя почта
9.30 Сто к одному. Неделя в городе
11.00, 14.00 Вести
11.10 Городок
11.45, 14.30 Х **ПЕЧАЛИ-РАДОСТИ НАДЕЖДЫ 12+**
16.00 Смеяться разрешается
17.40 Х **ЭТА ЖЕНЩИНА КО МНЕ 12+**
20.00 Вести недели
21.30 Х **ПОД ПРИЦЕЛОМ ЛЮБВИ 12+**
23.40 Х **КРАСНЫЙ ЛОТОС 12+**
1.35 Х **СМЕРТНЫЙ ПРИГОВОР 16+**

ЧУВАШИЯ
10.20 Вести-Чувашия. События недели

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00 Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым
10.35 Х **ВОЛГА-ВОЛГА**
12.15 Легенды мирового кино
12.40 М **Царевна-лягушка В яранге горит огонь**
13.40, 1.05 Д Дикая природа Балтики
14.35 Что делать?
15.20 Неизвестная Европа
15.50 Венский Штраус-Фестиваль оркестр
16.40 Кто там...
17.10 Искатели. Неизвестное крещение Руси.
18.00 Итоговая программа. Контекст
18.40 Х **ПРИНЦ И ТАНЦОВЩИЦА**
20.40 Д Выдающиеся женщины XX столетия. Коко Шанель
21.30 Гришковец: человек-театр. Вечер в Доме актера
22.25 Опера Дж. Пуччини ПЛАЩ и Р. Леонкавалло ПАЯЦЫ

НТВ
5.55 МУЛЬТФИЛЬМЫ **0+**
6.10 Х **АГЕНТ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ 16+**
8.00, 10.00, 13.00, 16.00 Сегодня
8.15 Русское лото **0+**
8.45 Их нравы **0+**
9.25 Едим дома **0+**
10.20 Первая передача **16+**
10.50 Чудо техники **12+**
11.20 Поедем, поедим! **0+**
12.00 Дачный ответ **0+**
13.20 Т ВЕРСИЯ 16+
15.05 Таинственная Россия: загадочные черепа или опыты над человечеством? **16+**
16.20 Т ГРАЖДАНКА НАЧАЛЬНИЦА. ПРОДОЛЖЕНИЕ 16+
18.10 Русские сенсации **16+**
19.00 Сегодня. Итоговая программа
20.00 Чистосердечное признание **16+**
20.50 Центральное телевидение **16+**
22.00 Ты не поверишь! **16+**
23.00 Реакция Вассермана **16+**
23.35 Луч Света **16+**
0.10 Школа злословия. Марат Гельман **16+**
0.55 Х **ДВОЕ В ЧУЖОМ ДОМЕ 16+**

ТНТ
7.00 М Эй, Арнольд! Хельга проговорилась. Гарольд - мясник **12+**
7.25 М Эй, Арнольд! **12+**
8.25 М Бен **10:** инопланетная сверхсила. Мамаша Вридл **12+**
8.55 Спортлото **5** из **49 16+**
9.00 Золотая рыбка **16+**
9.05 Бинго **16+**
9.25 М Бакуган: импульс Мектаниума Королевская боль **12+**
9.50 Первая Национальная лотерея **16+**
10.00 Школа ремонта **12+**
11.00 Про декор Домашний клуб **12+**
11.30 Два с половиной повара. Открытая кухня Мода на кухне **12+**
12.00 Д Похудей со звездой-**2 16+**
13.00 Перезагрузка **16+**
14.00 Экстрасенсы ведут расследование **16+**
15.00 Т ДЕФФЧОНКИ ДЕНЬ РОЖДЕНИЯ МАШИ 16+
15.30 Т ДЕФФЧОНКИ НЕОЖИДАННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ 16+
16.00 Т ДЕФФЧОНКИ ДРУЖБА ПО КОНТРАКТУ 16+
16.30 Т ДЕФФЧОНКИ ЗУБНАЯ ФЕЯ 16+
17.00 Х **ЗАПРЕЩЕННЫЙ ПРИЕМ 16+**
19.30, 21.40 Комеди Клаб **16+**
20.00 Х **МЕХАНИК 16+**
23.00, 3.30 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 Х **МАЖЕСТИК 16+**

ТВЦ
5.05 Х **ГОРОД МАСТЕРОВ 6+**
6.25 М **Тайна третьей планеты, Крокодил Гена, Котенок с улицы Лизюкова**
7.55 Фактор жизни **6+**
8.30 Х **ВКУС ХАЛВЫ**
9.35 Сто вопросов взрослому **6+**
10.20 Барышня и кулинар **6+**
10.55 Человек Сверхспособный **12+**
11.30, 23.50 События
11.45 Х **ЖЕНАТЫЙ ХОЛОСТЯК 12+**
13.30 Смех с доставкой на дом **12+**
14.20 Николай Бандурин в программе Приглашает Борис Ноткин **12+**
14.50 Московская неделя
15.20 Х **ПУАРО АГАТЫ КРИСТИ 12+**
17.25 Т САМАЯ КРАСИВАЯ-2 16+
21.00 В центре событий
22.00 Х **СЕГОДНЯ ТЫ УМРЕШЬ 16+**
0.10 Временно доступен. Анатолий Вассерман **12+**
1.10 Х **СНЕГА КИЛИМАНДЖАРО 16+**

СТС
6.00 М **Пингвины, Смех и горе у Бела моря, По следам бременских музыкантов 0+**
7.55 М Чаплин **6+**
8.15 М Смешарики **0+**
8.30 М Флиппер и Лопака **6+**
9.00 Галилео **0+**
10.00 М Король Лев. Тимон и Пумба **6+**
10.30 М Том и Джерри. Комедийное шоу **6+**
10.40 М **Астерикс против Цезаря 6+**
12.00 Снимите это немедленно! **16+**
13.00 Х **ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОКИ И БУЛЬВИНКЛЯ 6+**
14.40 Шоу Уральских пельменей **16+**
16.30 Т 6 КАДРОВ 16+
17.00 Х **ТЕРМИНАТОР-3. ВОССТАНИЕ МАШИН 16+**
19.00 Шоу Уральских пельменей **16+**
19.30 Шоу Уральских пельменей **16+**
21.00 Х **ТЕРМИНАТОР. ДА ПРИДЕТ СПАСИТЕЛЬ 16+**
23.05 Х **ВЗРЫВАТЕЛЬ 16+**
0.50 Х **ЩЕПКА 16+**

воскресенье ЯНВ 20
вырсарни кун

ПЕРВЫЙ
6.00, 10.00, 12.00 Новости
6.10 Х **ДВОЙНОЙ ОБГОН 12+**
7.45 Служу Отчизне!
8.15 М **Аладдин**
8.45 Смешарики. ПИН-код
8.55 Здоровье **16+**
10.15 Непутевые заметки **12+**
10.35 Пока все дома
11.25 Фазенда
12.15 Среда обитания. Кот в мешке **12+**
13.10 Волшебный мир Дисней. Тачки 2
15.05 Х **НЕВЕРОЯТНЫЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ ИТАЛЬЯНЦЕВ В РОССИИ**
17.00 Звездные мамаши
18.05 Кто хочет стать миллионером?
19.10 Х **ОТДАМ КОТЯТ В ХОРОШИЕ РУКИ 12+**
21.00 Воскресное Время
22.00 Х **КОМАНДА-А 16+**
0.30 Х **ТЕЛЕФОННАЯ БУДКА 16+**
2.00 Х **ПЕГГИ СЬЮ ВЫШЛА ЗАМУЖ 16+**

РОССИЯ 1
5.20 Х **ОХОТА НА ЛИС**
7.20 Вся Россия
7.30 Сам себе режиссер
8.20 Смехопанорама
8.50 Утренняя почта
9.30 Сто к одному. Неделя в городе
11.00, 14.00 Вести
11.10 Городок
11.45, 14.30 Х **ПЕЧАЛИ-РАДОСТИ НАДЕЖДЫ 12+**
16.00 Смеяться разрешается
17.40 Х **ЭТА ЖЕНЩИНА КО МНЕ 12+**
20.00 Вести недели
21.30 Х **ПОД ПРИЦЕЛОМ ЛЮБВИ 12+**
23.40 Х **КРАСНЫЙ ЛОТОС 12+**
1.35 Х **СМЕРТНЫЙ ПРИГОВОР 16+**

ЧУВАШИЯ
10.20 Вести-Чувашия. События недели

РОССИЯ К
6.30 Евроньюс
10.00 Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфировым
10.35 Х **ВОЛГА-ВОЛГА**
12.15 Легенды мирового кино
12.40 М **Царевна-лягушка В яранге горит огонь**
13.40, 1.05 Д Дикая природа Балтики
14.35 Что делать?
15.20 Неизвестная Европа
15.50 Венский Штраус-Фестиваль оркестр
16.40 Кто там...
17.10 Искатели. Неизвестное крещение Руси.
18.00 Итоговая программа. Контекст
18.40 Х **ПРИНЦ И ТАНЦОВЩИЦА**
20.40 Д Выдающиеся женщины XX столетия. Коко Шанель
21.30 Гришковец: человек-театр. Вечер в Доме актера
22.25 Опера Дж. Пуччини ПЛАЩ и Р. Леонкавалло ПАЯЦЫ

НТВ
5.55 МУЛЬТФИЛЬМЫ **0+**
6.10 Х **АГЕНТ ОСОБОГО НАЗНАЧЕНИЯ 16+**
8.00, 10.00, 13.00, 16.00 Сегодня
8.15 Русское лото **0+**
8.45 Их нравы **0+**
9.25 Едим дома **0+**
10.20 Первая передача **16+**
10.50 Чудо техники **12+**
11.20 Поедем, поедим! **0+**
12.00 Дачный ответ **0+**
13.20 Т ВЕРСИЯ 16+
15.05 Таинственная Россия: загадочные черепа или опыты над человечеством? **16+**
16.20 Т ГРАЖДАНКА НАЧАЛЬНИЦА. ПРОДОЛЖЕНИЕ 16+
18.10 Русские сенсации **16+**
19.00 Сегодня. Итоговая программа
20.00 Чистосердечное признание **16+**
20.50 Центральное телевидение **16+**
22.00 Ты не поверишь! **16+**
23.00 Реакция Вассермана **16+**
23.35 Луч Света **16+**
0.10 Школа злословия. Марат Гельман **16+**
0.55 Х **ДВОЕ В ЧУЖОМ ДОМЕ 16+**

ТНТ
7.00 М Эй, Арнольд! Хельга проговорилась. Гарольд - мясник **12+**
7.25 М Эй, Арнольд! **12+**
8.25 М Бен **10:** инопланетная сверхсила. Мамаша Вридл **12+**
8.55 Спортлото **5** из **49 16+**
9.00 Золотая рыбка **16+**
9.05 Бинго **16+**
9.25 М Бакуган: импульс Мектаниума Королевская боль **12+**
9.50 Первая Национальная лотерея **16+**
10.00 Школа ремонта **12+**
11.00 Про декор Домашний клуб **12+**
11.30 Два с половиной повара. Открытая кухня Мода на кухне **12+**
12.00 Д Похудей со звездой-**2 16+**
13.00 Перезагрузка **16+**
14.00 Экстрасенсы ведут расследование **16+**
15.00 Т ДЕФФЧОНКИ ДЕНЬ РОЖДЕНИЯ МАШИ 16+
15.30 Т ДЕФФЧОНКИ НЕОЖИДАННОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ 16+
16.00 Т ДЕФФЧОНКИ ДРУЖБА ПО КОНТРАКТУ 16+
16.30 Т ДЕФФЧОНКИ ЗУБНАЯ ФЕЯ 16+
17.00 Х **ЗАПРЕЩЕННЫЙ ПРИЕМ 16+**
19.30, 21.40 Комеди Клаб **16+**
20.00 Х **МЕХАНИК 16+**
23.00, 3.30 Дом-**2.** Город любви **16+**
0.00 Дом-**2.** После заката **16+**
0.30 Х **МАЖЕСТИК 16+**

ТВЦ
5.05 Х **ГОРОД МАСТЕРОВ 6+**
6.25 М **Тайна третьей планеты, Крокодил Гена, Котенок с улицы Лизюкова**
7.55 Фактор жизни **6+**
8.30 Х **ВКУС ХАЛВЫ**
9.35 Сто вопросов взрослому **6+**
10.20 Барышня и кулинар **6+**
10.55 Человек Сверхспособный **12+**
11.30, 23.50 События
11.45 Х **ЖЕНАТЫЙ ХОЛОСТЯК 12+**
13.30 Смех с доставкой на дом **12+**
14.20 Николай Бандурин в программе Приглашает Борис Ноткин **12+**
14.50 Московская неделя
15.20 Х **ПУАРО АГАТЫ КРИСТИ 12+**
17.25 Т САМАЯ КРАСИВАЯ-2 16+
21.00 В центре событий
22.00 Х **СЕГОДНЯ ТЫ УМРЕШЬ 16+**
0.10 Временно доступен. Анатолий Вассерман **12+**
1.10 Х **СНЕГА КИЛИМАНДЖАРО 16+**

СТС
6.00 М **Пингвины, Смех и горе у Бела моря, По следам бременских музыкантов 0+**
7.55 М Чаплин **6+**
8.15 М Смешарики **0+**
8.30 М Флиппер и Лопака **6+**
9.00 Галилео **0+**
10.00 М Король Лев. Тимон и Пумба **6+**
10.30 М Том и Джерри. Комедийное шоу **6+**
10.40 М **Астерикс против Цезаря 6+**
12.00 Снимите это немедленно! **16+**
13.00 Х **ПРИКЛЮЧЕНИЯ РОКИ И БУЛЬВИНКЛЯ 6+**
14.40 Шоу Уральских пельменей **16+**
16.30 Т 6 КАДРОВ 16+
17.00 Х **ТЕРМИНАТОР-3. ВОССТАНИЕ МАШИН 16+**
19.00 Шоу Уральских пельменей **16+**
19.30 Шоу Уральских пельменей **16+**
21.00 Х **ТЕРМИНАТОР. ДА ПРИДЕТ СПАСИТЕЛЬ 16+**
23.05 Х **ВЗРЫВАТЕЛЬ 16+**
0.50 Х **ЩЕПКА 16+**

СЫВĂ ПУРНĂÇ

«Чупма кăмăллă, сывлăш та таса»

2012 çулхи декабрĕн 30-мĕшĕнче «Улăп» спортпа сывлăх центрĕн стадионĕнче Шупашкар районĕнчи шкул ачисен хушшинче йĕлтĕрпе чупассипе ăмăрту иртрĕ. Çак илемлĕ хĕллехи кун вĕренекенсем йĕлтĕр сырса 2000 метр дистанцие чупса çĕнтерӳçĕ ята тивĕçессишĕн ăмăртрĕç.

Чи малтан 10-мĕш тата 11-мĕш класра пĕлӳ пухакан каччăсем чупрĕç. Александр Алексеев Çатра-Лапсар шкулĕн чысне хӳтĕлесе (вăл унтан вĕренсе тухнă ĕнтĕ) финиша 1-мĕш çитрĕ, ун хыççăн Павел Михайлов (Толик Хураски шкулĕ) пулчĕ, 3-мĕш вырăна вара Владислав Малютин (Янăш шкулĕ) тивĕçрĕ. Вĕсем хыççăн старта 8-9-мĕш класра вĕренекен арçын ачасем тухрĕç. Хĕрӳ ăмăртура Сергей Магранин (Çатра-Лапсар шкулĕ) пуринчен маттур пулчĕ. «Чупма кăмăллă, сывлăш та таса», – терĕ каччă финиша тухнă хыççăн сывлавне йĕркене кĕртнĕ май. 10 çултанпа йĕлтĕр сырма кăмăллаканскер час-часах республика тата район шайĕнчи ăмăртусене хутшăнать. Янăш шкулĕнче пĕлӳ пухакан Максим Гаврилов тата Аслан Дворников 2-мĕшпе 3-мĕш вырăнсене пайларĕç. Çак ӳсĕмри хĕрачасен хушшинче те Янăш шкулĕнче вĕренекенсем палăрчĕç: 1-мĕш вырăна – Кристина Матвеева, 2-мĕшне Лилия Гаврилова йышăнчĕç. Ирина Мазеева (Тăрăн шкулĕ) вара 3-мĕш пулчĕ.

Малалла йĕлтĕр йĕрĕ çине 6-7-мĕш класра вĕренекенсем тăчĕç. Чи малтан арçын ачасем чупрĕç. Вĕсенчен 1-мĕш вырăна Илья Максимов (Кӳкеçри 1-мĕш шкул) тивĕçрĕ. Янăш шкулĕнче вĕренекен Михаил Васильев тата Владимир Смирнов 2-мĕш тата 3-мĕш вырăнсене йышăнчĕç. 7-мĕш класра пĕлӳ пухакан хĕрачасен хушшинче Вероника Гордеева (Çатра-Лапсар шкулĕ) ***(аялти сăн ӳкерчĕкре иккĕмĕш)*** пуринчен маттур пулчĕ. Хĕр йĕлтĕрпе чупассине кăна мар, çăмăл атлетикăна та кăмăллать. 2012 çулхи апрель уйăхĕнче иртнĕ Раççей шайĕнчи «Весенняя капель» ăмăртура 2-мĕш вырăн йышăннă вăл. Ксения Родионова (Янăш шкулĕ) финиша 2-мĕш çитрĕ, Кристина Смирнова (Янăш шкулĕ) вара 3-мĕш пулчĕ.

4-5-мĕш класра пĕлӳ пухакан арçын ачасем йĕлтĕрпе чупас хăвăртлăхĕпе тата çĕнтерӳçĕ ята тивĕçес туртăмĕпе аслисенчен кая пулмарĕç. Çапла хĕрӳ тытăçу хыççăн 1-мĕш вырăна Геннадий Петров (Çатра-Лапсар шкулĕ) тивĕçрĕ, 2-мĕш вырăна Сергей Михайлов (Кӳкеç лицейĕ) тухрĕ, 3-мĕшне вара Никита Тимофеев (Кӳкеç лицейĕ) йышăнчĕ. Ăмăрту вĕçĕнче пьедестал çине тăма тивĕçнĕ маттур шкул вĕренекенĕсене Грамотăсем парса чысларĕç. ■

Яраннма кăна мар, ӳкме те аван!

Çулталăкри кашни вăхăтăн хăйĕн илемĕ тесе ахальтен каламаççĕ. Хĕлле сар хĕвел çуллахи пек хĕртсе пăхмасть пулин те ача-пăча урамран кĕме пĕлмест.

Редактăн сăн ӳкерчĕкĕ

Пĕрисем йĕлтĕрпе чупса сывлăхне çирĕплетеççĕ. Теприсем, уйрăмах пĕчĕккисем, çунашкапа тăвайккинчен яранса пушă вăхăта усăллă ирттереççĕ. Çак савăнăçлă самантсенче вĕсен хаваслă тата янăравлă сассисем таçтанах илтĕнеççĕ. Çунашкапа яраналана шăпăрлансем вăхăт çинчен те манса каяççĕ тейĕн, юрпа йĕпенсе хытса ларнă алсишĕсем аллисене ăшăтманнине пăхмасăрах тавралăха каç сĕмĕ çапсан çеç килĕсене таврăнаççĕ.

Анчах хĕлле ача-пăча çунашка сĕтĕрсе çӳресе кăна çырлахмасть, урана коньки сырса каток çине те васкать. Пепке те хăйĕн пĕрремĕш утăмĕсене ӳкмесĕр тумасть. Çапла ӳкеӳке кирек кам та фигурист пек конькипе яранма вĕренсе çитет, çакна пурнăçа кĕртме ăна тăрăшулăхпа чăтăмлăх çеç кирлĕ. Акă Шупашкар районĕнче икĕ каток ĕçлет, вĕсем «Улăп» спортпа сывлăх центрĕнче вырнаçнă. Çĕнĕ çулхи каникул вăхăтĕнче, январĕн 8-мĕшĕччен, 14 çул тултарман ачасем унта хăйсен конькийĕсемпе тӳллевсĕр яранма пултарчĕç. Уйрăмах каç кӳлĕм конькиллисен шучĕ ӳсрĕ.

Кӳкеç лицейĕнче 6-мĕш «б» класра вĕренекен Сава Николаев пăр тăрăх вĕçтерсе кăна çӳрет. Вăл пĕрремĕш хут коньки çине 5 çулта чухне тăнă, 3 уйăхран аслашшĕ пулăшнипе яранма та вĕреннĕ. Арçын ача ашшĕ Кӳкеçри «Союз» хоккей командинче вылять. Çак спорт тĕсне килĕштерни Савăна юн урлă куçнă тесен те йăнăш пулмасть пуль. «Манăн Ишекре аппа пурăнать. Кашни хĕлле эпир пахчара каток тăватпăр. 7 çултанпа эпĕ хам та çак ĕçе хутшăнатăп», – тет вăл. Çапла кашни кун тенĕ пекех арçын ача каток çинче 4-шар сехет ирттерет, çамрăк организма çирĕплетет. «Ӳкме те аван!» – тет вăл йăл кулса.

■ АНЖЕЛИКА ФАДЕЕВА

ШКУЛСЕНЧЕН ПĔЛТЕРЕÇÇĔ

Диплома тивĕçнĕ

АПАШРАН

Нумаях пулмасть Апаш шкулĕ «2011-2015 çулсенче вĕрентӳ тытăмĕн аталанăвĕ çинчен» Федераци программипе килĕшӳллĕн йĕркеленĕ Раççей шайĕнчи проекта хутшăннăшăн «Школа цифрового века» диплома тивĕçнĕ. Проектăн тĕп тĕллевĕ – вĕрентӳ учрежденийĕсене педагогсен профессионализмне ӳстерме май паракан хатĕрсемпе тивĕçтересси. ■

«Çунашка çинчи чи туслă çемье»

ТОЛИК ХУРАСКИНЧЕН

Сывлăх кунĕпе килĕшӳллĕн январĕн 5-мĕшĕнче Толик Хураски шкулĕнче пуçламăш класра вĕренекен ачасем тата вĕсен ашшĕ-амăшĕ «Тăвайккинчен çунашкапа яранни», «Канат туртни», «Йĕлтĕр йĕрĕ чĕнет» ăмăртусене хутшăннă. «Çунашка çинчи чи туслă çемье» номинацире 3-мĕш класра пĕлӳ пухакан Татьяна Павлован çемйи çĕнтернĕ. «Çунашка çинче кам маларах!» номинацире вара 1-мĕш класри Инга Иванован çемйи пуринчен маттур пулнă. 2-мĕш класри Татьяна Соколован çемйи йĕлтĕрпе чупса пуринчен малтан финиша çитнĕ. Каната вара амăшĕпе хĕрĕ пĕрле ашшĕпе ывăлне хирĕç туртнă. Выляса яракансем пулман – туслăх çĕнтернĕ. Юлашкинчен ăмăртусене хутшăннисене пылак парнесем парса савăнтарнă. ■

ÇĂЛТĂРСЕНЕ ĔНЕНСЕН

ЭРНЕЛĔХ ГОРОСКОП

ЯНВАРЬ 14-20

21.03-20.04 **СУРĂХСЕН** ку эрнере кахалланмалла мар. Вактĕвек ĕçсене кĕске вăхăтра вĕçлеме тăрăшăр. Уявсенче эрех-сăрапа ан иртĕхĕр.

21.04-21.05 **ВĂКĂРСЕН** йăнăш тăвасран асăрханмалла. Сывăх çынпа чуна уçса калаçни кăмăл-туйăма çĕклĕ, вăй-хăват хушĕ.

22.05-21.06 **ЙĔКĔРЕШСЕН** хайсене япăх туйсан тӳрех тухтăр патне каймалла. Пысăк тăкаксем пулĕç. Эрне вĕçĕнче романтикăллă паллашу кĕтет, тен, вăл – Турă çырни.

22.06-22.07 **РАКСЕН** карьера пусми тăрăх хăпарас шанăçа вĕçертме юрамасть. Пулăшу кӳнĕ çынсене тав сăмахĕ калама ан манăр. Тахçанхи туссене аса илĕр.

23.07-22.08 **АРĂСЛАНСЕМ** ыттисен пурнăçĕпе виçерен тухса кăсăкланĕç. Вăхăта пĕччен-лĕхре ирттермелле мар, унсăрăн тунсăха кĕрсе ӳкме пултаратăр. Сывлăха тимлĕх уйăрăр.

23.08-22.09 **ХĔРСЕНЕ** çĕнĕ юлташсем халиччен татса паман ыйтусене уçăмлатма пулăшĕç. Сисĕмлĕхе ан çухатăр, лайăххине шанăр.

23.09-23.10 **ТАРАСАСЕН** инçе çула тухма тивĕ. Пустуй калаçушăн кăмăл-туйăмăра ан пăсăр. Юлташсен сĕнĕвĕсем усăллă пулĕç, ăнăçу куратăр.

24.10-22.11 **СКОРПИОНСЕН** суя шантарусенчен, ĕçри ултавран асăрханмалла. Сирĕн шухăшпа пурте килĕшмесен те пултарĕç, анчах çак ăнланманлăх вăхăтлăха кăна пулĕ.

23.11-21.12 **УХĂСĂСЕН** юлташсен пулăшăвне шанма кирлĕ мар, вĕсен йывăрлăхсене хăйсем тĕллĕнех татса пама тивĕ. Эрне вĕçĕнче ĕмĕтленни пурнăçа кĕрĕ.

22.12-18.01 **ТУ КАЧАКИСЕН** шанчăксăр çынсене ĕненмелле мар. Хăвăра мухтанине илтетĕр, анчах ытлашши ан савăнăр. Укçа-тенкĕ çителĕклĕ пулĕ.

19.01-18.02 **ШЫВ ТĂКАНСЕМ** юрату авăрне кĕрсе ӳкĕç. Анчах çак вăхăтра чĕрене кăна итлеме ан тăрăшăр, утăмсене пуçпа шухăшласа тăвăр.

19.02-20.03 **ПУЛĂСЕНЕ** вăйхал хушăнни хавхалантарĕ. Сирĕн пултарулăха палăртма май пулĕ. Телефонпа е çыру урлă лайăх хыпар илетĕр.

Таван Ен № 1 (1-2/10113-10114)

Таван Ен

Çулталăкĕпех сирĕнпе!

2013

ЯНВАРЬ

ТУНТИ КУН		7	14	21	28
ЫТЛАРИ КУН	1	8	15	22	29
ЮН КУН	2	9	16	23	30
КĔÇНЕРНИ КУН	3	10	17	24	31
ЭРНЕ КУН	4	11	18	25	
ШĂМАТ КУН	5	12	19	26	
ВЫРСАРНИ КУН	6	13	20	27	

КĂРЛАЧ

ФЕВРАЛЬ

	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15		
2	9	16	23	
3	10	17	24	

НАРĂС

МАРТ

	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31

ПУШ

АПРЕЛЬ

1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	

АКА

МАЙ

ТУНТИ КУН		6	13	20	27
ЫТЛАРИ КУН		7	14	21	28
ЮН КУН	1	8	15	22	29
КĔÇНЕРНИ КУН	2	9	16	23	30
ЭРНЕ КУН	3	10	17	24	31
ШĂМАТ КУН	4	11	18	25	
ВЫРСАРНИ КУН	5	12	19	26	

ÇУ

ИЮНЬ

	3	10	17	24
	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30

ÇĔРТМЕ

ИЮЛЬ

1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	
5	12	19	26	
6	13	20	27	
7	14	21	28	

УТĂ

АВГУСТ

	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	31
4	11	18	25	

ÇУРЛА

СЕНТЯБРЬ

ТУНТИ КУН		2	9	16	23	30
ЫТЛАРИ КУН		3	10	17	24	
ЮН КУН		4	11	18	25	
КĔÇНЕРНИ КУН		5	12	19	26	
ЭРНЕ КУН		6	13	20	27	
ШĂМАТ КУН		7	14	21	28	
ВЫРСАРНИ КУН	1	8	15	22	29	

АВĂН

ОКТЯБРЬ

	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	
2	9	16	23	30	
3	10	17	24	31	
4	11	18	25		
5	12	19	26		
6	13	20	27		

ЮПА

НОЯБРЬ

	4	11	18	25
	5	12	19	26
	6	13	20	27
	7	14	21	28
1	8	15	22	29
2	9	16	23	30
3	10	17	24	

ЧӲК

ДЕКАБРЬ

	2	9	16	23	30
	3	10	17	24	31
	4	11	18	25	
	5	12	19	26	
	6	13	20	27	
	7	14	21	28	
1	8	15	22	29	

РАШТАВ

Православный церковный календарь на 2013 год

Светлое Христово Воскресение (Пасха) - 5 мая 2013 года

Двунадесятые непереходящие праздники

- 7 января - Рождество Христово
- 19 января - Крещение Господне (Богоявление)
- 15 февраля - Сретение Господне
- 7 апреля - Благовещение Пресвятой Богородицы
- 19 августа - Преображение Господне
- 28 августа - Успение Пресвятой Богородицы
- 21 сентября - Рождество Пресвятой Богородицы
- 27 сентября - Воздвижение Креста Господня
- 4 декабря - Введение во храм Пресвятой Богородицы

Двунадесятые переходящие праздники

- 28 апреля - Вход Господень в Иерусалим
- 13 июня - Вознесение Господне
- 23 июня - День Святой Троицы. Пятидесятница.

Великие праздники

- 14 января - Обрезание Господне
- 7 июля - Рождество Иоанна Предтечи
- 12 июля - Святых апостолов Петра и Павла
- 11 сентября - Усекновение главы Иоанна Предтечи
- 14 октября - Покров Пресвятой Богородицы

Церковные многодневные посты

- 18 марта - 4 мая - Великий пост
- 1 июля - 11 июля - Петров пост
- 14 - 27 августа - Успенский пост
- 28 ноября 2013 года - 6 января 2014 года - Рождественский пост

Церковные однодневные посты

среда и пятница всего года, за исключением сплошных седмиц и Святок

- 18 января - Крещенский сочельник (Навечерие Богоявления)
- 11 сентября - Усекновение главы Иоанна Предтечи
- 27 сентября - Воздвижение Креста Господня

Дни особого поминовения усопших

- 9 марта - Суббота мясопустная (Вселенская родительская суббота)
- 30 марта - Суббота 2-й седмицы Великого поста
- 6 апреля - Суббота 3-й седмицы Великого поста
- 13 апреля- Суббота 4-й седмицы Великого поста
- 14 мая - Радоница
- 9 мая - Поминовение усопших воинов
- 26 июня - Суббота Троицкая
- 2 ноября - Суббота Димитриевская

Хуҫа+арăм

ТĔПЕЛ

Чĕлхерен хатĕрленĕ салат

2-3 ПОРЦИ ВАЛЛИ 1 банка консервланă е 500 г пĕҫернĕ чĕлхе, ½ хĕрлĕ купăста, 2 пылак пăрăҫ, 2 симĕс хăяр, тăвар.

Консервланă е пĕҫернĕ чĕлхене тата ҫуса тасатнă хăяра 1-1,5 см тăваткал касăксем туса вакламалла. Хĕрлĕ купăстана улăм пĕрчи евĕр турамалла, тăвар сапмалла, алăпа ҫемҫетмелле, сĕткен тухиччен тăратмалла. Пăрăҫа ҫумалла, вăррисенчен тасатмалла, тăваткал касăксем туса вакламалла, унтан чĕлхепе, хăярпа, купăстапа хутăштармалла, тăвар хушмалла та пăтратмалла.

Кишĕрпе ҫарăкран нимĕр-яшка

2-3 ПОРЦИ ВАЛЛИ 3-4 кишĕр, 2 ҫарăк, 125 мл хăйма е йогурт, тăвар, авăртнă хура пăрăҫ, тип ҫу.

Кишĕре тата ҫарăка ҫумалла, тасатмалла, 4-5 см касăксем туса вакламалла. Ҫатмара 1 апат кашăкĕ тип ҫу хĕртмелле те унта пахча ҫимĕҫ хумалла, темиҫе минут пăтратса тăрса ăшаламалла. Унтан кишĕрпе ҫарăка виҫĕ стакан шыв янă кастрюле ямалла, вĕреме кĕртмелле. 15 минут пĕҫернĕ хыççăн ҫулăма сӳнтермелле, пахча ҫимĕҫе блендерпа нимĕрмелле, тăвар хушмалла. Нимĕр-яшкана ҫулăм ҫинче 1 минут тытмалла та айккине илсе лартмалла, унта хăйма е йогурт ямалла.

Куршакри чăхпа кăмпа

4-5 ПОРЦИ ВАЛЛИ 400-500 г чăх кăкăрĕ патĕнчи аш, 300 г чĕрĕ ҫерем кăмпи, 400 г брокколи е чечеклĕ купăста, 1 апат кашăкĕ тип ҫу, тăвар.

Чăх ашне тăваткал касăксем туса вакламалла. Ҫерем кăмписене вĕттĕн турамалла. Куршак тĕпне тип ҫу ямалла, унта кăмпапа чăх ашне пĕр-пĕрин хыççăн хумалла, кашни сий хушшине тăвар сапмалла. Савăта 200 градус таран хĕртнĕ духовкăна лартмалла. 20 минут тытнă хыççăн куршака кăлармалла, чăх ашĕпе кăмпана пăтратмалла, ҫиелтен брокколи е чечеклĕ купăста хумалла, тăвар хушмалла та духовкăра тата 15-20 минут пĕҫермелле.

Шăккалат кăлпассийĕ

8-9 ПОРЦИ ВАЛЛИ 300 г ăшсăр печени, 200 г ҫăратнă сĕт, 80-100 г какао-порошок, мăйăр.

Печение алăпа, мăйăра йĕтĕрпе вĕтетмелле те ҫăратнă сĕтпе хутăштармалла, унтах какао-порошок хушмалла, пăтратмалла. Пулнă хутăша 3-4 пая пайламалла та апат фольги ăшне хурса кăлпасси евĕр форма ҫавăрмалла, 1 сехетлĕхе морозилкăна хумалла. Унтан кăлармалла, ҫавра касăксем туса турамалла, чейпе сăйланма пултаратăр.

УСĂЛЛĂ КАНАШСЕМ

■ **Бульона** вĕреме кĕриччен пăр катăкĕ хурсан вăл тăптăрă пулать.

■ **Пулла** пĕҫернĕ чухне яланах сивĕ шыва ямалла.

■ Ăшаланă чухне ҫу ан сирпĕнтĕр тесен унта кăштах **тăвар** сапмалла.

ИЛЕМ

Сывлăхлă пулсан ҫеҫ юрать

Илĕртӳллĕ йăл кулă сăн-пите илем кӳрет. Анчах пурте шурă шăлсемпе мухтанма пултараймаҫҫĕ ҫав. Чылай сăлтава пула эмаль тĕсĕ улшăнать, шăлсем шал енчен е тулаш енчен ҫут ҫанталăк парнеленĕ илемлĕхе ҫухатса пыраҫҫĕ. Йăл кулă хитрелĕхĕ мĕнрен килет-ши?

● Тытăмне сăрă кĕрекен сĕткенсемпе тата апат-ҫимĕҫпе иртĕхни шăлсемшĕн сиенлĕ. Кофе тата чей юратакансен шăлĕсем ҫинче хăмăр е хура пăнчăсем ҫуралаҫҫĕ. Ҫакă, паллах, йăл кулăна хитрелетмест. Пирус мăкăрлантаракансен вара шăлĕсене шал енчен сарă-хăмăр тĕс ҫапать.

● Вăхăт иртнĕҫемĕн пломба арканать, ҫавна май шăл кăвак сăнлă курăнма пуҫлать. Стоматологире усă куракан ҫусем, йод хутăшĕсем, нитратсем, штифтсем тата ытти материал та шăл тĕсне улăштарма пултараҫҫĕ.

● Ачасен шăл эмалĕ аталаннă, тымарĕ минерализациленнĕ вăхăтра тытăмне фтор кĕрекен шыв ĕҫмелле мар. Пăсăлнă шăлсем шап-шурă курăнаҫҫĕ, кунсăр пуҫне вĕсем ҫинче сарă е хăмăр выränсем те ҫуралаҫҫĕ.

● Ватăлнăҫемĕн шăл форми, тытăмĕ улшăнать. Вăл хырăнса пĕтет, ун ҫинче ҫурăксем пулаҫҫĕ, тахҫанхи пломбăсем арканаҫҫĕ.

● Сывă шăл эмалĕ тăрă (прозрачный) пулмалла. Нервăсăр шăла кăвак сăн ҫапать, травма хыççăн та шăл тĕсне улăштарать.

Ҫак тата ытти йывăрлăхпа куҫа-куҫăн пулсан пăшăрханма кирлĕ мар. Хальхи вăхăтра шăлсене шуратакан пастăпа тасатни вĕсен илемлĕхне тавăрма пулăшĕ. Анчах абразив компоненчĕсем эмале сиенлетме пултараҫҫĕ. Шăлсене шуратакан паста тытăмне папаин фермент е пирофосфат кĕрет пулсан аван, вăл эмальшĕн сиенсĕр. Шывăш перекиҫĕ вара шăлсен туйăмлăхне ӳстерет. Апат соди те шăлсене шуратма пулăшать. Анчах унпа эрнере пĕр хутран тăтăшрах усă курмалла мар. Ирхине щетка ҫине кăштах шăл пастине хурăр та апат содине кăшт перĕнĕр, унтан ҫак хутăшпа шăлсене тасатăр. Тытăмне биокарбонат сода кĕрекен шăл пастипе те усă курма пултаратăр. Анчах ун пек пастăпа шăлсене уйăх тасатса пурăннă хыççăн тăхтамалла.

Ҫапах та шăлсене шуратма пурин те май килмест. Кариес, шăл тымарĕсем курăнма пуҫлани, ҫурăксем, пломбăсене япăх лартнă пулсан йывăр ҫын чухне, кăкăр ĕмĕртнĕ чухне, перекиҫ пĕрлешĕвĕсем ҫине аллерги пулсан тата ытти те шăлсене шуртма юрамасть.

КИЛ-ҪУРТ

Мĕнле чечек вăл – якобиния?

Якобиния ятлă чечек ҫинчен ыйтса пĕлес килет. Пĕлĕшĕм ҫав чечекĕпе пĕрмаях мухтанать.

■ *Раиса МАКАРОВА, Юртукасси*

Татьяна ОРЛОВА, флорист:

– Якобиния чечекĕн Тăван ҫĕршывĕ – Боливи, Мексика тата Бразили. Вăл 1,5 метр ҫитĕнме пултарать. Ҫурма йывăҫланнă тунисем унăн хĕрлĕрех тĕслĕн курăнаҫҫĕ, сыпписем тĕлĕнче хăпарса тăраҫҫĕ. Вăрăм та ҫурма ҫавра ҫулҫисем вĕҫĕнче шĕвĕрленеҫҫĕ, ҫиелти сийĕ тĕттĕм симĕспе хутăш хĕрлĕ тĕслĕн курăнать, аялти енĕ вара – хĕрлĕ. Вĕсем пархăт евĕр ҫемҫе. Ушкăн-ушкăн ларакан вăрăм та тĕрлĕ тĕслĕ чечекĕсем питĕ илемлĕ курăнаҫҫĕ.

Якобиния лайăх ӳстĕр тесен ăна ҫутă нумай кирлĕ, анчах та хĕвел айĕнче пиҫĕхсе лартмалла мар. Вăл вăтам температурăна юратать. Ҫулла балкон е террраса ҫине кăларса лартăр, шыв ирĕклĕн шăварăр, хĕлле вара – сахалрах. Пӳлĕмри сывлăш нӳрĕ пулмалла.

Якобиния ытла ачаш чечекех мар. Ăна пăхма меллĕ, ҫакна ҫеҫ асăрхаса тăрăр:

- **чечекĕсем сарăхни пӳлĕмри сывлăш уншăн сулхăнрах пулнине пĕлтерет;**
- **ҫулҫăсем ҫинче сарăхнă тĕлсем – хĕвел ҫинче ҫунтарнă вырăнсем, чӳрече ҫинчен аяккарах илсе лартăр;**
- **шыв пĕрмай нумай сапса тăнипе тымарĕсем ҫĕрме пултараҫҫĕ;**
- **шыв сахал шăварнипе ҫулҫисем тăкăнма пуҫлаҫҫĕ.**

ВЕТЕРИНАР КАНАШĔ

Кушак хăсать

Вунă ҫул пурăнать пирĕн кушак. Юлашки ҫулсенче хăса пуҫларĕ. Мĕнле пулăшмалла-ши ăна?

■ *Мария ВАСИЛЬЕВА, Алькеш*

Алексей ХУНДИМИРОВ, ветврач (выльăх тухтăрĕ):

– Кушак икĕ сăлтавпа хăсма пултарать. Пĕрремĕшĕнчен: вăл хăйĕн ҫăмне час-часах ҫулласа якатать те унăн пыршинче ҫăм чăмаккисем пухăнаҫҫĕ. Кушак вĕсене хăсса кăларать. Ҫăм чăмаккисем пыршăрах ан юлччăр тесен ăна фитоминсем памалла.

Иккĕмĕш сăлтавĕ – ун хырăмĕнче шĕвĕрĕлченсем ĕрчени. Тепĕр чухне вĕсем питĕ нумайланса каяҫҫĕ те пыршине ҫурса яма пуҫлаҫҫĕ, вара кушак хăсса кăларать. Хăсăкĕпе пĕрле шĕвĕрĕлченсем те тухма пултараҫҫĕ. Ҫапла ан пултăр тесен кушака виҫĕ уйăхра пĕрре шĕвĕрĕлченрен эмел ĕҫтерсе тăмалла.

Ветеринартан ыйтса пĕлмелли пулсан 2-12-59, 8(8352)45-54-10, 89625990390 номерсемпе 9 сехетрен пуҫласа 18 сехетчен, шăмат кунпа вырсарни кунсăр пуҫне, шăнкăравлама пултаратăр.

СЫВЛĂХ ! СĔНӲСЕМПЕ УСĂ КУРАС УМĔН ТУХТĂРПА КАНАШЛАМА АН МАНĂР.

Пире хуҫаймăн!

Остеопороз – шăмă тытăмĕ ванса сайраланни, ҫавна май вĕтĕ шăтăклă пулни. Ҫак чиртен ҫыннăн уйрăмах пĕҫĕ, алă шăммисем тата ҫурăм шăмми сыпписем аптăраҫҫĕ. Ытларах чухне остеопороз начар кĕлеткелĕ хĕрарăмсен, пирус туртакан тата эрех-сăрапа иртĕхекенсен ҫуралать. Чир темиҫе ҫул, ҫынна систермелле мар аталанать.

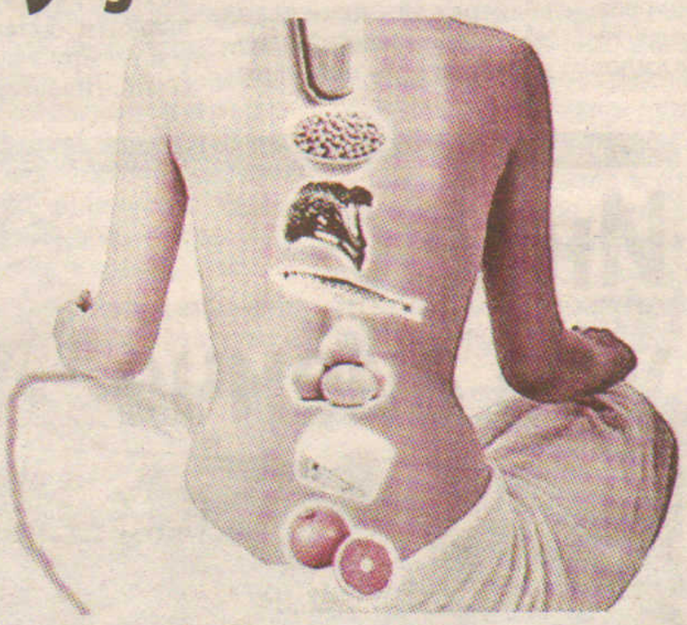

Шăмă ҫăралăхĕ (плотность) чакнине пула вăл имшерленет. Остеопорозпа аптракан ҫын шăммисене вăйлах мар ҫапсан та вĕсем хуҫăлма пултараҫҫĕ. Чир гормон тытăмĕ тата япаласен ылмашăнăвĕ улшăннăран ҫуралать.

Остеопорозăн тĕп паллисем ҫаксем:

■ шăмăсем, уйрăмах ҫурăм шăмми сыпписен пилĕк тата кăкăр тĕлĕнче, сурни. Вăл вăйлах мар, ытларах чухне туртса ыратать. Ҫакă уйрăмах ывăнсан палăрать, кăштах выртса кансан вара иртсе каять;

■ чирĕн тепĕр палли – ҫын пĕвĕ пĕчĕкленни, ҫурăм шăмми сыпписем пĕрпĕрин ăшне «кĕрсе ларнине» пула ҫапла пулать. Чирлĕ ҫыннăн кĕлетке йывăрăшĕ чакни те – остеопороз палли;

■ ар ҫыхăнăвĕ хыççăн ача юласран сыхланмалли эмелсем ĕҫни, аш-какай тата сĕт-турăх ҫителĕксĕр ҫини те шăмăсене япăх витем кӳрет;

■ каҫхине ура туни тата лаппи вырăнĕнче шăнăр туртни (мускулсем сасартăк хусканса кĕскелни), чĕрнесем черчен пулни тата тăтăшах сийленни, ҫӳҫсем ир кăвакарни, шăлсем ҫинчи налет, пародонтоз (шăлсемпе вĕсен тымарĕсем кăпăшланса тăни, шăл тунисем пӳрленсе шыҫни), хытă ывăнни, чĕре хăвăрт тапни, урасем кукăрăлни тата ытти те. «Тăлăх арăм» курпунĕ, ҫурăм ҫинчи мăй тĕлĕнчи ҫу пуххи йĕркеленни, вăл климакс хыççăн ҫуралать е ҫурăм шăмми сыпписем хыҫалалла кукăрăлни – остеопороз паллисем.

Остеопороза мĕнле сиплемелле-ха? Чиртен сывалма йывăр пирки ҫийĕнчех каласа хăвармалла. Ăна эмелсемпе усă курса тата сывă пурнăҫ йĕркине тытăнса пырсан сиплеме пулать. Кальци препарачĕсен тата D витамин пĕлтерĕшĕ те пысăк.

Йĕркелĕх хуралĕнче

ПРОКУРАТУРА ĔÇЧЕНĔН ПĔР КУНĔ

Шухăшламасăрах килĕшнĕ

РФ Президенчĕн Хушăвĕпе килĕшӳллĕн 1996 çултанпа январь уйăхĕн 12-мĕшĕнче Раççейре прокуратура ĕçченĕн кунне паллă тăваççĕ. Прокуратурăра вăй хуракансен ĕçĕ питĕ яваплă та тĕрлĕ енлĕ. Мĕнле-мĕнле тивĕçсене пурнăçлаççĕха вĕсем? Шăпах çакна пĕлес тесе Кӳкеçре вырнаçнă прокуратурăна çул тытрăмăр.

Редакци сăн ӳкерчĕкĕ

Ĕмĕт пурнăçланнă

Илья Гаврилов Шупашкар район прокуратуринче прокурор пулăшуçи пулса нумай вăхăт тăрăшмасть пулин те кĕске хушăрах хăйне лайăх енчен кăтартма пултарнă. Ахальтен мар пуль ĕнтĕ ун пирки прокурор çумĕ Анатолий Иванов: «Пулас прокурор», – терĕ. Çак сăмахсем тӳрре тухĕç е çук – ăна вăхăт татса парĕ. Халĕ вара çамрăк специалистăн ĕç-хĕлне вулакан куç умне кăларма тăрăшар-ха. Мĕнрен пуçланнă-ха? Илья каланă тăрăх, ача чухнех çуралнă юридици факультетне вĕренме кĕрес ĕмĕт. «Шкулта вĕреннĕ чухнех кама-тăр хӳтĕлемелле выляттăмăр», – аса илсе каласа парать çамрăк. Малтан хăйĕн пурнăçне адвокат профессийĕпе çыхăнтарасшăн пулнă. Вăхăт иртнĕçемĕн шухăш улшăннă. Раççей Кооперацин университечĕн Шупашкарти Кооперацин институтне вĕренме кĕрсен студент диплом илессе кĕтмен, 3-мĕш курсрах хулари пĕр прокуратурăна çул тытнă, вĕренсе пĕтеричченех общество пулăшуçи пулса тăрăшнă. Аллине диплом илсен пĕр вăхăт юридици фирминче, каярах ЧР Юстиции министерствинче вăй хунă. Çамрăк специалист хăйĕн профессийĕпе тăрăшнă пулин те чунĕ унăн прокуратурăнах туртăннă. Вăл ĕмĕтне пурнăçлама тăрăшнă. Ятарлă экзамен тытсан ăна Шупашкар район прокуратуринче ĕç сĕнсен каччă шухăшласа тăмасăр килĕшнĕ. Çапла вара 2012 çулхи май уйăхĕнче Илья прокуратурăра тăрăшма пуçлать. Ултă уйăхран аттестаци те иртет. Кĕске вăхăтрах хăйне лайăх енчен кăтартнине маларах та палăртнăччĕ, çапла каланине Анатолий Иванов: «Вăл çур çулта пурнăçланине тепри пĕр çулталăкра та пурнăçлаяс çук», – тенипе çеç тепĕр хут çирĕплетес килет.

«Вăл çур çулта пурнăçланине тепри пĕр çулталăкра та пурнăçлаяс çук»

Сывлама та вăхăт çук тейĕн

Мĕнлерех иртет-ха çамрăк специалистăн ĕç кунĕ? Мĕнрен пуçланать вăл? Паллах, кашни кун пĕр пек иртмест. Пуçланма вара вăл кунсеренех пĕр евĕрлĕ пуçланать – канашлуран. Унта мĕн-мĕн тумаллине палăртаççĕ, ытти ыйтăва сӳтсе явaççĕ. Ун хыççăн пуçланать вара хĕрӳ тапхăр: е суда каймалла, е тĕрĕслев ирттермелле, е çынсен обращенийĕсене пăхса тухмалла... Кĕскен каласан, прокурор пулăшуçин ĕçĕ тĕрлĕ енлĕ. Çав вăхăтрах вăл питĕ яваплă. «Законсене пĕлмелле, вĕсем улшăнса тăнине йĕрлесе тăмалла», – тет каччă. Ку чăннипех те çапла. Мĕншĕн тесен закона пĕлнипе пĕлменнинчен тепĕр чухне çыннăн малашнехи пурнăçĕ мĕнле пуласси килет. Çакăнта Илья пĕр саманта аса илчĕ. Нумаях пулмасть судра пĕр ĕç пăхса тухнă. Хĕненĕшĕн тата вăрлама хăтланнăшăн айăпланă. Ĕç-пуçа пăхса тухнă хыççăн судра икĕ ен мирлешнĕ тесе айăплав палăртман. Прокуратура ĕçченĕсем вара çапла йышăнупа килĕшмен, апелляци çырнă. Тепĕр хут ыйтса пĕлсе тĕпченĕ хыççăн çакă паллă пулнă: мирлешӳ пулман та иккен. Тинех тĕрĕслĕхе çиеле кăларса айăплине тивĕçлĕ явап тыттарма май килнĕ.

Тепĕр чухне тĕрĕслевсем ирттерме тивет. Сăмахран, нумаях пулмасть вырăнти больницăра кĕçĕн ӳсĕмри ачасене эмелсемпе тивĕçтересси мĕнлерех пулса пынине тĕрĕсленĕ. Тепĕр чухне персоналлă кăтартусене мĕнлерех хӳтĕленине тишкернĕ. Районти хăш-пĕр управляющи организацире йĕркене пăснă тĕслĕх те тупса палăртнă. Вĕсене явап тыттарнă.

Прокуратурăра ĕç кунĕ пуçланнă пекех вĕçленме те пĕрешкел вĕçленет – каçхине 6 сехетре канашлупа. Унта кунĕпе мĕн пурнăçланине тишкереççĕ, ыранхи ĕçсене палăртаççĕ.

«Ĕç килĕшет»

Паллах, кашни ĕçĕн лайăх енĕ те, çитменлĕхĕ те пур. Анчах мĕнле йывăр пулсан та: «Ĕç килĕшет», – тесе çеç палăртать прокурор пулăшуçи, çавăнтах: «Прокуратурăра ĕçлени паха опыт пухма пулăшать», – тесе хушса хурать. Юлашкинчен унран хăйĕн тивĕçĕсене пурнăçланă чухне мĕнле-мĕнле йывăрлăхсемпе тĕл пулнине ыйтмасăр пултаймарăм. Хальлĕхе çамрăкшăн чи йывăрри – судсене хутшăнасси. «Закона лайăх пĕлмелле. Материала тĕплĕн тишкермелле. Лайăх каласмалла, тĕрĕс ыйтусем пама пĕлмелле...» – палăртрĕ Илья. Çак йывăрлăх вăхăтлăха кăна пулни каламасăрах паллă. Мĕншĕн тесен ĕçлеме пуçлакан кашни çамрăках кăткăс самантсемпе тĕл пулать. Илья пек ĕçчене, ахăртнех, шанма пулать. Ахальтен мар-çке вăл ĕçре кăна мар, килĕнче те закона шĕкĕлчет, тата ытларах пĕлме тăрăшать. Мĕнех, тăрăшуллă çамрăкăн ĕмĕчĕсем пурнăçланччĕрех.

Любовь Ман

УСАЛ ХЫПАР

ЧИ КИРЛИ – ТИМЛĔ ПУЛНИ. 20 çултан иртнĕ хĕр çул çинче тимлĕ пулман: машина хăвăртлăхне кирлĕ шайра тытса пыман тата çут çанталăк условийĕсене шута илмен. Çавна май вăл тимĕр урхамахĕпе «Шупашкар-Сурское» çул çинче хирĕç килекен транспорт çӳрекен вырăна тухса кайнă та çăмăл машинăпа çапăннă. Телее, никам та вилмен. Йывăр çын пулнă пĕр пассажирка вара тухтăрсенчен пулăшу ыйтнă.

ЙĔКЕ ХӲРЕНЕ ТЕ ВĔЛЕРЕТ ТЕ... Çав арçын темшĕн мăшăрĕпе хирĕçсе кайнă. Питех çилленнĕ пуль вăл арăмне. Çавăнпа пурнăçран уйрăлса кайма шут тытнă. Хăйĕн тĕллевне пурнăçлама вара чи ансат меслет суйласа илнĕ. Ал айне мĕн лекнĕ çавна ĕçнĕ. Вăл вара йĕке хӳрене вĕлермелли наркăмăш пулнă. Хăй çине алă хума ĕмĕтленнĕскере вăхăтра Шупашкарти больницăна леснĕ.

ХĂЕХ АЙĂПЛĂ. Кӳкеçре пурăнакан М. хăйĕн тимсĕрлĕхне пула кĕсье телефонне çухатса хăварнă. Хăй те шыранă, анчах тупайман. Ирĕксĕрех ун йĕрке хуралçисенчен пулăшу ыйтма тивнĕ. Телефонне тупма ыйтса вăл заявлени кайса çырнă.

ВАТЛĂХ – КАНЛĔХ МАР. Кӳкеçре хăйĕн килĕнче 86 çулти арçын виллине тупнă. Ăна кам-тăр вĕлернĕ паллă çук. Терапевт патĕнче чĕре чирĕпе учетра тăраканăн, ахăртнех, çав амак леш тĕнчене ăсаннин сăлтавĕ пулнă.

ЫТТИСЕМ ЙĂНĂШНИ ВĔРЕНТМЕСТ. Ятарлă паллă çук вырăнта çул урлă каçма юраманнине кашниех пĕлет, йĕркене пăсни хăш-пĕр чухне мĕн патне илсе пыни те вăрттăнлăх мар. Анчах ыттисем йăнăшни ним уссине те памасть пек туйăнать. Мĕншĕн тесен йĕркене пăсакансем пур пĕрех пур. Акă тата пĕр тĕслĕх. Кӳкеçре пурăнакан К. палăртнă вырăнта мар, хăйне ăçта меллĕ çавăнта çул урлă каçнă. Водитель вара машинине чарса ĕлкереймен... Айăплин район больницинчен пулăшу ыйтма тивнĕ.

ВĂРÇĂНСА КАЙНĂ ТА... Çĕньялта пурăнакан кĕрӳшĕпе хуняшшĕ пĕр чĕлхе тупайман. Малтан та судпа айăпланнă арçын хуняшшĕне тимĕр япалапа пуçĕнчен çапнă. Куçне суранланă, ăна хулари больницăна леçнĕ.

ÇĔМĔРСЕ КĔНĔ. Вăрă Кӳкеçри пĕр хуралтăна çĕмĕрсе кĕнĕ те хăйне мĕн кирлĕ çавна йăтса тухнă: маска, жилетка... Çынна хур тăвакана тытсан РФ Уголовнăй Кодексăн 158 статйипе (1 п.) айăплама пултараççĕ.

ХĂВĂРТЛĂХ КИРЛĔ ШАЙРА ПУЛМАЛЛА. «Кӳкеç-Тутаркасси-Çĕнĕ Шупашкар» çулпа пыракан çăмăл машинăн хуçи тивĕçлĕ хăвăртлăхпа пыман, çитменнине тата çул çинче те кăшт пăрлакрах пулнă. Пĕр самантра вăл машинине тытса чараймасăр хирĕç килекен пысăк машинăпа çапăннă. Икĕ водитель те кăшт суранланнă.

ТИСКЕРЛĔХ

Этем тееймĕн

М. ăна нихăçан та каçарас çук пулĕ. Çапла мăшкăл тунă хыççăн мĕнле каçарма пултарăн-ха? Иртнĕ çулхи август уйăхĕ вĕçĕнче эрех ĕçсе ӳсĕрĕлнĕ Л. Çĕнĕ Тутаркасси çывăхĕнчи дача участокĕнчи пĕр мунча пăлтăрĕнче хĕрарăма питĕ вăйлă хĕнесе пĕтернĕ: пăта кăлармалли тимĕр хатĕрпе темиçе хутчен питĕнчен çапнă, хыта пушмак тăхăннă урипе тапа-тапа пĕтернĕ. Çапла хăтланнă хыççăн та хăйне хăй лăплантарайман. Хĕрарăма мунчана сĕтĕрсе кĕрсе усал ĕçне малалла тăснă: ăна, нимĕнпе те хуравлайманскере, хĕненĕ те хĕненĕ... Çут çанталăкăн черчен çурри тăнне çухатсан çеç чарăннă.

46 çулти Л. РФ Уголовнăй Кодексăн 112 статйипе (2 п., «в») айăпланать. Кĕçех вăл суд сакки çине ларĕ.

ШУТА ИЛМЕ

Январĕн 16-мĕшĕнче 11 сехетрен пуçласа 12 сехетчен районсен хушшинчи Çĕнĕ Шупашкарти следстви уйрăмĕн ертӳçи юстици подполковникĕ Максим Журавлев граждансене хăйсен ыйтăвĕсемпе çак адреспа йышăнать: Кӳкеç, Советски урамĕ, 76 çурт, 75 «а» хваттер.

АВАРИ

Инкек – ура айĕнче

Январĕн 1-мĕшĕнче кăнтăрла иртсен «Кӳкеç-Тутаркасси-Çĕнĕ Шупашкар» çул çинче инкек пулса иртнĕ.

Водитель, 38 çулти хĕрарăм, машина хăвăртлăхне кирлĕ шайра тытса пыман. Çакă пулнă та ĕнтĕ çырмана сикнин сăлтавĕ. Йывăр суранланнă водительпе пассажир авари вырăнĕнче ĕмĕрлĕхех куçĕсене хупнă...

Çул-йĕр патруль службин инспекторĕсем пĕлтернĕ тăрăх, машинăра ларса пыракансем иккĕшĕ те хăрушсăрлăх пиçиххийĕпе çыхăннă пулнă.

ТВОИ ЛЮДИ, РАЙОН

В современном фольклорном движении Чувашии особое место занимают творческие коллективы, которые изучают и используют в своих выступлениях традиции чувашского народа. Один из таких коллективов – фольклорный ансамбль «Сеспель» при Шорчекасинском сельском клубе.

«Сеспель» зажигает на сцене!..

Изначально в ансамбле, основанном в 2002 году, выступали дети, а через два года под началом культорганизатора Галины Ухвариной был создан и взрослый фольклорный ансамбль.

Своеобразие этого коллектива заключается в том, что фольклористы изучают и исполняют не только народные песни и танцы, но и музыку, написанную известным чувашским композитором Федором Павловым в 17-18-х гг. прошлого столетия. Именно в то время, когда композитор и мировой судья проживал в с. Акулево.

Проблемы есть

Не забывая о прошлом, пенсионерки не отстают от современности и активно участвуют в жизни района. На Дне республики, прошедшем в прошлом году, коллектив занял 3 место в конкурсе «История и традиции чувашского подворья». Девичий головной убор «Тухья-2012» Елены Ильиной удостоился 1 места. Такой же хороший результат принес конкурс «Кулинарная симфония».

По словам руководителя ансамбля Валерия Никитина, приобщать людей к народному коллективу с каждым годом тяжелее. «У занятых сельчан нет времени на песни, танцы и веселье. Они с утра до ночи трудятся в поле, а зимой им приходиться возиться с домашней скотиной. Те, кто не заняты подворьем, ездят зарабатывать в Кугеси, Чебоксары и Новочебоксарск. После тяжелого рабочего дня им тоже не до песен.

Нелегко приобщать и детей. В Шорчекасах раньше была своя школа, ее закрыли, а ученики перевелись в Атлашевскую школу. Вместе с учениками в образовательное учреждение «переехали» и музыкальные инструменты. В связи с этим у нас даже не было условий выступать, лишь в этом году благодаря поддержке администрации района нам закупили новую гармонь и музыкальное оборудование для караоке».

Шустрая бабушка

– Вообще, коллектив у нас очень дружный, – продолжает одна из пожилых участниц коллектива Калиса Павлова. – Мы не только вместе празднуем дни рождения, но и помогаем друг другу сажать и выкапывать картофель, делать ремонт в квартире. И всегда держимся вместе.

Постоянными участниками фольклорного ансамбля являются Вера Парамонова, Альбина Егорова, Галина Иванова, Ева Васильева, Таисия Федорова, Калиса Павлова, Нина Федорова, Лидия Аверкиева, Галина Ухварина, Тамара Павлова и бравые мужчины — Николай Николаев и Валерий Никитин.

В ансамбле поют люди незаурядные и энергичные, одной из таких является пенсионерка Нина Федорова. На Дне республики, как только пенсионерка увидела Главу республики Михаила Игнатьева, проходившего мимо стилизованного чувашского подворья, она ловко обошла его окружение и... обняла Михаила Васильевича. Не успели те опомниться, как шустрая бабушка уже пела Главе республики свою любимую народную песню. С тех самых пор остальные участники ансамбля любят подшучивать над старушкой на эту тему.

Так и живут с песней по жизни бабушки ансамбля «Сеспель».

ЛЮДМИЛА ЛУКИНА

К СЛОВУ

Одним из значимых достижений детского ансамбля «Сеспель» является его выступление в Москве на Всероссийском Чувашском Акатуе на площадке ВВЦ. Коллектив побывал в Первопрестольной в 2005 году, после того как занял 1 место на конкурсе «Жемчужинки района».

ВОПРОС-ОТВЕТ

Где лечат сельчан?

Читала в вашей газете, что в малонаселенных деревнях республики, где нет ФАПов, действуют пункты по оказанию первой медицинской помощи сельскому населению. Есть ли они в нашем районе?

Елена ФЕДОРОВА, п. Кугеси

Михаил АЛЕКСЕЕВ, главный врач БУ «Чебоксарская районная больница»:

– Да, эти пункты называются домовыми хозяйствами. Они созданы в целях повышения доступности медицинской помощи сельскому населению. В Чебоксарском районе в населенных пунктах с численностью населения менее 100 человек организована работа домовых хозяйств в деревнях Б. Чигирь, Мерешпоси, Хорамакасы, М. Карачуры, Вуспюрт-Чурачики, Хурынлых, на территории учебно-опытного хозяйства в Кшаушах. Для оказания первой медицинской помощи при экстренных ситуациях домовое хозяйство укомплектовано сумкой-укладкой и информационными материалами. В сумке-укладке найдутся специальные перевязочные материалы: бинты, пластырь, стерильные и противоожоговые салфетки, кровоостанавливающий жгут, диагностический инструментарий (тонометр, термометр) и средства для иммобилизации конечностей при переломах. После оказания экстренной помощи при необходимости сотрудник домового хозяйства может вызвать специалистов скорой медицинской помощи.

АКТУАЛЬНО

Родителей обеспечат дети

С января этого года в Чуашии будет выплачиваться ежемесячное пособие при рождении третьего и последующих детей семьям, среднедушевой доход которых ниже величины прожиточного минимума (на сегодня прожиточный минимум составляет 5 276 рублей). Размер такой ежемесячной денежной выплаты будет равен величине установленного в Чувашии прожиточного минимума для детей – он превышает 5 тыс. рублей.

Ежемесячная денежная выплата будет финансироваться из федерального и республиканского бюджетов. На реализацию указа в 2013 году потребуется около 120,5 млн рублей.

ВИЗИТ

Тепло из первых рук

Так уж принято, что в Новый год совершаются добрые дела. И особенно важно, чтобы в праздник не забывали о тех, кто нуждается во внимании.

Кугесьский дом-интернат для умственно отсталых детей очень домашний. Иначе и не скажешь. Здесь проживают 134 воспитанника из числа детей-инвалидов с ограниченными умственными и физическими возможностями, из них 11 детей-сирот и 70 детей, оставшихся без попечения родителей. На новогодних праздниках поздравить воспитанников интерната приехали супруга Главы Чувашии Лариса Игнатьева, вице-премьер Правительства республики Алла Самойлова и первый заместитель главы администрации Чебоксарского района Зоя Маслова. Гости посетили выставку «Мастерская Деда Мороза», на которой были представлены игрушки, изготовленные руками воспитанников интерната. Гости прибыли не с пустыми руками – ребята получили огромное количество подарков: развивающие игры, мягких зверушек и сладости.

«В канун Нового года очень сложно остаться в стороне и не поздравить детей, которые обделены женским теплом, материнской лаской, – отметила Алла Самойлова. – Поэтому мы сегодня здесь, в этом детском доме, среди тех детей, которым очень нужно внимание».

Лариса Игнатьева и Алла Самойлова в ходе поездки в Чебоксарский район также поздравили подопечных Кугесьского дома-интерната для престарелых и инвалидов.

КАЛЕНДАРЬ

Выходные были бы нелишними

Наконец, для россиян закончился 10-дневный новогодний «мини-отпуск». Но, как сообщает «Российская газета», почти такие же выходные ждут нас и в мае. 1 мая выпадает на среду, а на 2 и 3 мая переносятся два январских выходных дня – официальные праздничные дни 5 и 6 января пришлись на субботу и воскресенье. Раньше «лишние выходные» присоединялись к новогодним праздникам, но в связи с принятыми в прошлом году поправками в Трудовой кодекс решать, что делать с такими днями, будет правительство.

В этом году с начала мая россияне будут отдыхать 5 дней – с 1 по 5 мая. 9 мая выпадает на четверг соответственно, выходной. А на следующий день – 10 мая – переносится февральский выходной. (23 февраля в 2013 году выпадает на субботу, однако отдыхать три дня подряд, как это обычно бывает при совпадении выходного дня и праздника, не получится. Выходной с 25 февраля переносится на пятницу 10 мая). Таким образом, к пяти дням первомайских каникул добавляется еще четыре выходных по случаю Дня Победы – с 9 по 12 мая.

К СЛОВУ

Празднование Международного женского дня продлится три дня – с 8 по 10 марта включительно.

СООБЩАЕТ УФМС

Зона машиночитаемой записи

С 1 июля 2011 года Федеральная миграционная служба выдает внутренние паспорта гражданина Российской Федерации с внесением на третьей странице паспорта зоны машиночитаемой записи.

Машиночитаемая запись содержит фамилию, имя, отчество, дату рождения и пол владельца паспорта, серию и номер паспорта, код подразделения, выдавшего паспорт, дату выдачи паспорта, а также обозначения типа документа, государства, выдавшего паспорт, гражданства владельца паспорта.

Заполненная зона машиночитаемой записи паспорта существенно упрощает процедуру и время проверки паспорта, а также является дополнительной мерой защиты от его подделки.

Все паспорта гражданина Российской Федерации, оформленные до 1 июля 2011 года без заполнения зоны машиночитаемой записи, являются действительными.

К СЛОВУ

Срок действия паспорта гражданина составляет от 14 лет до достижения 20-летнего возраста, от 20 лет – до достижения 45-летнего возраста, от 45 лет – бессрочно.

Причебоксарье
Новости с пригородным акцентом

К СВЕДЕНИЮ

Время ждет

С 2011 года мы круглый год живем по летнему времени. Однако сейчас мнения по поводу исчисления времени у жителей страны разделились. Одни испытывают хроническое недосыпание и хотят вернуть прежнее времяисчисление, другие – оставить все как есть. Согласно данным социологического опроса, проведенного ВЦИОМ осенью 2012 года, лишь 30% россиян положительно отозвались об идее прекратить традицию перевода часов, столько же высказались за переход на зимнее время, а каждому третьему вовсе безразличен перевод стрелок часов.

Как отметил глава государства Владимир Путин на большой пресс-конференции 20 декабря 2012 г., окончательную точку в этом деле поставят итоги мониторинга. Поэтому Мининформполитики Чувашии запускает свой опрос среди населения республики. На сайте ведомства открыто интернет-голосование «Поддерживаете ли вы идею возвращения перехода на зимнее время?», где любой может оставить свое пожелание. ■

Карты начали выдавать

В Чувашии стартовал прием заявлений на получение универсальной электронной карты.

В прошлом номере мы писали об адресах пункта выдачи УЭК. Как сообщают специалисты федеральной уполномоченной организации ОАО «УЭК», карта изготавливается в течение 20 дней со дня подачи заявления на ее выдачу. После этого они доставляются уполномоченной организацией в пункт выдачи УЭК не позднее 30 календарных дней со дня ее изготовления.

Для подачи заявления на выдачу карты при себе нужно иметь паспорт или свидетельство о рождении (для несовершеннолетних, не достигших возраста 14 лет). Также рекомендуется брать с собой полис обязательного медицинского страхования и страховое свидетельство обязательного пенсионного страхования. ■

НОВШЕСТВА

В холле Чебоксарского железнодорожного вокзала установили электронный платежный терминал для приобретения билетов на маршруты пригородных поездов, сообщает Минтранс Чувашии. Теперь пассажиры смогут приобретать билеты на пригородные поезда самостоятельно, не тратя времени на очередь в кассу. Функционал терминала позволяет купить билет не только на отходящий поезд, но и предварительно – однако не более, чем за 10 суток до времени отправления.

Терминалы самообслуживания начнут работать в режиме реального времени с 14 января. ■

ЗНАЙ НАШИХ!

Полгода – в плену Кавказских гор

«Здравствуй, небо в облаках, здравствуй, юность в сапогах. Пропади моя тоска, вот он я, привет, войска, эх, рельсы-поезда, как я попал сюда...» – слова этой песни невольно слетают с губ при виде сотрудников ОМВД РФ по Чебоксарскому району, приехавших в конце декабря со служебной командировки из Северного Кавказа.
В июне 2012 года на Кавказ отправились старший лейтенант полиции Александр Боронов (на верхнем фото с овчаркой – справа), старшие сержанты полиции Сергей Егоров и Иван Иванов. На днях журналист редакции «Таван Ен» встретилась с этими решительными парнями, перенесшими суровую службу в горах.

– Александр, из федеральных СМИ мы нередко узнаем то о задержаниях, то о перестрелках в Чечне. Я знаю, что вы семейный человек, как ваши близкие относятся к таким командировкам?

– Долг любого мужчины, полицейский он или нет, заключается в том, чтобы оберегать тех, кто нуждается в защите. И выполнять свои обязанности он должен с честью. Родные понимают это и поддерживают мои решения. Когда нас провожали на плацу Центра профессиональной подготовки МВД республики, у многих провожающих были слезы на глазах. Это и неудивительно, ведь нам предстояло в течение 180 суток нести службу в станице Червленой Шелковского района Чеченской Республики. На посту возле реки Терек мы обеспечивали пропускной режим и безопасность граждан. Сейчас в этом месте несут службу пензенские полицейские.

– Вы ездили не в первый раз?

– Не в первый и не во второй. Туда я ездил целых 6 раз. Ваня ездил служить 3 раза, Сергей — 2.

– В чем заключается сложность командировки?

– Командировка достаточно длительная и непростая. Очень сложно эмоционально выдержать такой срок. От полицейских требуется нести эту службу так, как и подобает сотрудникам полиции.

– Что входило в ваши обязанности?

– Мы обеспечивали пропускной режим, оказывали помощь своим коллегам в поддержании общественного порядка и безопасности в станице. За это время было задержано 69 транспортных средств, 10 из которых находились в федеральном розыске. Всего было зарегистрировано 77 материалов, по шести из них возбуждены уголовные дела.

Иван Иванов

Кроме того, мы принимали участие в специальной операции «Кавказ-2012», которая была направлена на пресечение преступной деятельности вооруженных банд, причастных к террористическим преступлениям.

– Как был налажен ваш быт?

– Проживали мы в здании бывшей школы-интерната. Условия там отличаются от условий простых военнослужащих. К примеру, готовили еду и убирались сами.

– После приезда на родину сотрудникам полиции предоставляется отпуск?

– Да, так называемый реабилитационный отпуск длится две недели, после которого мы вновь возвращаемся к исполнению своих обязанностей. А пока вместо нас на Кавказе в течение полугода будут нести службу зам. начальника полиции по охране общественного порядка подполковник Валерий Никитин, командир взвода патрульно-постовой службы майор полиции Николай Ларин и инспектор патрульно-постовой службы Дмитрий Михайлов.

ЮЛИЯ НАДЕЖДИНА

О ЧЕМ ПИШУТ

Пенсионеры идут в ногу со временем

В век информационных технологий в компьютерах и в различной удивительной технике разбирается не только продвинутая молодежь, но и пожилые люди.

В Центральной районной библиотеке организовано обучение людей пожилого возраста компьютерной грамотности. На занятиях в информационном центре они знакомятся с электронными ресурсами библиотеки, осваивают компьютерные программы. Библиотекарь Ирина Иванова учит их пользоваться компьютером. Кроме групповых занятий, она занимается с каждым пенсионером индивидуально. Люди зрелого возраста не отстают от жизни и активно осваивают азы компьютерной грамотности.

В конце декабря в Чебоксарах прошла олимпиада по компьютерной грамотности, в которой приняли участие 24 пенсионера республики. Все они – члены Чувашского регионального отделения «Союза пенсионеров России». Участники в отведенное им время прошли тестирование, показывали умение пользоваться поисковиком, обрабатывали документы в программах Word и Excel, готовили презентацию.

Жюри присудило первое место в компьютерном многоборье жительнице г. Чебоксары Татьяне Ярлыковой. Вместе с дипломом ей вручили монитор. Второе место по сумме баллов – у Вячеслава Сидорова из Янтиковского района, в качестве приза ему подарили фотоаппарат. Диплом за третье место и сотовый телефон – у преподавателя математики из Канаша Владимира Кошкина.

К сожалению, на этот раз участников из Чебоксарского района не было, но будем надеяться, что вскоре и наши пенсионеры проявят себя в компьютерном многоборье.

НАТАЛЬЯ РОСТОВА

ПОЛЕЗНО ЗНАТЬ

Шерсть «кусачая»

Скажем, вы настригли шерсть, промыли, покрасили, спряли нитку и связали своим близким красивые теплые вещи. А они, неблагодарные, не хотят носить обновки, жалуются.

Мол, уж больно «кусачие» получились подарки.

Этой беде помочь нетрудно. Не нужно ждать, когда вещи «подобреют» после многих стирок и длительной носки. Предлагаем вам испробовать метод, который издревле применяли российские крестьяне.

Возьмите только что связанные вещи, чуть-чуть их увлажните и закопайте в свежий чистый сухой снег. Лучше это сделать рано утром. Пусть вещи полежат так 6 часов. После этого их останется только просушить и можно безбоязненно надевать. ■

К СЛОВУ

Никогда не стирайте шерстяные вещи в горячей воде: от резкой смены температуры пряжа потеряет эластичность.

СОВЕТЫ ПОВАРИХИ

Рыбные страсти

Мои родители очень любят морепродукты, на застолье они заказали маринованную скумбрию. Напомните, пожалуйста, рецепт.

■ *Алена ЛЮБИМОВА , библиотекарь*

Валентина ИВАНОВА,
кулинар, д. Яуши:

– Возьмите 3 мороженых скумбрии, 3 головки репчатого лука, 3 зубчика чеснока, сахар (чайная ложка), соль (столовая ложка), уксус (3 столовых ложки), подсолнечное масло (2 столовых ложки), перец молотый, горошком и лавровый лист.

Скумбрию моем, чистим и режем на равные куски. Затем шинкуем лук и чеснок. Готовые ингредиенты складываем в глубокую миску, добавляем сахар, соль, уксус, масло, перец, лавровый лист. Тщательно перемешиваем. Даем настояться рыбе 5 минут, затем складываем все в банку, закрываем пластиковой крышкой и помещаем в холодильник на сутки. Через день маринованная скумбрия будет готова.

Главное в этом рецепте – все операции следует проводить именно с мороженой скумбрией, до окончания приготовления рыба не должна разморозиться. ■

С 1 ПО 9 ЯНВАРЯ В ЧЕБОКСАРСКОМ РАЙОНЕ

РОДИЛОСЬ ДЕТЕЙ

8	мальчиков	3
	девочек	5

УМЕРЛО ЧЕЛОВЕК

21	мужчин	13
	средний возраст	71
	женщин	8
	средний возраст	74

ЗАКЛЮЧЕНО БРАКОВ	СОВЕРШЕНО РАЗВОДОВ
0	1

По данным районного отдела ЗАГС

В ЭТОТ ДЕНЬ

11 ЯНВАРЯ – МЕЖДУНАРОДНЫЙ ДЕНЬ СПАСИБО. Считается, что русское слово «спасибо» родилось в 16 веке из часто произносимого словосочетания «спаси Бог». Известно, что староверы не используют слово «спасибо», поскольку считают, что это слово родилось из словосочетания «спаси Бай». Бай – это имя одного из языческих богов.

12 ЯНВАРЯ – ДЕНЬ РАБОТНИКА ПРОКУРАТУРЫ РФ. 12 января 1722 года Указом Петра Великого при Сенате был впервые учрежден пост Генерал-прокурора. В Указе устанавливались основные обязанности и полномочия Генерал-прокурора по надзору за Сенатом и руководству подчиненными органами прокуратуры.

13 ЯНВАРЯ – ДЕНЬ РОССИЙСКОЙ ПЕЧАТИ. Именно в этот день в 1703 году в России по Указу Петра I вышел в свет первый номер российской газеты «Ведомости». Газета издавалась и в Москве, и в Санкт-Петербурге, при этом фактически не имея постоянного названия – «Ведомости», «Российские ведомости», «Ведомости Московские». ■

НОВШЕСТВА

В Чувашии создана организация, которая займется внедрением системы ГЛОНАСС. В рамках внедрения ГЛОНАСС была утверждена подпрограмма «Развитие геоинформационного обеспечения и навигационной инфраструктуры с использованием системы ГЛОНАСС и других результатов космической деятельности в интересах социально-экономического и инновационного развития Чувашской Республики». На ее финансирование в 2013-2020 годах из республиканского бюджета будет выделено 107 млн. рублей. ■

ЯЗЫКОМ ЦИФР

33 000 человек присутствовали на праздничных богослужениях в ночь с 6 на 7 января в церквях г. Чебоксары.

В МАСШТАБАХ СТРАНЫ

Глава государства подписал закон, который вводит прописку в местах не столь отдаленных. Теперь арестантов будут регистрировать на зоне, как самых обычных жильцов. Другой закон впервые устанавливает жесткий срок тюремной цензуры, так что арестантские письма не будут долго задерживаться в «черных кабинетах».

Учителя, уличенного в религиозной или антирелигиозной агитации, могут уволить. По поручению Президента в ряде субъектов РФ была осуществлена апробация учебного курса для общеобразовательных учреждений «Основы религиозных культур и светской этики». Теперь для педагогов в новом законе «Об образовании» устанавливаются запреты в религиозной или антирелигиозной агитации. Нарушение запретов может привести к увольнению.

С января этого года организации и граждане, арендующие исторические здания и особняки, смогут значительно сэкономить на уплате арендных платежей. Вступило в силу постановление правительства об установлении льготной арендной платы тем, кто восстанавливает такие объекты культурного наследия за собственный счет. Речь, правда, идет только о зданиях, находящихся в федеральной собственности.

В стране ужесточается борьба с «резиновыми квартирами». Законопроект вносит в Уголовный Кодекс РФ поправки, предусматривающие штраф за фиктивную регистрацию иностранных граждан. За фиктивную регистрацию документ предусматривает наказание в виде штрафа от 100 до 500 тыс. рублей или принудительных работ на срок до трех лет.

Госдума приняла в первом чтении поправки к закону «О связи», позволяющие абонентам сохранять номер мобильного телефона при переходе к другому оператору. Воспользоваться услугой можно будет с 1 декабря 2013 года, ее стоимость не будет превышать 100 руб. ■

ПРОШЛОЕ

Памятник «ликвидаторам трахомы»

С библейских времен трудолюбивые, мирные, но свободолюбивые чуваши, попадая под иго других народов, уходили в дремучие леса.

В то время у народа не было так называемых «русских печей» с дымовой трубой наружу. Для выхода дыма на стенах прорубали маленькие окошечки. Кроме того, по вечерам в доме работали: пряли, ткали, плели лапти и все это при свете лучинки, т. к. в те времена не было даже керосиновой лампы.

Живя в таких землянках и избушках люди часто страдали различными болезнями. Едкий дым и угарный газ разрушали слизистую оболочку глаз, образовывались язвочки. На этих язвочках потом развивались инфекционные палочки — трахомы глаз, а в легких — туберкулез. От туберкулеза умирали еще в детском возрасте или же оставались инвалидами.

Кроме того, жители деревень домашнюю живность (кур, ягнят, телят) зимой держали в доме, поэтому там было очень грязно. Многие даже не имели собственной бани, редко мылись и стирали. В жилых домах в большом количестве водились тараканы и клопы. Почти все люди были вшивыми и разносили такие болезни, как тиф. Особенно от тифа умирали миллионами в 20-30-х гг. прошлого столетия.

После революции в России многие врачи и другие специалисты уехали за границу, из-за чего в стране не хватало не только хороших специалистов, но и простых грамотных людей. Поэтому в 1927 г. в стране объявили «ликбез». Одновременно начали обучать на краткосрочных курсах различным специальностям, в том числе и медсестер. От названия болезни (трахома), медсестер, лечащих это заболевание называли трахсестрами, а места их работы трахпунктами. Так и у нас в деревне Большой Чигирь в 1930-х гг. открыли такой пункт. Он располагался в пятистенном доме раскулаченного жителя деревни.

Вместе с Антониной Карповой за больными ухаживала Федора Иванова из д. Ильбеши. Они лечили жителей шести деревень, входящих в Чигирский сельсовет. Я тоже болел трахомой и помню, как медсестры настаивали, чтобы у нас у каждого в доме было отдельное полотенце, чашки, ложки и др.

От названия болезни их называли трахсестрами, а места их работы трахпунктами.

Первой трахсестрой была Антонина Алексеева, уроженка с. Акулево, которая вышла замуж за Степана Карпова из д. Сирмапоси. Вместе они вырастили двух сыновей и двух дочерей. Одна из них, Елена Степанова, 7-ми кратная чемпионка мира по различным видам спорта, работала в педагогическом институте.

В 1955 г. вместо Федоры Ивановой пришла Ираида Андриянова из Цивильского района ***(на фото)***. Она обслуживала три деревни и восьмилетнюю школу, где учились до 250 детей. Кроме того она заведовала аптекой в трахпункте. «Доктор Рити» – так называли ее в деревне. Она проработала в трахпункте 34 года.

После выхода Антонины Карповой на пенсию, на смену ей пришла уроженка д. Б. Чигирь Елена Николаева, санитаркой работала Лидия Бранькова, затем – Галина Николаева. К 1970 году, благодаря им, трахому и оспу ликвидировали.

Строгая была дисциплина. Работу трахсестер проверяли в конце года. Приезжали врачи из центральной больницы района и трахоматозной поликлиники г. Чебоксары. Врачи проверяли каждого больного. После таких проверок оценивали работу трахсестер.

Удивительные были эти медсестры, которые, не жалея себя, трудились днем и ночью. Они были и мамами, и врачами, а если надо было — профессорами. Поэтому трахсестрам надо было поставить памятник при жизни и написать на нем: «Памятник ликвидаторам трахомы и оспы» и список трахсестер того времени».

■ ЮРИЙ КИРИЛЛОВ, Д. МЕРЕШПОСИ

ЗДОРОВЬЕ

Как улучшить память?

Кроссворды, счет в уме, решение логических задач, заучивание стихов наизусть, изучение иностранных языков – вот то, что является отличным способом задавать мозгу работу. Кроме этого вам помогут:

ВИНОГРАДНЫЙ СОК. Американские ученые доказали, что если включить в ежедневный рацион виноградный сок, то память улучшится на 20%. Сок должен быть фиолетового цвета. В нем содержится много антиоксидантов, которые омолаживают мозг.

ХОДЬБА, БЕГ ТРУСЦОЙ, ТАНЦЫ – все то, что тренирует тело, улучшает память. Такая активность способствует поступлению кислорода в мозг, способствует запоминанию (образуются новые клетки).

СОН. Выспавшийся организм запоминает информации в 2 раза больше, чем страдающий бессонницей. ■

К СЛОВУ

Франклин Рузвельт обладал хорошей способностью запоминать имена. Знаете как? Он мысленно писал имя человека у него на лбу. Эта техника не раз приходила ему на помощь.

ДЕЛА ХОЗЯЙСКИЕ

Плесень в доме

Вы заметили в углах и на стенах своей квартиры выступившие синие или черные пятна? Причиной этих пятен является плесень.

Для борьбы с ней необходимо предотвратить попадание в комнату водяных паров, например, от кипящего чайника или приготовления пищи на плите. Мокрое постельное белье и одежду рекомендуется сушить на свежем воздухе. Влага попадает в воздух, если сушить вещи на батарее центрального отопления.

Если вы соблюдаете температурный режим в помещении, сократили источники влажности, а плесень все равно растет, то тогда остается только прибегнуть к средствам химической защиты. Лучше всего обратиться к помощи специалистов, так как растворы, которые убивают грибки, содержат ядовитые вещества, такие как: медный купорос, сернистый газ, формалин. А после обработки такими растворами стену рекомендуется загрунтовать специальным антисептическим грунтом глубокого проникновения. ■

ДОМ НА СВОЕЙ ЗЕМЛЕ

Дорогая сердцу глубинка

Серое безрадостное небо. Промозглый северный ветер. Идем, превозмогая все это. Ноги проваливаются в снег. Это я и моя дочь Ольга возвращаемся домой, она из школы, я с работы. Я бы сейчас с радостью прикрыла ее своим крылом, как наседка птенца, но надо идти вперед. За что нам эти два с половиной километра мучений? Всю дорогу Оля проклинает жизнь в деревне, я ей усердно вторю. Действительно, ни троллейбусов, ни снующих туда-сюда маршруток, ни кафе, где можно заморить червячка и переждать метель.

– Оля, вырастешь — не выходи замуж в деревню. Особенно в такую, как наша...

Оля согласно кивает головой.

Полчаса как мы уже дома. В тепле жизнь уже не кажется такой унылой, ведь рядом - двое моих любимых мужчин. Сын с мужем увлеченно смотрят какую-то передачу, Оля делает уроки, я готовлю ужин. Возникает желание обнять весь мир.

Но разве можно обнять необъятное?

Зато, как на ладони моя родная деревня в 70 домов. Всего несколько часов назад я проклинала то место, где живу. А сейчас, укутавшись в куртку, прислонившись к дощатому забору, смотрю на свою деревню другими глазами. В сумерках она кажется таинственной и загадочной.

Всего несколько часов назад я проклинала то место, где живу, а сейчас смотрю на свою деревню другими глазами...

Действительно, деревня оправдывает свое название — Хора-Сирма. Есть утверждение, что название произошло от ее главного признака — овражистости. Но душа просит романтики, поэтому бытует еще один вариант происхождения. Когда-то две половинки деревни — Алино и Байсарино — враждовали. Их разделяла речка Киреметь, которая до сих пор несет свои воды в реку Унга, и большой черный столб, возвышающийся около речушки посреди деревни. Столб предупреждал о недружелюбном характере местных жителей. Овраг с черным столбом — вот и название для деревни — Хора-Сирма.

В деревне все друг друга знают. Здесь не пройдешь никем не замеченным, как в городе. И здесь ты никогда не останешься один на один со своей бедой.

Деревенский житель запасливый и трудолюбивый. У него все натуральное, без нитратов, выращенное с любовью. Чтобы пополнить свои закрома, многие городские жители на лето перебираются в деревню. И, правда, чем тебе не курорт: чистый воздух, река и пруд хоть для купания, хоть для рыбалки; свежие овощи, фрукты, парное молоко и творог. И определенные удобства у нас есть: асфальтированная дорога до деревни, газовое отопление, водопровод, небольшой частный магазинчик.

К счастью, эти блага цивилизации не лишили нас даров природы. Летом зеленеет сочная трава, две молодые дубовые рощи за околицей, пять родников с чистой студеной водой, луга с разнотравьем для домашней живности, пруды... И еще одна, на мой взгляд, немаловажная ценность в жизни — это тишина. Сегодня в тишине, вдали от шума машин, уединившись, я поняла, как мне дорога моя малая Родина.

Завтра же я найду удобный момент, чтобы рассказать Оле, что жизнь в тихой и скромной деревеньке ничуть не хуже, а в чем-то даже лучше, чем в благоустроенном городе. И если дочь встретит свою вторую половинку в глубинке, пусть не раздумывает и соглашается на предложение руки и сердца.

ЛИЛИЯ АЛЕКСАНДРОВА, Д. ХОРА-СИРМА

НА ДОСУГЕ

ПО ГОРИЗОНТАЛИ: 4. Лев … - физик-теоретик, академик АН СССР, Герой Социалистического Труда (1954г.). 7. Юрий … - российский спортсмен по тяжелой атлетике, чемпион Олимпийских игр (1960г). 8. Город в Московской области, где строили ГРЭС по плану ГОЭЛРО. 9. Передвижное цирковое сооружение. 10. Американская сельская популярная музыка. 13. Древесная лягушка. 16. Пестрые горы в Средней Азии. 17. … Али Хан — первый премьер-министр Пакистана (1947-1951 г.). 18. Ежедневная газета Итальянской социалистической партии. 19. Отец мужа.

ПО ВЕРТИКАЛИ. 1. Река в Бразилии, Парагвае и Аргентине (4380 км). 2. Народ в России, старое название — вотяк. 3. Коренное население города Чебоксары. 5. 12-й чемпион мира по шахматам. 6. Офицерское короткое колющее оружие. 11. Свернут направо и … .12. Боязнь перемен, застой, костность. 13. Звено рычажного механизма. 14. Василий … - заслуженный работник культуры Чувашской Республики, прозаик, переводчик из деревни Тоскинеево. 15. Кусок сала (разг.).

ВЛАДИСЛАВ ПЛАТОНОВ, ШОРКИНО

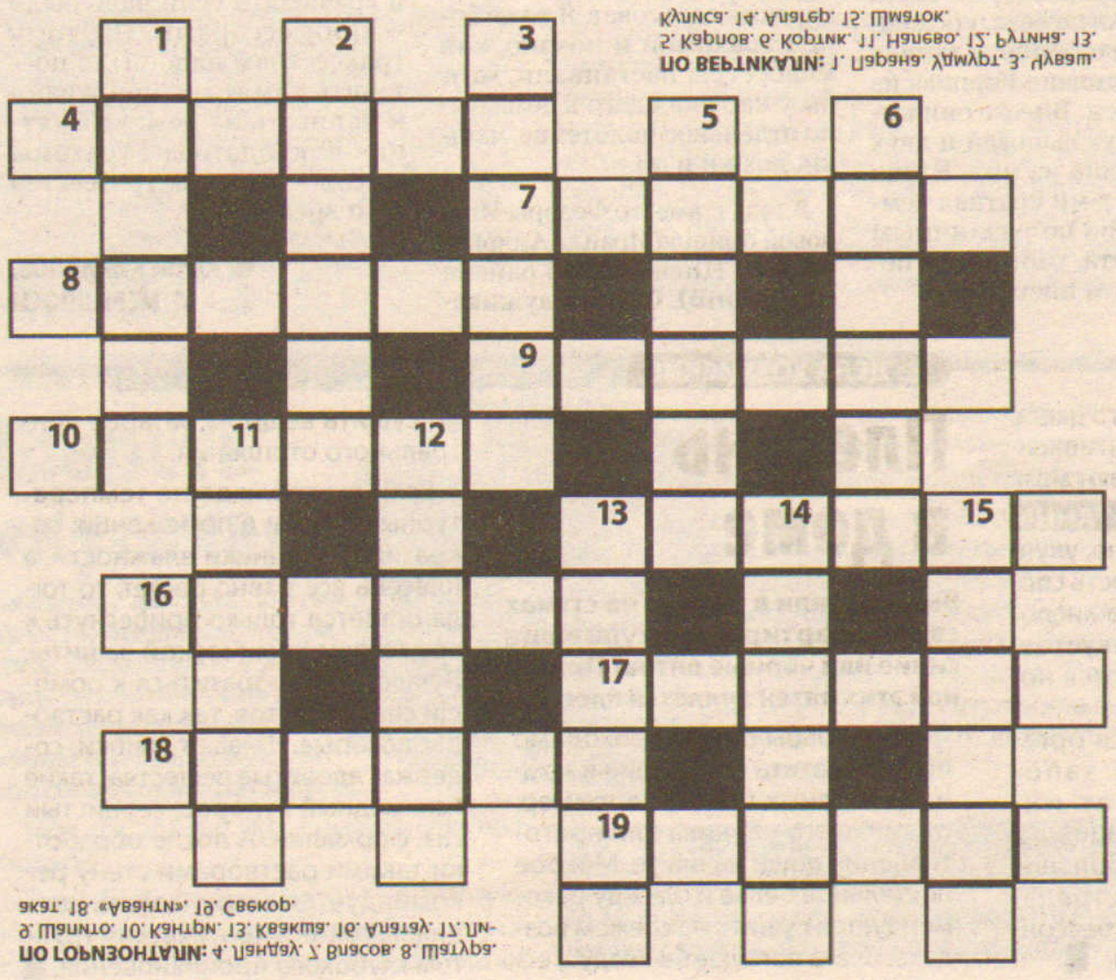

ПО ВЕРТИКАЛИ: 1. Парана. Удмурт. 3. Чуваш. 5. Карпов. 6. Кортик. 11. Налево. 12. Рутина. 13. Кулиса. 14. Алатер. 15. Шматок.

ПО ГОРИЗОНТАЛИ: 4. Ландау. 7. Власов. 8. Штутгарт. 9. Шапито. 10. Кантри. 13. Квакша. 16. Алатау. 17. Пинакл. 18. «Авантин». 19. Свекор.

ИНТЕРЕСНО

Гадания на Старый Новый год

Когда-то, давным-давно, канун 13 января (31 декабря по старому стилю) назывался Васильев вечер. В деревнях накрывали богатый стол, ходили по соседям и, конечно же, гадали. С тех пор гадания на Старый Новый год были и остаются любимым занятием всех незамужних девиц, желающих поскорее найти своего суженого.

Загадочная каша. После снятия пенки смотрели на кашу – если она красная, полная, будет счастье, и урожай, и талантливая дочь. Если же мелкая да белая – быть беде.

Вареники с сюрпризом. Самая распространенная традиция в России в ночь на Старый Новый год лепить и варить вареники, часть которых с сюрпризами. Возможные сюрпризы: мука – к мукам, фасоль – к детям, пуговица – к обновке, сахар – сладкая жизнь, соль – не очень сладкая, перец – жизнь с перчиком, нитка – к дороге, монета – к деньгам.

А ВЫ НЕ ЗНАЛИ?

В России традиция отмечать старый Новый год возникла после 1918 года, когда было введено новое летосчисление.

А ВЫ НЕ ЗНАЛИ?

Кофеин и хорошее настроение

Немецкие ученые изучили влияние кофеина на мышление. Выяснилось, что 2-3 чашки кофе в день не только поднимают настроение, но и повышают остроту восприятия мозгом слов с «хорошим» значением. Также изыскания установили, что кофеин повышает остроту мышления и внимание.

Как отметили ученые, стимулятор повышал скорость узнавания слов непропорционально и довольно избирательно: он эффективно действовал в случаях, когда надо было «узнать» хорошие слова, но почти не оказывал нужного воздействия при определении негативных или нейтральных слов.

Ученые объясняют подобное действие кофеина тем, что он, стимулируя выработку дофамина, вызывающего чувство удовольствия, влияет при этом на зоны мозга, ответственные за речь. По мнению ученых, дофамин помогает мозгу в обработке именно позитивных ощущений и впечатлений.

Тĕрлĕрен

ОБЪЯВЛЕНИЯ

СУТАТПĂР
ПРОДАЕМ

9-73. Пиломатериал в наличии и на заказ. Срубы, дрова и горбыль. Тел. 8-903-389-14-00.

12-26. Сено в тюках, первый укос. Тел.: 8-927-853-42-96.

1-04. Сено рассыпное, 5 тонн, по цене 5 руб. за кг. Тел.: 8-927-860-71-30.

ПУЛĂШУ
УСЛУГИ

11-111. Спутниковое цифровое телевидение высокой четкости FuLL HD. Триколор 7000 руб., телекарта от 3000 руб. Тел. 8-906-385-29-30.

1-07. Салон чистоты «ДОВЕРИЕ» круглый год принимает заявки на чистку пуховых подушек с выездом к заказчикам. Тел.: 8-917-078-97-69.

ÇĔР
ЗЕМЕЛЬНЫЕ ОТНОШЕНИЯ

12-73. Предполагается предоставление в собственность (за плату) земельного участка площадью 0,0647 га с кадастровым номером 21:21:070103:106, расположенного по адресу: Чувашская Республика, Чебоксарский район, с. Синьялы, ул. Вишневая (земли населенных пунктов), для огородничества. Адрес: п. Кугеси, ул. Шоссейная, д. 15, тел.: 8(83540) 2-14-00. Администрация Чебоксарского района.

12-86. Предполагается предоставление в аренду на 11 месяцев земельного участка площадью 0,0251 га с кадастровым номером 21:21:070101:618, расположенного по адресу: Чувашская Республика, Чебоксарский район, Синьяльское сельское поселение, с. Синьялы (земли населенных пунктов), для обслуживания хозяйственных построек. Адрес: п. Кугеси, ул. Шоссейная, д. 15, администрация Чебоксарского района. Тел.: 8(83540) 2-14-00.

ХУРЛАННИ
СОБОЛЕЗНОВАНИЕ

ООВ (пенсионеров) войны, труда, Вооруженных сил и правоохранительных органов выражает глубокое соболезнование родным и близким в связи с кончиной 5 января на 87 году жизни участника ВОВ
Николая Петровича ПЕТРОВА. 1-01

«Тăван Ен» хаçат редакцийĕн коллективĕ кунта ĕçлекен Ирина Петровăн хуняшшĕ
Павел Иванович ПЕТРОВ
вилнипе унăн çемйипе тата тăванĕсемпе чун-чĕререн хурланни çинчен пĕлтерет. 1-13

Сирĕн ХЫПАРСЕНЕ
8(8352) 45-54-10
телефонпа кĕтетпĕр

Хыпарсăр хаçат – хаçат мар!

Уважаемые жители Чебоксарского района!

ОАО «Страховая компания «Чувашия-Мед» открыло дополнительный пункт выдачи полисов обязательного медицинского страхования в Чебоксарской районной больнице.

Если Вы потеряли полис или возникла необходимость его замены теперь вы это можете сделать по адресу: п. Кугеси, ул. Школьная, д. 13 (Чебоксарская районная больница).

Время работы пункта выдачи полисов: ежедневно с 8-00 до 14-00, кроме воскресенья.

Страховая компания «Чувашия-Мед» всегда рада видеть своих застрахованных! 11-1

ВОПРОС-ОТВЕТ

Личный кабинет – 24 часа в сутки

? Хотелось бы подробнее узнать об интеренет-сервисе – «личный кабинет налогоплательщика». Что эта за услуга и для чего она нужна?

Ксения, п. Кугеси

Рустам СУЛТАНОВ,
зам. Начальника Межрайонной ИФНС №5 по Чувашской Республике:

– Личный кабинет налогоплательщика для физических лиц – это сервис, позволяющий налогоплательщикам – физическим лицам без личного обращения в налоговый орган получать актуальную информацию об объектах движимого и недвижимого имущества, о суммах начисленных и уплаченных налоговых платежей, о задолженности по налогам перед бюджетом, контролировать состояние расчетов с бюджетом, самостоятельно формировать и распечатывать налоговые уведомления и квитанции на уплату налоговых платежей и уплачивать налоги.

Для получения регистрационной карты и доступа к сервису «Личный кабинет налогоплательщика для физических лиц» вы должны лично обратиться в любую инспекцию ФНС России, независимо от места постановки на учет с документом, удостоверяющим личность, и свидетельством о постановке на учет физического лица (оригиналом или копией)/уведомлением о постановке на учет. В сервисе предусмотрена возможность подачи онлайн-заявления на подключение к услуге для последующей регистрации в сервисе при личной явке.

Если логин и пароль были вами получены ранее, но вы их утратили, следует обратиться в любую инспекцию ФНС России с документом, удостоверяющим личность, и свидетельством о постановке на учет физического лица (оригиналом или копией) уведомлением о постановке на учет.

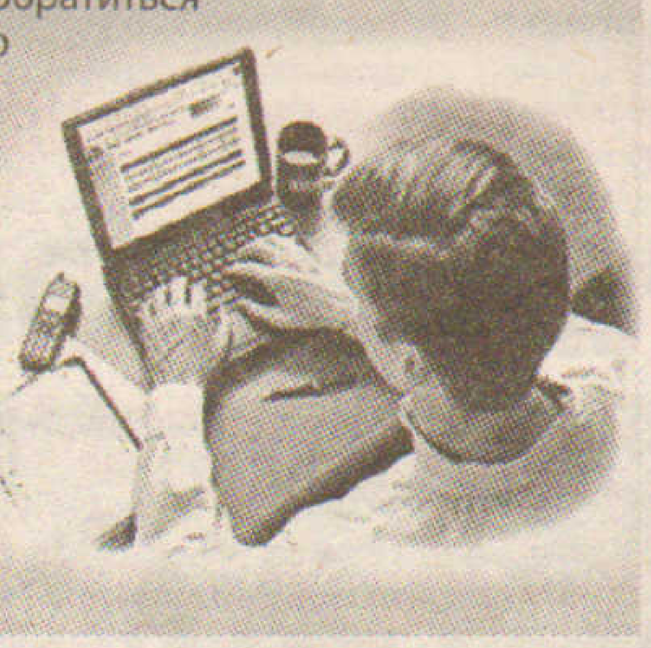

Хисеплĕ вулакансем!

Эпир сире унчченхи пекех Кÿкеçри Шоссейнăй урамри 13-мĕш çуртра – 2-мĕш хутри пÿлĕмсенче – хапăл туса кĕтетпĕр!

ĔÇ КУНĔ:

тунти кун - эрне кун 8.00 – 17.00
кĕçнерни кун (пĕлтерÿпе реклама уйрăмĕ) 8.00 – 16.00
Апат вăхăчĕ 12.00 – 13.00

Тел. 8 (83540) 2-12-59

ХĂЙ ĔÇĔНЧЕ ЧĂН ĂСТА

Вĕлле хурчĕ – ылтăн хурт

Пÿлĕмĕн пĕр кĕтесĕнче наградăсем: Дипломсем, Хисеп хучĕсемпе Тав хучĕсем, медальсем. Вĕсен хуçи – Христофор Макаров. Паллах, чылайăшне вăл мăшăрĕ пулăшнипе тивĕçнĕ.

Редакци сăнÿкерчĕкĕсем

САМАХ МАЙ

Агропромышленноç комплексне аталантарас ĕçре пысăк ĕçсем тунăшăн Христофор Макаровича «РФ Ĕç ветеранĕ» ят панă.

Урай Макаçри тăпăл-тăпăл хитре купаланă çурт хыçĕнче утар, унта – Валентинăпа Христофор Макаровсен пыл хурчĕсен вĕллисем. Валентинăпа вĕллесене пăхса çÿретпĕр. Вăл мана тĕлĕнмелле истори каласа пачĕ: «Пыл хурчĕсен çемйи пĕр вĕллере пурăнать. Вĕсен хăйсен иерархи тытăмĕ: ами ыттисенчен мăнă, вăл çăмартасем туса хурать, лешсем каярахпа кокон пулаççĕ, унтан хуртсем çуралаççĕ. Аçисем амине пĕтĕлентерме çеç пурăнаççĕ. Ĕçлекен хуртсем ирĕн-каçăн пыл пухаççĕ. Вĕсем чылай инçете вĕçеççĕ, вăрманти, уй-хирти чечексенчен, çăка йывăççисенчен пыл пухаççĕ. Ĕçлекен пыл хурчĕсем хăйсем вĕллерен вĕçсе тухса кайнă чухне хуралçăсене пыла сыхлама хăвараççĕ. Эпир вара, утарçăсем, вĕллесене уçса караcран пыла юхтарса илетпĕр, вĕсен вырăнне урăххисене лартатпăр.

Çулла вĕллери çемье пысăкланса каять. Ами уйрăлса тухма хатĕрленет. Малтан вĕсем юрăхлă вырăн шырама «разведчиксене» яраççĕ. Малтан çывăхри йывăç туратти çине ларaççĕ, унтан «разведчиксем» хыççăн пурте пĕрле вĕçсе каяççĕ, çĕнĕ вĕлле çавăраççĕ».

Паллах, кашни çын алли пымасть вĕлле хурчĕ патне. Христофор Макарович та, Валентина Николаевна та – утарçăсен йăхĕнчен. Тирпейлĕ вĕлле пек туса лартнă хăтлă çуртра вара кантăклă рама ăшне çакнă тĕрĕ-портретсем пур. Кил хуçи арăмĕ – тĕрĕ ăсти. Ятуллă пулса тухнă унăн ĕçĕсем, художник ÿкернĕ картинăсем евĕрех, пÿрт ăш-чикне илем кÿреççĕ...

Христофор Макарович – общество ĕçне хастар хутшăнакан çын. Хăй вăхăтĕнче унăн тăван ялне – Урай Макаçа – аталанусăр ял тесе йышăннă, унăн территорине Çĕнĕ Шупашкар хулине кĕртме палăртнă пулнă. Пыл хурчĕсем мĕнле ырмиканми тăрăшаççĕ, Христофор Макарович та тăван ялне пĕтме парас мар тесе тăрăшать, таçта та çитет, такампа та калаçать. Ял Совет депутачĕн статусĕпе усă курса вăл хăй вăхăтĕнче республикăри влаçсем умĕнче яла çăлса хăварас ыйтăва çĕкленĕ, унта тĕрĕслĕх тупаймасăр, СССР Хими промышленноçĕн министерствине кайнă, республикăри тата Мускаври журналистсене ура çине тăратнă. Çапла çине тăрса вăл яла шыв пăрăхĕ кĕрттерет, электричество юписене çĕнетессишĕн тăрăшать, ялăн социаллă пурнăçĕпе культурине аталантарассишĕн хыпса çунать. Паллах, çăмăл мар пулать ăна çак ĕçсене пурнăçлама, вăл республикăри хаçатсенче, Мускавра тухнă «Необьявленная война в России: политика против экологии» кĕнекере пичетленет, 1988 çулта çеç Чăваш телевиденийĕпе Урай Макаç ялĕ юхăннин сăлтавĕсем çинчен кăларăм йĕркелесе 4 хутчен тÿрĕ эфира тухать. Çав вăхăтра ял старостин тивĕçĕсене пурнăçласа пырать. 40 çул вăл чунĕпе тăван ялĕшĕн ĕçлет. Урай Макаç ялĕнче паян цивилизацин ырлăхĕсем пурте пур темелле: асфальт çул, газ, шыв пăрăхĕсем, электричество. Хăй вăхăтĕнче вара çак яла пĕтерме ирĕк панă пулсан, тен, кунта паян хыт хура çеç ашкăратчĕ.

2005 çулта вăл Урай Макаç ялне тирпей-илем кÿртес тĕлĕшпе тăвакан ĕçсемпе республикăри массăллă информаци хĕтĕрĕсем кăсăкланма пуçлаççĕ. Шупашкар районĕн конкурс комиссийĕ Урай Макаç ялне «2006 çулхи тĕслĕхлĕ ял» номинацире çĕнтерÿçĕ тесе йышăнать. Тăван ялĕн социаллă экономика аталанăвĕшĕн нумай вăй хунă Христофор Макарова «2006 çулхи чи лайăх ял старости» ят панă.

Çав вăхăтрах вăл хăйĕн хушма хуçалăхне аталантарассишĕн те нумай вăй хурать, паха пыл туса илес ĕçре çĕнĕ çитĕнÿсем тăвать, семинарсене вĕренме çÿрет, 1994 çулта тĕнчери курав-презентацире дипломантсен шутне кĕрет, 1996 çулта «Рассей сăрипе хăмли» ярмăркка-фестивале хутшăнать... 1994 çултанпа унăн пысăк пахалăхлă продукцине Мускаври клиентсем туянма пуçлаççĕ. Çакăн пек курав-ярмăрккасене хастар хутшăннăшăн Христофор Макарова РФ Президенчĕ çумĕнчи ЧР Полномочиллĕ Представителĕ Грамота парса чыслать. 2005 çулта унăн хушма хуçалăхне Шупашкар районĕнчи ял тăрăхĕсене тирпей-илем кĕртес тĕлĕшпе ирттернĕ конкурсра «Тĕслĕхлĕ хушма хуçалăх» номинацире çĕнтерÿçĕ ятне панă. Нумаях пулмасть ăна «Чăваш Республикин ял хуçалăхĕн тава тивĕçлĕ ĕçченĕ» хисеплĕ ят парса чысларĕç.

ЯКОВ ВАСИЛЬЕВ

Таван Ен

Учредитель (соучредители): Министерство информационной политики и массовых коммуникаций Чувашской Республики, Автономное учреждение Чувашской Республики «Редакция газеты «Тăван Ен» Министерства информационной политики и массовых коммуникаций Чувашской Республики

Газета зарегистрирована в Управлении Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Чувашской Республике - Чувашии 05 октября 2012 г. **ПИ № ТУ 21-00231.**

Газета распространяется в Чебоксарском районе, гг. Чебоксары и Новочебоксарск, а также в райцентрах Чувашской Республики

Выходит по пятницам на чувашском языке, с подачей некоторых материалов на русском.

Гонорар выплачивается только за материалы, написанные по заказу редакции. Рукописи не возвращаются и не рецензируются. Опубликованные мнения не всегда совпадают с точкой зрения редакции. За достоверность материалов ответственность несут авторы. За содержание рекламы ответственность несет рекламодатель.

При подготовке материалов использованы информация и фотографии с сайта администрации Чебоксарского района, официального портала органов власти Чувашии www.cap.ru, ИА Regnum и сайта «Российской газеты».

Подписной индекс газеты 54820

Редакция и издатель: **АУ ЧР «Редакция газеты «Тăван Ен» 429500, Чебоксарский район, п. Кугеси, ул. Шоссейная, 13**
E-mail: **tavan-en21@yandex.ru** Сайт: **www.tavan-en.ru**
Факс: (83540) **2-12-59**

Тел. для справок – (83540) **2-12-59.** | *Отделы:* новостей и общественной жизни – **2-12-59,** экономической жизни – **2-12-59,** местного самоуправления, социальной политики и организационно-массовой работы – **(83540) 2-12-59, (8352) 45-54-10** | бухгалтерия – **(8352) 45-54-20** | гл. редактор – (83540) **2-12-59, (8352) 45-54-22**

Прием объявлений и рекламы, подписка с 8.00 до 17.00
Тел. (83540) **2-12-59** E-mail: **tavanen@mail.ru**

Врио гл. редактора **Т.Г. ВАШУРКИНА**
Дежурный по номеру **Л. П. СЕМЕНОВА**

Материалы, обозначенные знаком (T), а также опубликованные в рубриках "Саламлатпăр", "Тав тăватпăр", публикуются на платной основе.

© Перепечатка или иное воспроизведение материалов без письменного разрешения редакции запрещено.

Печать офсетная.
Объем 4,0 печ. л.
Время подписания в печать: по графику – 18.00, фактически – 18.00 10.01.2013 г.

Тираж **2500 экз.**
Заказ № 36
Номер отпечатан в ГУП «ИПК Чувашия» 428019, Чебоксары, пр. И. Яковлева, 13.

ĂМĂРТУ

Йĕлтĕр йĕрĕпе...

www.gov.cap.ru

Шыври Хура Çĕлен çулне кĕтсе илтĕмĕр, унпа пĕрле каникулсем те çитрĕç. Çанталăк та ăшă тăчĕ, урама йыхравларĕ. Пушă вăхăта хаваслă ирттерме кăмăллакансем январĕн 3-7-мĕшĕсенче районти тĕрлĕ спорт мероприятине хаваспах хутшăнчĕç. Акă январĕн 6-мĕшĕнче «Улăп» спортпа сывлăх центрĕн стадионĕнче çемьесен хушшинче йĕлтĕрпе чупассипе ăмăрту пулчĕ.

Çакăн евĕр ăмăртусем çемьесене физкультурăпа тата спортпа туслашма, халăхра сывă пурнăç йĕркине сарма хистеме тивĕç. Йĕлтĕрпе чупакансен ăмăртăвне Шупашкар район пуçлăхĕ Алевтина Исаева уçрĕ: «Йĕлтĕр сырса ăмăртăва тухни савăнтарать. Сире ăнăçлă старт тата финиш сунатăп». «Паян çак стадиона килнисем – çĕнтерӳçĕсем», – тесе палăртрĕ Шупашкар район администраци пуçлăхĕ Георгий Егоров. Вăл та йĕлтĕрçĕсене Çĕнĕ Çулпа, Раштавпа саламларĕ.

Чи малтан эстафетăна 10 çула çитмен ачаллă çемьесем тухрĕç. Пĕрремĕш йĕлтĕр йĕрĕ çине ачасем тăчĕç, вĕсем 400 метр дистанцие хăвăрт чупса тухрĕç. Тăхтаса тăмасăрах эстафетăна амăшĕсем малалла тăсрĕç. Вĕсем шурă юр тăрăх 800 метр ярăнчĕç. Виççĕмĕш тапхăрта çемье пуçĕсем пулчĕç. Арçынсем 1500 метр чупрĕç. Çапла вара 10 çула çитмен ачаллă çемьесен хушшинче 1-мĕш вырăна Цветковсен çемйи (Кӳкеç ял тăрăхĕ) йышăнчĕ, вĕсем хыççăн Михайловсен çемйи (Кӳкеç ял тăрăхĕ) пулчĕ, Маховсем (Çĕньял-Покровски ял тăрăхĕ) вара 3-мĕш вырăна тивĕçрĕç. «Ăмăртусене 4 çул хутшăнатпăр. Яланах 1-мĕш тата 2-мĕш вырăнсем йышăннă», – тет «Улăп» ФОК ĕçченĕ Павел Цветков. Унăн мăшăрĕ Марина та спортсмен. Пулас мăшăрсем И.Я. Яковлев ячĕллĕ Чăваш патшалăх педагогика университетĕнче вĕреннĕ чухне паллашнă. Спортпа туслă çемьере икĕ ывăл çитĕнет. Тĕпренчĕкĕсем ашшĕ-амăшĕ çулне суйланă. Асли Лев тăтăшах тĕрлĕ ăмăртăва хутшăнать, лайăх результатсем кăтартать.

Малалла çак дистанцире 15 çула çитмен ачаллă çемьесем ăмăртрĕç. Вĕсен хушшинче те хĕрӳ тупăшу пулчĕ, кашниех çĕнтересшĕн çунчĕ. Хальхинче 1-мĕш вырăна Свинцовсен çемйи (Кӳкеç ял тăрăхĕ) тухрĕ, 2-мĕш вырăна Ивановсем (Тутаркасси ял тăрăхĕ) йышăнчĕç, Осиповсем (Çырмапуç ял тăрăхĕ) вара 3-мĕш пулчĕç.

Ăмăрту кунпа çеç вĕçленмерĕ. Йĕлтĕр сырнă хĕрарăмсем харпăр хăйшĕн ярăнчĕç. 1500 метрлă дистанцие пуринчен малтан Анастасия Мешкова (Вăрман-Çĕктер ял тăрăхĕ) вĕçлерĕ, ун хыççăн финиша Надежда Данилова (Кӳкеç ял тăрăхĕ) çитрĕ, 3-мĕш вырăна Надежда Иванова (Çатра-Лапсар ял тăрăхĕ) йышăнчĕ.

Арçынсен хушшинче ушкăнпа харпăр хăйшĕн чупса 1-мĕш вырăна Андрей Смирнов (Вăрман-Çĕктер ял тăрăхĕ) тухрĕ, 2-мĕш вырăнта – Сергей Мешков (Вăрман-Çĕктер ял тăрăхĕ), Иван Грачев (Янăш ял тăрăхĕ) вара 3-мĕш пулчĕ. Шупашкар районĕнчи тĕп больницăра слесарь-газооператорта вăй хуракан Альберт Герасимов 60 çулта пулин те 4-мĕш вырăн йышăнма пултарчĕ. Вăл ăмăртусене 10 çул ытла хутшăнать ĕнтĕ. «Эрнере 2-3 хут йĕлтĕрпе ярăнатăп», – тет Альберт Васильевич. Чылай çул пируспа туслă пулнăскер йĕлтĕр çине тăрсан çак сиенлĕ йăлана пăрахнă, сывă пурнăç йĕркине суйланă. «Йĕлтĕрпе чупни сывлăхшăн усăллă. Çапла вăрăм ĕмĕрлĕ пуласшăн, 120 çула çитесшĕн-ха», – тет вăл йăл кулса. Юлашкинчен çĕнтерӳçĕсене Грамотăсемпе парнесем парса чысларĕç. Пушă вăхăта уçă сывлăшра ирттерни тем пек аван-çке!

АНЖЕЛИКА ФАДЕЕВА

УЯВ

Лотерейăпа – автан

Н. Смирнов архивĕнчи сăт ӳкерчĕкĕсем

Декабрĕн 31-мĕшĕнче Атăлъялти культура çуртĕнче пĕрремĕш хут Çĕнĕ Çул уявне паллă турĕç. Çак уява мĕнле кĕтсе илетĕн, пĕтĕм çулталăк çавăн пек пулать теççĕ. Çавна шута илсе тĕплĕн хатĕрленнĕ, чăрăша тет-тесемпе илемлетнĕ, костюмсем, сĕтел хатĕрленĕ. Уява пирĕн ялти хĕрарăмсен канашĕн ертӳçи Лидия Фадеевăпа унăн мăшăрĕ Леонид Фадеев поэт ертсе пычĕç.

Кăнтăрла ачасен Çĕнĕ Çул уявĕ иртрĕ. Унта Атăлъялпа Хорнсор ялĕсенчен садике çӳрекен тата пуçламăш классенче пĕлӳ пухакан ачасем хутшăнчĕç. Пур 32 шăпăрлан та тĕрлĕ маскарад костюмĕпе пулчĕ. Вĕсем Хĕл Мучипе тата Юр Пикепе пĕрле чăрăш тавра çаврăнса юрăсем юрларĕç, сăвăсем каларĕç. Айболит тухтăр ачасене сывлăха упрамалли тата хĕлле йĕлтĕрпе, çунашкапа ярăнмалли пирки асăнса хăварчĕ. Печкин почтальон телеграмма вуланă хыççăн Çĕнĕ Çул та (çак роле Максим Романов вылярĕ) çитрĕ, вăл ачасене ташласа савăнтарчĕ. Çакăншăн ăна Хĕл Мучи парне пачĕ. Костюмлисем те кучченеçлĕ пулчĕç. 6 çулти Егор Кольцов вара Хĕл Мучие Çĕнĕ Çула халалланă пысăк ӳкерчĕкпе савăнтарчĕ. Юлашкинчен савăнăçлă ачасем уяв сĕтелĕ хушшинче чейпе тата пылак çимĕçсемпе сăйланчĕç.

Каçхине çамрăксем тата асăлисем культура çуртĕнче пухăнчĕç. Хальхинче Хĕл Мучин виçĕ Юр Пикерен чи маттуррине суйлама тиврĕ. Кристина Семеновăпа Николай Смирнов ялта 1-мĕш хут Çĕнĕ Çул лотерейине ирттерчĕç. Чи пысăк парнене – автана – Станислав Прокопьев çамрăк выляса илчĕ. Кунпа пĕрлех культура çуртĕнче пухăннисем тĕрлĕ вăййа хутшăнчĕç, ташларĕç, юрларĕç. Шупашкар районĕн депутачĕсен канашĕн депутачĕ Николай Матюшкин ял çыннисене Çĕнĕ Çул ячĕпе саламланă май уява хатĕрлекенсене тав сăмахĕ каларĕ, унăн мăшăрĕ Вера Кондратьевна юрă юрласа пачĕ.

Елизавета Калегина хатĕрленĕ «Çĕлен» салат уяв сĕтелĕн илемĕ пулчĕ. Хĕрарăм ăна пĕлтĕр «Таван Ен» хаçатăн 51-мĕш номерĕнче тĕпел кĕтесĕнче пичетленнĕ рецептпа усă курса янтăланă *(пĕрремĕш сăн ӳкерчĕкре)*. Сĕтел çинчи ытти апатçимĕç те çынсен кăмăлне кайнă, уяв пурне те килĕшнĕ.

НИКОЛАЙ СМИРНОВ, Атăлъял

САЛАМЛАТПĂР!

Станъяль ялĕнче пурăнакан Ольга Григорьевна ИЛЬИНА январĕн 15-мĕшĕнче 80 çул тултарать. Юбилей ячĕпе саламласа çирĕп сывлăх, пархатарлă вăрăм кун-çул, çăл куç пек тапса тăракан вăй-хал, канлĕ ватлăх сунатпăр. Пирĕнпе пĕрле нумай çул савăнса пурăнасса шанатпăр.

■ ***Мăшăрĕ, 4 ывăлĕпе кинĕсем, мăнукĕсем, таванĕсем.***

1-03

Хаклăран та хаклă мăшăра, аттене, асаттене, кукаçи, шăллăма, кума, хĕреснаттене, Çĕрпӳ районĕнчи Опытный поселокра пурăнакан ял хуçалăх ăслăлăхĕсен кандидатне Анатолий Якимович ЯДРИНЦЕВА, Раççей чемпионне тата спорт мастерне, тĕнчери дзюдо енĕпе кĕрешӳ чемпионатĕнче кĕмĕл медаль çĕнсе илнĕ пĕтĕм тĕнчери спорт мастерне, ял хуçалăх ăслăлăхĕсен кандидатне Володя ывăлне пăхса çитĕнтернĕскере, 80 çулхи юбилейпа ăшшăн саламлатпăр. Сире çирĕп сывлăх, вăрăм кун-çул, çăл куç пек тапса тăракан нихăçан иксĕлми вăй-хал, канлĕ ватлăх, тăнăç пурнăç, тулли телей сунатпăр.

Сахал мар эс курнă хура-шур,
Пур пĕр вăй çитернĕ йывăра çĕнтермешкĕн,
Уншăн тав тумашкăн пирĕн тивĕç пур.
Тивĕç пур сире хисеплемешкĕн,
Кулленех сире упратăр Турă.
Патăр сывлăх, ырă чунлă тутăр.
Çавăнпа тем чул пурăнсан та
Эс ан ватăл ĕмĕр нихăçан та.

■ ***Архитектура ăслăлăхĕсен докторĕ, Пĕрлешнĕ Нацисен Организацийĕ çумĕнчи Экологипе пурнăç хăрушсăрлăхĕн академийĕн академикĕ З.К. Петрова, юридици ăслăлăхĕсен кандидачĕ О.В. Ядринцева-Усанова, юратнă мăшăрĕ, ачисемпе мăнукĕсем, сывăх таванĕсемпе кӳршисем.***

12-69

Юратнă аннене, кукамая, асаннене, Тутаркассинче пурăнакан Юлия Михайловна МИХАЙЛОВĂНА, 65 çулхи юбилейпа чун-чĕререн саламлатпăр.

Эс пурри пире савăнтарать,
Пур тăван та сана саламлать.
Сывлăх пултăр мĕн ватăличчен,
Пурăнма сунатпăр çĕр çулччен.

■ ***Хĕрĕсемпе кĕрӳшĕсем, ывăлĕпе кинĕ, мăнукĕсем, кĕçĕн мăнукĕ.***

12-87

ТАВ САМАХĔ

Юратнă аттене, асаттене, кукаçи, Сархурăнта пурăннă Павел Иванович ПЕТРОВА, юлашки çула ăсатма пулăшнăшăн тăвансене, ялйыша, питĕ пысăк тав сăмахĕ калатпăр.

■ ***Ачисем.***

1-11

ЧИРКӲ ÇУЛĔ

Хĕресе чуп туса сывăрма выртаççĕ

Кăкăр çинче çакса çӳрекен хĕресе алăпа тĕкĕнме юрамасть теççĕ. Çакă тĕрĕс-и?

Михаил ЯКОВЛЕВ, Шупашкар

Николай атте,
Шупашкар район благочиннăйĕ, Хыркасси чиркĕвĕн настоятелĕ:

– Ку сăмах пĕрре те тĕрĕс мар. Хĕресе алăпа тĕкĕнмесĕр мĕнле çакса çӳреме пулать? Унсăр пуçне тата çакна каласа хăварасшăн – хăш-пĕр мăнастирсен Уставĕпе килĕшӳллĕн, сывăрма выртас умĕн кашни çын хăйĕн хĕресне чуп туса выртать.

ЫЙТУСЕМ ПУЛСАН
8(83540)2-12-59, 8(8352)45-54-10
ШĂНКĂРАВЛАСА ЫЙТМА ПУЛТАРАТĂР.